

Debreceni Egyetem
Bölcsészettudományi Kar
Nyelvtudományi Tanszék

A Hoffmann-modell alkalmazása az
Árpád-kori Gömör vármegye
településneveinek nyelvészeti elemzésére

(Szakdolgozat)

Témavezető: dr. Györffy Erzsébet

Készítette: Bakó Bernadett
V. magyar

Debrecen, 2014

Tartalomjegyzék

Előszó	3
--------------	---

I. Az elemzési modell bemutatása

1. Szerkezeti elemzés	
1.1.1. Funkcionális-szemantikai elemzés	4
1.1.2. Lexikális-morfológiai elemzés	5
1.1.3. Szintagmatikus elemzés	6
2. Keletkezéstörténeti elemzés	6

II. Gömör vármegye településneveinek nyelvészeti elemzése

1. Szerkezeti elemzés

1.1. A fajtajelölő funkciójú névrészek	8
1.2. A megnevező funkciójú névrészek	11
1.3. A sajátosságot kifejező névrészek	12
1.3.1. A névrész kifejezi a hely valamilyen tulajdonságát	12
1.3.2. A névrész kifejezi a hely viszonyát valamilyen külső dologhoz, körülményhez	13
1.3.3. A névrész kifejezi hely valamely más helyhez való viszonyát	16
1.3.4. Többféleképpen értelmezhető névrészek	18

2. Keletkezéstörténeti elemzés

2.1. Szintagmatikus szerkesztéssel alkotott nevek	19
2.1.1. Minőségjelzős szerkezetek	19
2.1.2. Mennyiségjelzős szerkezetek	20
2.1.3. Birtokos jelzős szerkezetek	21
2.1.4. Többféleképpen elemezhető alárendelő jelzős szerkezet	22
2.2. Morfematikus szerkesztéssel alkotott nevek	22
2.3. Jelentésbeli névalkotással keletkezett nevek	23
2.3.1. Névátvitel	23
2.3.1.1. Metonimikus névadás	23

2.4. Szerkezeti változással keletkezett nevek	28
2.4.1. Ellipszis	28
2.4.2. Redukció	29
2.4.3. Kiegészülés	30
2.4.4. Bővülés	31
2.4.5. Népetimológia	32
2.5. Névrészcsere, névelemcsere.....	33
2.6. Névátvételek	33
2.7. Ismeretlen keletkezésű nevek	34
Összegzés	35
III. Etimológiai szótára	36
Irodalom	87
Függelék.....	89

ELŐSZÓ

A nyelvészet iránti érdeklődésem már az első egyetemi előadások alkalmával nyilvánvalóvá vált számomra, így magától értetődő volt, hogy a szakdolgozatomat is nyelvészeti témában készítem el. A Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszékén hagyománya van a helynévkutatásnak, így névrendszertani témájú dolgozat elkészítése mellett döntöttem. Az Árpád-kori Gömör vármegye településneveinek névrendszertani vizsgálatát a tanszéken összeállított településnévi adattár alapján végeztem el, amely GYÖRFFY GYÖRGY „Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza” című munkájából készült.

A dolgozat célja, hogy az Árpád-kori Gömör vármegye településnév-adási szokásait bemutassam szinkrón és diakrón szempontból HOFFMANN ISTVÁN helynévelemzési rendszere alapján, amelyet „Helynevek nyelvi elemzése” címmel publikált 1993-ban, és amely 2007-ben második kiadásban is megjelent, nemcsak nyomtatásban, hanem elektronikus formában is, mint több, a tanszék tudományos munkatársai által készített munka. Ezek az interneten hozzáférhető elektronikus dokumentumok nagy segítségemre voltak munkám során.

Dolgozatom I. fejezetében röviden bemutatom a választott elemzési modellt. A II. fejezet első részében a településnevek szerkezeti analízisét végzem el funkcionális-szemantikai kategóriák szerint haladva, és ezeken belül térek ki a településnevek lexikális-morfológiai jellemzőire. A fejezet második részében pedig a keletkezéstörténeti vizsgálat szerepel, ahol szintén utalok a lexikális-morfológiai jellemzőkre. Az etimológiai szótár a III. fejezetben kapott helyet, a függelékben pedig az az adatbázis, amelyet az etimológiai szótárral párhuzamosan készítettem el. Az adatbázisban szereplő kódszámok feloldásához közlöm a funkcionális-szemantikai, lexikális-morfológiai és történeti kódrendszert is. A dolgozat alapjául szolgáló etimológiai szótár elkészítése során legnagyobb részt KISS LAJOS „Földrajzi nevek etimológiai szótára” (FNESz.) volt segítségemre.

I. AZ ELEMZÉSI MODELL BEMUTATÁSA

1. SZERKEZETI ELEMZÉS

1.1. Funkcionális-szemantikai elemzés

A funkcionális szerkezeti elemzés alapfogalma a *n é v r é s z*. Ez a névtest hangsorának azon egysége, amelyben valamilyen szemantikai tartalom fejeződik ki a névadási szituációban megjelölt denotátumról, tehát kifejezi a hely egy olyan jellemzőjét, amely a névadás motivációjául, azaz szemléleti alapjául szolgált (HOFFMANN 2007: 53).

A funkcionális elemzés során a helynevek névrészeit három fő csoportba soroljuk, aszerint, hogy milyen a bennük kifejezett funkció. A névrész megjelölheti a hely fajtáját (F), megnevezheti magát a helyet (M), és kifejezheti a hely valamely sajátosságát (S) (HOFFMANN 2007: 53–60). Ezeket a funkciókat az alfejezetekben fogom részletesebben bemutatni az elemzett településneveken keresztül. A kétrészes nevek névrészei között mindig valamilyen szintagmatikus szerkezeti viszony áll fenn, így alaprésznek és bővítményrésznek minősülnek. Az alaprész mindig a főtag/előtag, a bővítmény pedig az alárendelt tag/utótag. Ez alapján a keletkező kétrészes nevek a következő szemantikai szerkezetűek lehetnek: M+F, M+M, (M+S), S+F, S+M. (HOFFMANN 2007: 64). Ezek az ún. funkcionális-szemantikai névmodellek. Az elemzés során ezeket a modellfajtákat vesszük számba, és általuk mutatjuk be azt, hogy a vizsgált helynévrendszerben a denotátumok milyen jellegzetességeit fejezte ki a névadó közösség a helynevekben, azaz mi szolgált szemléleti alapul a névadáshoz (HOFFMANN: 1996: 266).

A helynevet felépítő nyelvi elemeket a funkcionális-szemantikai elemzés során a denotatív jelentéshez való viszonyukban vizsgáljuk. Ebből adódik, hogy két lexikálisan és strukturálisan is azonos névben nem mindig azonos szemantikai tartalom fejeződik ki (uo.). A Gömör vármegyében található *Meleg-hegy* hegynév két névrészből épül fel, szerkezete szemantikailag S+F és az 'olyan hegy (1), amely védett a zord időjárástól (2)' szemantikai tartalmat hordozza. Ezzel szemben a *Meleghegy* településnév szemantikai szerkezete S, mivel egy névrészből áll, amelyben az a szemantikai tartalom fejeződik ki, hogy a település 'a Meleg-hegy [hegy] mellett fekszik'. A településnév esetében az egy névrész további két névelemmé bontható (Meleg+hegy), amelyek a szerkezeti elemzés másik szintjének, a lexikális-morfológia elemzésnek képezik a tárgyát.

1.2. Lexikális-morfológiai elemzés

A lexikális-morfológiai elemzés alapfogalma – mint láttuk – a névelem. Ezen elemzés során azokat a nyelvi elemeket és nyelvtani szabályokat vizsgáljuk, amelyeket a helynevek struktúrájának megalkotásában a névadó közösség felhasznált, alkalmazott. Minden lexéma névelem szerepű, de a toldalékmorfémák közül csak azokat tekintjük névelemnek, amelyek szerepet játszanak a névtest megalkotásában. A lexikális analízis elvégzésekor a funkcionális elemzés során elkülönített névrészeket, tehát a lexikális elemeket tipizáljuk szójelentési szempontból. A *Meleg-hegy* kétrészes hegynév bővítményrészének funkciója kvalitatív (*Milyen?*) viszony kifejezése, amely képzetlen melléknévvel történik, a szintén kétrészes *Abafalva* településnév bővítménye possesszionális (*Kié?*) viszonyt fejez ki egyelemű személynévvel, az egyrészes *Kápolna* településnév pedig lokális (*Hol?*) viszonyt ’épület’ jelentésű köznévvvel. A *Meleg-hegy* kétrészes hegynév így két névelemből áll, míg a *Mátyás hegye* hegynév két névrészből (*Mátyás-hegye*) és három névelemből (*Mátyás+hegy+e*), mivel benne az *-e* morféma szerepe a birtokosi viszony jelölése az alaptagon. A *Szénégető* településnév egy névrészből és egy köznévi névelemből áll (*Szénégető*), mivel a település metonimikus névátvitellel kapta a nevét helynévi áttételen keresztül a hely funkciójáról, így a névalkotásban nem játszottak szerepet a szó morfológiai elemei. A név névelemekre bontása a településnév alapjául szolgáló helynév elemzésekor szükséges, mert az egy olyan helyet jelöl meg, ahol szenteket szoktak égetni a kovácsok, ebben az esetben kétrészes (*Szén-égető*) két névelemből álló helynévvel (*Szén+égető*) van dolgunk, amelyben az első névelem közszó, a második folyamatos melléknévi igenév, mert az *égető -ő* képzője a névalkotásban közvetlenül itt sem játszik szerepet. Az, hogy csak a névalkotó szerepű morfémákat tekintjük névelemnek, lehetővé teszi a névtestekben lévő toldalékmorfémák funkcionális vizsgálatát itt a lexikális-morfológiai elemzés szintjén (HOFFMANN 2007: 67–70). Az analízis azt mutatja meg, hogy milyen lexikális-morfológiai modellekben képeződik le az emberi gondolkodás általános fogalmi készlete. Ezek a modellek tehát nyelvspecifikusak, így „területileg jelentősen különbözhetnek egymástól, változásuk – mint bármilyen nyelvi jelenségé – az időtényezővel szoros kapcsolatban van” (HOFFMANN 1996: 267).

Amint láttuk, a lexikális elemek alapkategóriáit a szófaji hovatartozásuk szerint állapítjuk meg, ennek részletes leírása megtalálható a dolgozat alapjául szolgáló munkában.

1.3. Szintagmatikus elemzés

A Hoffmann-modell a szintagmatikus szerkesztést a névrészek közötti viszonyként értelmezi, amelyet a szintagmatikus elemzéssel tudunk bemutatni. A szintagmatikus szerkesztéssel keletkezett helynevek kategorizálását éppúgy alá- és mellérendelő szerkezetekre osztva végzi el, mint a közsői összetételekét. A magyar helynévrendszerben, a jelzős és határozós alárendelésnek, valamint a mellérendelésnek van névalkotó szerepe (HOFFMANN 2007: 71–8).

2. KELETKEZÉSTÖRTÉNETI ELEMZÉS

A keletkezéstörténeti elemzés során azt vizsgáljuk, hogy milyen nyelvi szabályok, szerkesztési eljárások szerint történik a nyelvi elemek beépülése a névtestbe (HOFFMANN 2007: 79). Ezt a mindenkori, érvényben lévő névmodellek, azaz a meglévő helynévállomány alapvetően meghatározza mintaadó szerepével. „Egy adott nyelvben, nyelvjárásban minden korban léteznek olyan szabályszerűségek, amelyek a helynevek rendszerét jellemzik, és keletkezésüket is meghatározzák. E szabályok összességét a kitűnő cseh helynévkutató, **Rudolf Srámek** nyomán (Zum Begriff ”Modell” und ”System” in der Toponomastik. *Onoma* 1972/73:55-75) a nyelv vagy nyelvjárás **toponímiai normájának** nevezhetjük. A helynévrendszerek különbségeit ennek eltéréseként mutathatjuk be” (HOFFMANN 1996: 266).

A településnevek struktúrája ugyanakkor a legritkább esetben állandó, leggyakrabban az idők folyamán az éppen érvényben lévő modellekhez, azaz helynévmintákhoz igazodva változik. A változás egyaránt érintheti a helynevek funkcionális-szemantikai és lexikális-morfológiai szerkezetét. (HOFFMANN 2007: 33, 155)

A történeti elemzés szintjén nyílik lehetőség a helynevek keletkezésének és változásainak bemutatására. „A keletkezési típus megállapításában [...] arra a pillanatra, helyzetre vagyunk tekintettel, amelyben az adott hangsor bizonyos jelentésben a magyar helynévrendszer (pontosabban mindig egy-egy kisebb névrendszer) részévé válik” (HOFFMANN 2007: 79). Mivel a helynévrendszer elemei a szókészletünk szerves részét képezik, így ugyanazon hatóerők által keletkeznek, alakulnak, mint a közsői réteg elemei.

A Hoffmann-modell keletkezéstörténeti elemzéshez használt rendszere a Papp István-féle funkcionista szemléletű szóalkotási modellt véve alapul megkülönböztet belső és külső szóalkotási módot. Ez utóbbiba a névátvétel tartoznak tekintet nélkül eredetükre, hiszen azok az adott nyelvben kifejezett szemantikai tartalmukkal együtt irrelevánsak számunkra. A

belső keletkezésű neveknek négy csoportját különíti el HOFFMANN ISTVÁN, amelyeket további alcsoportokra oszt, az alábbi rendszert megalkotva:

1. szintagmatikus szerkesztéssel alkotott nevek

1.1. jelzős szerkezetből

1.2. határozós szerkezetből

1.3. mellérendelő szerkezetből

2. morfológiai szerkesztéssel alkotott nevek

2.1. helynévképzővel

2.2. névszójelekkel

2.3. helyragokkal

2.4. névutóval

3. jelentésbeli névalkotással keletkezett nevek

3.1. jelentéshasadással

3.2. jelentésbővüléssel vagy -szűküléssel

3.3. metonimikus névadással

3.4. metaforikus névadással

3.5. indukciós névadással

3.6. névköltöztetéssel

4. szerkezeti változással alakult nevek

4.1. ellipszissel

4.2. redukcióval

4.3. kiegészüléssel

4.4. bővüléssel

4.5. deetimologizációval

4.6. népetimológiával

5. névátvételek

(HOFFMANN 2007: 80–1).

Az egyes kategóriák bemutatásától eltekintve, csak az Árpád-kori Gömör vármegye településnév-anyagában megtalálható típusokat fogom tárgyalni az elemzésben.

II. A GÖMÖR VÁRMEGYEI TELEPÜLÉSNEVEK ELEMZÉSE

1. SZERKEZETI ELEMZÉS

1.1. A fajtajelölő funkciójú névrészek

A földrajzi köznevek a helynévadásban a magyar szókincs egyik központi elemkészletét képezik, ezeknek az a funkciójuk, hogy megjelöljék a hely fajtáját, tehát kifejezzék azt, hogy a hely, amelyre a név utal az emberi környezet milyen ismeretelméleti osztályába tartozik (HOFFMANN 2007: 34). Településnév-alkotó szerepükben nem túl gyakoriak (TÓTH 2004: 644) és túlnyomórészt kétrészes nevek alaptagjaként funkcionálnak. Hogy miért inkább a kétrészes településnevek második névrészeként használatosak a földrajzi köznevek az könnyen belátható. Az azonos nevű településeket eredményező puszta földrajzi köznévi település-névadás homonímiát eredményezne, ami a világban való eligazodást igen megnehezítené, ezért az egyértelműsítés érdekében a hely bizonyos sajátosságát kiemelve a névadók megteszik azt differenciáló szerepű első, bővítményi névrészek.

A szinkrón elemzések választ adnak arra, hogy az egyes földrajzi közneveink megterheltsége milyen mértékű a vizsgált korszakban országrészenként, a diakrón analízisek pedig azt mutatják meg, hogy az adott korba milyen mértékben alkalmazzák az egyes funkcionális-szemantikai alapmodelleket a névadó közösségek.

A földrajzi köznevekkel elsődlegesen létrejövő településnevek szemantikai szerkezete S+F. Elsődleges településneveknek azokat tekintjük, amelyek korábban nem léteztek településnévként és névrészek sem töltötték be ezt a szerepet az adott névhasználó közösségben. Az M+F szemantikai szerkezetű helynevek mindig másodlagos keletkezésűek, mivel ezekben egy olyan névrész kerül bővítményi szerepbe, amely már korábban is a településnév-rendszer tagja volt és szemantikai funkciója, hogy megnevezze magát a helyet.

Az Árpád-kori Gömör vármegyében a *falu*, a *telek*, a *föld*, a *ház*, a *lak* és a *mező* földrajzi köznevek kaptak fajtajelölő funkciót összesen 46 településnévben. Puszta földrajzi köznévi toldalékmorfémával vagy nélküle nem képez településnevet, minden alkalommal kétrészes nevek második névrészeként szerepel, 37 esetben elsődlegesen keletkezett S+F és 9 esetben másodlagosan keletkezett M+F szemantikai szerkezetű településnevekben.

23 település elnevezésében használják a hely fajtájának megjelölésére a *falu* földrajzi köznevet. Szemantikai szerkezetük S+F: *Dienesfalva*, *Farkasfalva*, *Felfalu*, *Gecelfalva*,

Györkfalva, Kisfalud 1., Kisfalud 2., Kisfalud 3., Korlátfalva, Marcellusfalva, Mátyusfalva, Pétermányfalva, Pokalyfalva, Polyánfalva, Rohfalva, Sztrányafalva, Szlavosfalva, Tarfalva és M+F: *Abafalva, Mátéfalva, Otrókocsfalva, Pétermányfalva, Sánkfalva*.

„A falu földrajzi köznévnek helynévi alkalmazása nyelvünkben más nyelvektől függetlenül alakult ki, megfelelője azonban számos idegen nyelvben megtalálható” (KÁZMÉR 1970: 22). Alakváltozatai a *-falv*, *-falud*, *Falucska* és a *-falva* (KÁZMÉR 1970: 30, 49, 52, 53). A vizsgált névállományban nem szerepel *Falucska* településnév. A *-falv* utótag is csupán egyszer tölt be fajtajelölő szerepet viszonyító szerepű melléknévvel összekapcsolódva a *Felfalv* településnévben. 19 alkalommal kap *-falva* utótagot az első névrész, amely a *Polyánfalva* esetében népnévi lexéma, 5 településnévben egyrészes helynév (*Abafalva, Mátéfalva, Otrókocsfalva, Pétermányfalva, Sánkfalva*) lexikális-morfológiai szempontból és 14 bővítmény egyelemű személynév (*Dienesfalva, Farkasfalva, Gecelfalva, Györkfalva, Korlátfalva, Marcellusfalva, Mátyusfalva, Pétermányfalva, Pokalyfalva, Polyánfalva, Rohfalva, Sztrányafalva, Szlavosfalva, Tarfalv*). A vármegye településnevei között nem találunk példát a *-falva* > *-falv* alakulásra, amit KÁZMÉR MIKLÓS 13. századi változásnak mutatott ki az általa vizsgált helynevekben (KÁZMÉR 1970: 31).

A *Kisfalud* nevet 3 település kapta, amelyekben a *-d* képzőt kicsinyítő képzőnek tekintem, a következő érvelést elfogadva. A képző egyik legősibb funkciója a kicsinyítőfunkció, amelyből a személynévképző funkció fejlődött ki, majd a helynevekben való előfordulás által a helynévképző funkció. A korai ómagyar korban még világosan érezhető kicsinyítő szerepe, bár személy- és helynévképzői funkciójában volt a legtermékenyebb. A másutt is előforduló *Kisfalud* településnév esetében, ha nem helynévképzőnek fogjuk fel a névvégződést, akkor ezzel azt is feltételezzük, hogy léteznie kellett egy *falud* 'falucska' közsavunknak, amit egyébként a nyelvtörténeti szótárak adatai többnyire nem támasztanak alá. Ha létezett is ilyen közszó, az csak egy-két, igen kis területen élhetett. Hogy mégis valószínűsítjük a *-d* kicsinyítő funkcióját az elsődleges keletkezésű *Kisfalud* településnevekben annak az az oka, hogy a számtalan *Kisfalud* nevünk mellett **Nagyfalud*, **Újfalud* stb. nevek nem mutathatók ki (BÉNYEI 2012: 53–57). Tehát a *Kis*-előtagnak és a *-d* képzőnek egyaránt a kicsinyítés a funkciója. TÓTH VALÉRIA ezt azzal magyarázza, hogy a kis lexéma valamiképpen vonzza a *-d* képző alkalmazását (2001a: 104).

A *telek* földrajzi köznévi 8 település nevében tölt be fajtajelölő funkciót és mindig birtokos jelzős szerkezetben, két esetben pedig birtokos személyjellel nyelvileg is jelölt ez a viszony. Szemantikai szerkezetük S+F: *Aggtelek, Dézsmástelek, Dézsmatelek, Kázmértelke, Szásztelek, Vidtelek* és M+F: *Csomatelek, Dézsmástelke*. Bővítményi szerepű

első névrészük személynév (?*Aggtelek, Kázmértelke, Vidtelek, Csomatelekek*), melléknév (?*Aggtelek Dézsmástelke, Dézsmástelekek*), elvont jelentésű főnév (*Dézsmatelekek*) és népnév (*Szásztelekek*).

FÖLDES LÁSZLÓ a *telek* földrajzi köznévek három fő jelentését különbözteti meg a 14. századig: 1. valamilyen 'földterület' határbéli földdarab, határrész; 2. 'elhagyott pusztá faluhely'; 3. 'valakinek a földje, birtoka, falucskája' (1971: 418-9). Esetünkben nagy valószínűséggel a 'valakinek a földje, birtoka, falucskája' jelentésben szerepel a fenti településnevekben.

A *föld* földrajzi köznévi 10 alkalommal szerepel kétrészes településnevek alaptagjaként, és minden alkalommal birtokos személyjeles formában. A szemantikai szerkezetük itt is S+F: *Andrásföldre, Bodóföldre, Korlátföldre, Márkföldre, Mikóföldre, Prépostföldre, Saulföldre, Várföldre* és M+F: *Csomafoldre, Dézsmásföldre*. Előbbieknek 6 esetben egyelemű személynévi lexéma a bővítményi névrésze (*Andrásföldre, Bodóföldre, Korlátföldre, Márkföldre, Mikóföldre, Saulföldre*), egy esetben foglalkozásnév (*Prépostföldre*) kerül ebbe a szerepbe és szintén egyszer szerepel épületet jelölő szó (*Várföldre*) első névrészként. *Csomafoldre* és *Dézsmásföldre* esetében lexikális-morfológiai szempontból egyrészes helynevek szerepelnek előtagként.

A *-földre* utótagról KÁZMÉR MIKLÓS azt írja, hogy addig volt használatos, amíg település nélküli birtokot jelölt, a betelepített birtok pedig megkapta a *-falva* utótagot. Olykor azonban a település jelölésére is felhasználták, erre utalnak a *-falva > -földre* változás és a párhuzamos nevek (1970: 120). Esetünkben párhuzamos településnevek a *Korlátfalva ~ Korlátföldre*, a *-falva > -földre* „névrészcsere” (TÓTH 2008: 140) pedig nincsen adatunk a vizsgált korszakból.

A *ház* földrajzi köznévi a *Mátéháza, Páskaháza* és *Szalóháza* elsődleges településnevekben tölt be fajtajelölő funkciót. Mind a három esetben birtokos személyjeles az alaptag, és egyelemű személynévi lexéma a bővítményi névrésze. A *-háza* utótagról KÁZMÉR feltehetőnek tartja, hogy magányos településeket jelölő nevek második névrészeként szerepelt. Ha ezek később csoportos településekké váltak, akkor nevükben a *-háza > -falva* névrészcsere következett be. »SZABÓ ISTVÁN e változásról hasonlóképpen nyilatkozik: „... a háza utótagú falunevek gyakran később falva végzetűre cserélődtek át, s ez a csere mintegy a valóságos fejlődés útját fejezik ki: a birtokosnak előbb talán valóban magános udvarháza közül az idők folyamán falu nőtt fel” (SZABÓ, A falurendszer 134)« (KÁZMÉR 1970: 121). Erre a változásra ad példát az Árpád-kori Gömör vármegyéből a *Mátéháza > Mátéfalva* névrészcsere.

A *lak* és a *mező* földrajzi köznevek csak egy-egy esetben alkotnak településnevet, mégpedig sajátosságot kifejező bővítménnyel, a minőségjelzős *Fellak* és a jelöletlen birtokos jelzős *Spánmező* összetételekben. „A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára” a *lak* földrajzi köznév erre az időszakra vonatkozó jelentését így adja meg: ’az a hely, ahol valaki otthona, állandó szállása van’. Ennek ellenére az mégsem birtokos szerkezetben szerepel, hanem viszonyító szerepű képzetlen melléknévvvel kapcsolódott össze. *Spánmező* eredetileg *Balogvár* része volt (GYÖRFFY 2: 511), neve arra utal, hogy az ispán tulajdonában, használatában van a terület. A településnévben a földrajzi köznévi utótag lexikális-morfológiai szempontból címet jelölő köznévvvel kapcsolódott össze.

1.2. A megnevező funkciójú névrészek

Az idetartozó településnevek ún. valódi nevek, ezeknek a funkciója az, hogy megnevezzék magát a helyet, de egyéb információt a helyről nem közvetítenek. Szemantikai szerkezetük M. Ebbe a kategóriába két irányból kerülhetnek településnevek, átvételként idegen eredetű nevek és szerkezeti változással másodlagosan alakult településnevek. A honfoglaló magyarság az itt talált szlávoktól és a német telepeseiktől több település nevét is átvette, valamint másodlagos nevek is taroznak ide a vizsgált névállományból.

Az Árpád-kori Gömör vármegye településnevei közül 82 tölt be megnevező funkciót. Az 58 egyrészes M szemantikai szerkezetű településnév 52 esetben egyrészes helynév lexikális-morfológiai szempontból: *Ablonc, Ardó, Aszó, Bocsk, Borosznok, Csetnek, Csevice, Darnya, Derencsény, Deres, Détér, Dobóca, Figue, Gecel, Guszona, Hangony 2., Harmac, Hosszúaszó, Hrussó, Kálosa, Kálnó, Karaszna, Kerepec, Krasznahorka, Lapsa, Lekenye, Lice 1., Lice 2., Lóc, Lyukva, Mikócsa, Murány, Novák, Osztrány, Pápocsa, Pelsőc, Perlász, Polya, Putnok, Püspök, Ragály, Recske 1., Restér, Rimóc, Rozsnyó, Ruda, Susa, Szilistye, Tornova, Vinye, Visnyó, Zabar*, és 6 település neve egyrészes képzett helynév. 3 esetben *-i* a képző (*Csetneki, Lóci, Záhi*), egy alkalommal az *-s* (*Fügés*), egy névtesten pedig a *-ces* képzőbokr szerepel (*Kövecses*) (TÓTH 2008: 137). A *Csetneki* és a *Lóci* az egyrészes *Csetnek* és *Lóc* településnevekből keletkeztek, az elsődleges *Záh* pedig puszta személynévi lexémából lett egyrészes képzett helynévvé a változás eredményeként. A *Fügés* a szintén helynévképző formánst tartalmazó *Figej* névből alakult névelemcserével (TÓTH 2008: 131), amely azonban lexikális-morfológia szempontból egyelemű személynév, mivel az adatok kronológiája alapján ezt tekintjük a település elsődleges nevének. A *Kövecses* *-ces* végződése pedig a *Kövesd* *-sd* képzőbokrát váltotta fel (TÓTH 2008: 137). Itt kétség sem férhet a *Kövecses*

másodlagos alakulásához, hiszen 98 évvel később jelentkezik, ahogy a *Kövesd* név először felbukkan az írásbeliségben. Ide tartozik még az *Ajnácskő* településnév, amely az *Ajnácskőalja* névelemeit tartalmazza.

25 olyan kétrészes településnév van, amelyet megnevező funkciójú névrésszel alkotott meg a névadó közösség, ezek szemantikai szerkezetüket tekintve: M+M, M+F, S+M.

Azok a településnevek, amelyek első és második névrésze is megnevező funkciót lát el, keletkezéstörténetileg településösszevonások által keletkeznek a Hoffmann-modellben, itt azonban nem erről van szó. Hogy miért tekintem mégis e funkcionális-szemantikai kategóriába tartozónak a *Királykiliti*, *Rozsnyóbánya* M+M szemantikai szerkezetű településneveket, azt a keletkezéstörténeti részben fejtem ki.

Az M+F szemantikai szerkezetű névmodell alapján 10 településnév keletkezett (*Abafalva*, *Balogvására*, *Csomafölde*, *Csomatelke*, *Dézmásfölde*, *Dézmástelke*, *Hangonyvölgye*, *Mátéfalva*, *Otrokocsfalva*, *Sánkfalva*), ezekben az első névrész lexikális-morfológiai szempontból egyrészes helynév, amelynek funkciója a település megnevezése a második névrész fajtajelölő funkciója mellett. Ezek másodlagos keletkezésű nevek, abban az értelemben, hogy az adott település már korábban is létezett, rendelkezett valamilyen névvel, amely mellé a használó közösség egy másik nevet is megalkotott.

A másodlagos nevek nem minden esetben cserélik fel a település elsődleges nevét, az is előfordul, hogy csak egyszer említik ezen a néven a települést, tehát nem bizonyul életképesnek, szükségesnek az újonnan keletkezett név. De ilyenkor az is elképzelhető, hogy párhuzamos nevekről van szó, amelyek az írásbeliségben nem egy időben bukkantak fel.

Ha valamilyen sajátosságot kifejező névrésszel kapcsolódik össze a megnevező funkciójú név, akkor mindig a második névrész, azaz az alaptag szerepét tölti be S+M szemantikai szerkezetet alkotva, amely valamilyen jelzői előtagot kap. 14 településnév tartozik ide: *Alherepány*, *Alkér*, *Alsópányit*, [*Alsórás*], *Felbátka*, *Felsőherepány*, *Felsőpányit*, [*Felsőrás*], *Kerekgede*, *Kiskálnó*, *Nagyrecske*, *Mirkerdő*, *Tamásjecskéje*, *Kétrás*. Ebből 10 minőségjelzős szintagmából keletkezett, amelyeknek második névrésze egyrészes helynév lexikális-morfológiai szempontból, ahogy a *Mirkerdő* jelöletlen birtokos összetételben és a *Tamásjecskéje* jelölt birtokos szó szerkezetben is.

1.3. A sajátosságot kifejező névrészek

1.3.1. A névrész kifejezi a hely valamilyen tulajdonságát

Ebbe a sajátosságot kifejező szemantikai alkategóriába tartoznak egy- és kétrészes nevek egyaránt. A vizsgált névállomány 11 településnévében jelenik meg a hely valamilyen

külső vagy belső tulajdonsága, de mivel vannak olyanok, amelyek strukturálisan és szemantikailag is homonimák (*Kisfalud 1.*, *Kisfalud 2.*, *Kisfalud 3.* és *Kövi 1.*, *Kövi 2.*), így 8 név áll itt rendelkezésünkre az elemzéshez.

A *Kisfalud* S+F szemantikai szerkezetű kétrészes településnév első névrésze a hely méretét fejezi ki képzetlen melléknévvel, amelyet egyszerű földrajzi köznévvvel kapcsol össze a névadó közösség minőségjelzős szintagmából megalkotva a településnevet. Lexikai-morfológiai szempontból ugyanebbe a csoportba tartozik a *Széplak* első névrésze, amelynél a hely esztétikuma szolgált a névadás alapjául. Képzett melléknévből helynévi áttétellel 4 olyan lexikális-morfológiai szempontból egyrésztes képzett helynév keletkezett, amelyekben a hely jellegzetes anyagára való utalás szemantikai funkcióját hivatott kifejezni az S szemantikai szerkezetű településnév. Ebből kettő a régi *köv-`kő`* anyagnévből *-i* képzővel keletkezett *Kövi 1.* és *Kövi 2.* homonim nevek. Egy esetben pedig az *-s* képző kapcsolódik a *sár* anyagnévhez (*Sáros*) a szemantikai funkció kifejezésére, és egyszer *-sd* képzőbokkal ellátott az anyagnév (*Kövesd*).

A hely jellegzetes anyagára utaló szemantikai tartalom kifejezésére egyszer használtak föl egyszerű földrajzi köznevet a névadók, az S szemantikai szerkezetű egyrésztes *Laponya* településnév megalkotásakor. Ez arra utal, hogy a település környékén mocsaras volt a talaj.

A *Veszverés* S szemantikai szerkezetű egyrésztes településnév a maga jelzős szó szerkezetével a hely éghajlatára utal. A településnév szemantikailag azt a jelentést hordozza, hogy a település széltöréses, viharos helyen létesült.

1.3.2. A névrész kifejezi a hely viszonyát valamilyen külső dologhoz, körülményhez

A számtalan kifejezhető külső körülmény közül a vizsgált névállományban az ott lévő növényzetet, állatvilágot, épületet, a hely birtokosát, használóját és az ott élő embercsoportot kifejező településnevek szerepelnek.

A hely dézsmaszedő funkciójára két S+F szemantikai szerkezetű településnév utal. Az elsődleges *Dézmástelek*, amely képzett melléknév és egyszerű földrajzi köznévvvel kapcsolatával látja el ezt a szemantikai funkciót, és a másodlagos *Dézsimatelek*, amely főnév és egyszerű földrajzi köznévvvel összetételeként teszi ezt. GYÖRFFY ezt írja: „1286-ban az esztergomi érsek jobbágyai és dézsmaszedői, Szereda fiai, Ledegeer és Miklós, valamint az ő fiaik bírták a Püspökihez tartozó Dézmástelket”. Tehát e nevek azt a szemantikai tartalmat hordozzák, hogy a település az egyház birtokában van, ahova tized beszolgáltatási kötelezettséggel tartoznak az emberek.

A hely jellegzetes növényét lexikális-morfológiai szempontból egyrészes helynévi lexámával fejezi ki a névadó közösség a *Halyág* és a *Kőrös* településnév megalkotásakor, továbbá egyrészes képzett helynévvel a *Perjése* (rajta az *-e* megszilárdult birtokos személyjel lehet, vö. FNESz. *Perjése*), *Szederjes*, *Almágy* és *Herepány* nevek esetében.

A településen vagy közelében élő jellegzetes állat egyedül az S szemantikai szerkezetű *Méhi* egyrészes képzett helynévben fejeződik ki.

A településen lévő épület 9 alkalommal szolgáltatott szemléleti alapot az elnevezésre. Az idetartozó két egyrészes név szerkezetileg és szemantikailag is homonima, ezek az 'épület' szemantikai tartalmat hordozó főnévi lexémából keletkezett *Kápolna 1.* és *Kápolna 2.* településnevek. Kétrészes településnév egy tartozik ebbe a kategóriába, az S+F szemantikai szerkezetű épületet jelölő szó és egyszerű földrajzi köznévi jelzős szerkezetéből alakult *Várfölde*.

Az ott lévő templomra 6 településnév utal, ebből a *Szentdemeter*, *Szentilona*, *Szentkirály*, *Szentlélek*, *Szentsimon* szentnév, a *Keresztúr* tárgynév lexikális-morfológiai szempontból. Ezek az ún. patrocíniumi, azaz védőszentnévi településnevek arra utalnak, hogy a helységben az adott szent, illetve a Szent Kereszt tiszteletére avatták fel a templomot.

A hely birtokosát, használóját kifejező településnevek képviselik magukat a legnagyobb elemszámban a sajátosságot kifejező nevek között, és ezen belül is az egyelemű személynévből alakult településnevek fordulnak el a leggyakrabban. A személynévek minden nyelvben fontos szerepet töltenek be a helységnevéadásban, különbség a településnevek megalkotásának módszerében, azok szerkezeti megformáltságában, struktúrájában van. A magyar anyanyelvű névadó közösségek személynévből háromféle szerkezeti megformálással alkotnak településneveket: puszta személynévekből, helynévképzővel morfológiai szerkesztéssel és lexikai egységekből szintagmatikus szerkesztéssel (TÓTH 2001a: 23). A puszta személynévi helynévéadás jellegzetesen magyar sajátosság Közép-Kelet Európában, így az ily módon keletkezett településnevek esetében biztosak lehetünk, hogy magyar volt az elnevező közösség még akkor is, ha a személynév, amiből a településnév keletkezett idegen eredetű. Egy személynév eredete egyébként sem nyújt információt az azt viselő személy etnikai hovatartozásáról, mivel a névdivat hatására kaphatott, kaphat valaki idegen eredetű személynévet (TÓTH 2001a: 24).

A puszta személynévi névéadás eredményeként keletkezett településnevekben a korai ómagyarkori személynévállományunk is megmutatkozik. Azt persze nem szabad szem elől tévesztenünk, hogy a személynévek száma jóval több volt, mint amennyiből településnév

keletkezett. „Ezekből a személynevekből lemérhetjük a magyarságot ért kulturális hatásokat, s megfigyelhetjük bennük az egyes személynevek esetleges divatjának alakulását is” (uo.).

Az Árpád-kori Gömör vármegye egyrészes településnevei közül 80 elsődlegesen biztosan személynévi eredetű – elsődlegesség alatt értem azt, hogy a névadásban a hely azon sajátossága fejeződik ki, hogy kinek a tulajdonában, használatában van az, és nem valamilyen morfematikus vagy szerkezeti változás eredményeként lett a településnév a személynévvel azonos alakú. Ezeknek a településneveknek az alapját képező személynevek többnyire magyar és szláv eredetűek, de van köztük török, latin és német személynév is. 74 település neve pusztán egyelemű személynév lexikális-morfológiai szempontból (*Aba, Anyád, Bacsa, Bást, Bátka, Beje, Bellény, Bense, Beretke, Berzété, Betlér, Bugyik, Cakó, Csákány, Csíz, Csoltó, Csoma, Deresk, Fancsal, Feled, Gacsalk, Gede 1., Gede 2., Gencs, Gesztéte, Gice, Gömör, Hard, Harkács, Herény, Hubó, Iván, Izsép, Jeszte, Kecő, Kelemér, Kiliti, Krizsán, Kutos, Léh, Majsza, Malah, Málé, Melléte, Naprágy, Nenhe, Nenke, Otrókocs, Panyit, Perbes, Peszété, Poszoba, Rácsa, Rás, Runya, Sánk, Serke, Simon, Sőreg, Stark, Süvete, Szakállas, Szanács, Szendrő, Szkáros, Szográgy, Sztránya, Sztrizs, Tika, Vály, Velkenye, Záh, Zubogy, Zsór*.) és csupán hat településnév megalkotásánál használ helynévképző morfémát a névadó közösség: *Barancsi, Bocski Figej, Ivános, Malahi, Uraj*. Ugyanakkor a *Feled* településnév esetében a *-d* morféma helynévképző is lehet, ellentétben KISS LAJOS véleményével, aki kicsinyítő-becézőnévképzőnek mondja, a személynevet pedig képzős származékkal önállósult személynévnek tekinti. Ugyanígy az *Anyád* esetében sem tudjuk eldönteni biztosan, hogy kicsinyítő-becézőnévképzős személynév lexikális-morfológiai szempontból, vagy a *-d* helynévképző formánssal keletkezett településnév.

A biztosan személynevet tartalmazó településnevek 92,5 %-a képző nélkül fejezi ki a település birtoklásának, használatának szemantikai tartalmát és csupán 7,5%-uk kap valamilyen képzőt ennek a funkciónak az ellátására.

Az elsődlegesen személynevet tartalmazó kétrészes településnevek közül az S+F szemantikai szerkezetűek a birtokos, használó személyén kívül megjelölik a hely fajtáját is, tehát ezek személynév és földrajzi köznévi összetételei lexikális-morfológiai szempontból. A 24 névnél alkalmazott szintagmatikus szerkesztés minden alkalommal morfológiailag is jelöli a birtokosi, használói viszonyt: *Andrásfölde, Bodósfölde, Dienesfalva, Farkasfalva, Gecelfalva, Györkfalva, Kázmértelke, Korlátfalva, Korláttelke, Marcellusfalva, Márkfölde, Mátéháza, Mátyusfalva, Mikósfölde, Páskaháza, Pétermányfalva, Pokalyfalva, Rohfalva, Saulfölde, Sztrányafalva, Szalóház, Szlavosfalva, Tarfalva, Vidtelke*. Ez a 24

településnév 22 települést jelöl, mivel a *Korlátfalva*, *Korláttelke* ugyanazon település nevei, ahogy a *Mátéháza* és a *Mátyusfalva* is ugyanazt a települést nevezik meg.

Címet jelölő lexémával négyszer fejezi ki a birtoklást egyrészes nevekben a névadó közösség, és mindegyik alkalommal *-i* képzővel ellátott településnév keletkezik a névadás eredményeként. Itt is találunk homonim neveket az *Apáti 1.*, *Apáti 2.* esetében, amelyek azt fejezik ki, hogy a település az apát, apátság tulajdona. Ezeken kívül a *Királyi* és *Püspöki* tartozik még ide, amelyek azt a szemantikai tartalmat hordozzák, hogy a település a király illetve a püspök, püspökség tulajdonában van.

Kétrészes S+F szemantikai szerkezetű településnevek is képviseltetik magukat a csoportban a *Prépostföldre* és a *Spánmező* nevek által, amelyek nyelvileg jelölt és jelöletlen módon birtoklást, használatot fejeznek ki.

Puszta törzsnévből három településnév keletkezett a *Berény*, *Jéne*, *Kesző 1.*, a *Hanva* pedig pusztá nemzetségnévből. Ezek azt a szemantikai tartalmat hordozzák, hogy a települést a névben megnevezett törzsbeli, nembeli emberek lakják, lakták a névadáskor.

A birtokos jelzős szerkezet nem csak a hely tulajdonosára utalhat, hanem az ott lakó emberekre, embercsoportra is. Esetünkben ilyenek az S+M szemantikai szerkezetű *Szásztelek* és a *Polyánfalva* településnevek, amelyek népnévi lexéma és földrajzi köznévi lexéma jelöletlen birtokos jelzős szintagmájából alakultak, szemantikailag pedig azt a tartalmat hordozzák, hogy ott szászok, illetve lengyelek élnek.

1.3.3. A hely valamely más helyhez való viszonyát kifejező névrészek

Ebbe a funkcionális-szemantikai kategóriába az Árpád-kori Gömör vármegye olyan településnevei tartoznak, amelyek a település valamely más helyhez viszonyított helyzetét fejezik ki.

Az ott lévő vízfolyás 30 település elnevezésekor szolgáltatott szemléleti alapot a névadáshoz. Ezek olyan nevek, amelyek maguk is helynévből származnak, azaz másodlagos keletkezésű nevek, ugyanakkor sajátosságot is kifejeznek, nem csupán megnevezik magát a helyet. A 23 egyrészes S szemantikai szerkezetű településnév közül 22 lexikális-morfológiai szempontból egyrészes helynév: *Aszó*, *Balog*, *Baraca*, *Garam*, *Gortva*, *Hangony 1.*, *Hangony 2.*, *Ilsva*, *Kálosa*, *Kesző 2.*, *Nandrás*, *Pogony*, *Recske 1.*, *Rima*, *Szelce*, *Szuha 1.*, *Szuha 2.*, *Szuha 3.*, *Szuhafő*, *Taplóca 1.*, *Taplóca 2.*, *Turóc*. Ezeknek a településneveknek az a funkciójuk, hogy kifejezzék azt, melyik vízfolyás mentén fekszik a település.

A szemantikai elkülönülés jelét már struktúrájában is magán viseli morfematikus jelöltségével a *Balogd* település neve a *-d* képző által, amely lexikai-morfológiai szempontból egyrészes képzett helynév.

A lexikális-morfológiai szempontból kétrészes helynevek három szemantikai alkategóriába sorolhatók. A *Hangonyfő*, *Novágfő*, *Szuhaő* településnevek azt fejezik ki, hogy a település az adott vízfolyás forrásánál, forrásvidékén települt, a *Gortvatő* azt, hogy a folyó torkolatánál, torkolatvidékén, míg a *Dobrapataka*, *Sebespatak* pedig azt, hogy az adott vízfolyás mentén.

Az ott lévő tájrész sajátossága 5 település nevében kap funkciót. A két egyrészes S szemantikai szerkezetű névből az egyik lexikális-morfológiai szempontból kétrészes helynév (*Erdő*), a másik kétrészes képzett helynév (*Erdős*), mivel ezek a településnevek is helynévi áttétellel keletkeztek, még ha írásban nem is maradtak fenn ezek helynévi előzményei. Mindkét név ugyanarra a denotátumra utal, és azt a szemantikai tartalmat hordozza, hogy a település egy erdő mellett található.

Az egyrészes S szemantikai szerkezetű *Éldvölgye* és *Závozalja* településnevek lexikális-morfológiai szempontból kétrészes helynevek. Előbbi azt a szemantikai tartalmat közvetíti, hogy a település azon a völgyszakaszon található, amely Éld tulajdona, az utóbbi pedig azt, hogy a Závoz nevű hegy lábánál terül el a település.

Az egyetlen idetartozó kétrészes településnév az S+M szemantikai szerkezetű *Kerekgede*, amely egyszerű földrajzi köznévként és egyrészes helynévként összetételéből alakult. A *kerek* szavunk a régiségben 'erdő' jelentéssel is rendelkezett, tehát a név azt a szemantikai tartalmat hordozza, hogy a *Gede* nevű település egy erdőben, erdő mellett található.

Az S szemantikai szerkezetű *Tornalja* településnévben azt fejezte ki a névadó közösség lexikális-morfológiai szempontból kétrészes helynévvel, hogy a település egy építmény mellett, egy torony körül alakult ki. A *Somkút* és a *Szeredekuta* egyrészes településnevek szintén kétrészes helynevek lexikális-morfológiai szempontból. Előbbi arra utal, hogy a település Szereda ázott víznyerőhelye közelében található, utóbbi pedig arra, hogy a településen vagy annak közelében olyan kút van, amely sombokorral benőtt helyen található.

A település viszonyított (relatív) helyzetét 12 név fejezi ki az Árpád-kori Gömör vármegyében. Az egyrészes S szemantikai szerkezetű *Hegymeg* és *Hegymögi 1.*, *Hegymögi 2.* olyan, lexikális-morfológiai szempontból kétrészes helynév és

kétrészes képzett helynevek, amelyek azt fejezi ki, hogy a település a hegy északi oldalánál helyezkedik el.

Az idetartozó kétrészes nevek közül S+F szemantikai szerkezetű a *Fellak*, a *Felfalu* és az *Újfalu*, amelyek viszonyító szerepű képzetlen melléknév és egyszerű földrajzi köznév jelzős összetételével a települések északi részét, illetve a település korát fejezik ki.

Az S+M szemantikai szerkezetű nevek mindegyike a település differenciálódására utal, az *Alherepány*, *Alkér*, *Alsópányit*, [*Alsórás*] azok északi, a *Felbátka*, *Felsőherepány*, *Felsőpányit*, [*Felsőrás*] pedig déli részét jelölik meg képzetlen melléknév és egyrészes helynév összetételeként.

1.4. Többféleképpen értelmezhető névrészek

Az idetartozó egyrészes településnevek egy részéről nem dönthető el, hogy szemantikai funkciójuk az, hogy megnevezzék magát a helyet vagy annak a sajátosságnak a kifejezése, hogy valamilyen vízfolyás mellett fekszenek, de lexikális-morfológia szempontból mindkét esetben az egyrészes helynevek csoportjába tartoznak a *Rozsozsna*, *Recske 2.* és a *Dobsina* településnevek. A *Rozsozsna* és a *Dobsina* nem csak települések nevei, hanem víznevek is, és e két fajta név első feljegyzése között az eltelt idő oly csekély, hogy nem dönthető el melyik került át hamarabb a szlávból a magyarba, de az is meglehet, hogy mindkettőt egyszerre vették át a magyarok. Így a név kifejezheti azt, hogy a település a *Rozsozsna* illetve a *Dobsina* vízfolyás mentén fekszik, vagy azt, hogy a településnek *Rozsozsna* illetve *Dobsina* a neve. A *Recske 2.* esetében is az előzőek mondhatók el, míg a *Recske 1.* bizonyosan a *Recske* patakról kapta a nevét, mivel azt 114 évvel előbb jegyezték fel, mint a település nevét.

Az ide sorolt nevek másik része betölthet megnevező funkciót egyrészes helynévként vagy sajátosságot kifejező településnévként utalhat a hely birtokosára, ekkor lexikális-morfológiai szempontból egyelemű személynevek a *Belna* és a *Lyuka*, amelyek szláv eredetű személynévből keletkezett településnevek.

A *Szécs* településnév lexikális-morfológiai szempontból egyrészes helynévként megnevezheti magát a helyet, vagy sajátosságot kifejezve köznévi lexémával utalhat arra, hogy a település egy kiirtott erdő, erdőrész mellett, vagy annak helyén települt. Hasonlóan a *Tenkes* településnévhez, amely sajátosságot kifejezve lexikai-morfológiai szempontból képzett melléknévvel szintén utalhat arra, hogy a hely egy levágott erdő,

erdőrész mellett települt, de kifejezheti a hely birtokosát is, ekkor pedig egyelemű személynévi lexéma.

Kétrészes nevek közül szemantikailag többféleképpen értelmezhető az S+F szemantikai szerkezetű *Aggtelek* településnév első névrésze. Ez kifejezheti a hely korát a régi *agg* 'ó, öreg, régi' képzetlen melléknévvel minőségjelzős összetételben, de utalhat a hely birtokosára is lexikális-morfológiai szempontból egyelemű személynévként jelöletlen birtokos jelzős szerkezetben.

2. KELETKEZÉSTÖRTÉNETI ELEMZÉS

2.1. Szintagmatikus szerkesztéssel alkotott nevek

Szintagmatikus szerkesztéssel mindig kétrészes helynevek keletkeznek, és ezek mindkét tagja valamilyen információt közöl a helynév denotátumáról. E neveknek bármelyik névrésze lehet tulajdonnév vagy közszó, illetve egyszerű vagy összetett szó egyaránt (HOFFMANN 2007: 82). A helynevek minőségjelzős, mennyiségjelzős, birtokos jelzős és hátravetett jelzős szerkezetek lehetnek. Az Árpád-kori Gömör vármegyében 54 településnév keletkezett szintagmatikus szerkesztéssel.

2.1.1. Minőségjelzős szerkezetek

Ezt a kategóriát azzal a megszorítással tartjuk számon, hogy a közszói minőségjelzős szintagmák alkategóriáinak elkülönítésére alkalmazott „logikai fogalmi rendszer nemigen alkalmas a sajátos jelentésszerkezettel bíró helynevek jellemzésére” (HOFFMANN 2007: 73), tehát nem hibázunk, ha ezeket nem tartjuk valódi minőségjelzős szerkezeteknek (vö. BÉNYEI–PETŐ 1998: 58). Az elemzés során megkülönböztető jelzős, kiemelő jelzős és kijelölő jelzős helyneveket különítünk el funkciójuk alapján.

A megkülönböztető jelzős szerkezetekben a jelző miközben a jelentéskört leszűkíti, a jelentéstartalmat gazdagítja (HOFFMANN 2007: 73–61). Szemantikai szerkezetüket tekintve olyan nevek sorolhatók ide, amelyek M+M esetleg S+M funkciójú névrészek alkotta jelzős szintagmából keletkezettek. Ezek egy részének „jelentésszerkezete a következő módon írható le: [az a <utótag>, amely <előtag> közelében fekszik], tehát a jelentéstömörítő összetételekre emlékeztetnek. Ezekben az előtag és az utótag is többnyire helynév” (BÉNYEI–PETŐ 1998: 59). A vizsgált névállományból egyedül a *Kerekgede* tartozik ide, amelynek 'az a Gede nevű település, amely erdő közelében fekszik' a jelentésszerkezete.

A **kiemelő jelzős szerkezetekben** a jelző kiemeli a jelzett szó egy tulajdonságát (HOFFMANN 2007: 73), az előtag mindig a denotátum valamely tulajdonságát jelöli meg, az utótag pedig csaknem minden esetben fajtajelölő funkciójú névrész (TÓTH 2001a: 126), tehát S+F, M+F ritkán S+M szemantikai szerkezetű név keletkezik. Az Árpád-kori Gömör vármegye településnevei közül egy, a *Széplak* (*Meleghegy* néven is szerepel) tartozik ide, amely az 'az a ház, amelyik szép, tetszetős' szemantikai tartalmat hordozva a jelentéstömörítő összetételekre emlékeztet.

A **kijelölő jelző** annyira leszűkíti a jelzett szó jelentéskörét, hogy azt csupán egy egyedre korlátozza (HOFFMANN 2007: 73), tehát az előtag funkciója az, hogy kijelölje valamelyik objektumot az azonos nevet viselők sorában (TÓTH 2001a: 127), vagyis a jelzők viszonyfogalomként értelmezhetők. A helynevek funkcionális-szemantikai szerkezete alapján további két alcsoportot különítünk el ebben a kategóriában. Az egyik alcsoportba azokat a neveket soroljuk, amelyek látszólag minőségjelzős szerkezeteket alkotnak, de a jelzői előtagjuk csak valamihez viszonyítva értelmezhető (BÉNYEI-PETŐ 1998: 58). A vizsgált névállományból az *Alkér* viszonyítási névpár nélküli településnéven kívül, mindegyik párba állítható a viszonyításhoz szemléleti alapot nyújtó párjával: *Alherepány – Felherepány*, *Alsópanyit – Felsőpanyit*, *[Alsórás] – [Felsőrás]*, *Felbátka – Bátka*, *Kiskálnó – Kálnó*, *Nagyrecske – Recske 2*.

A viszonyító összetételek másik típusát a földrajzi köznévi utótagú S+F szemantikai szerkezetű településnevek képviselik, ezeknek a viszonyítási alapjuk nem egy azonos nevű település, hanem a környezetükből válnak ki a névadó közösség szemléletében valamilyen tulajdonságuk alapján: *Felfalu*, *Fellak*, *Kisfalud 1.*, *Kisfalud 2.*, *Kisfalud 3.*, *Újfalu* (TÓTH 2001a: 128).

2.1.2. Mennyiségjelzős szerkezetek

A minőségjelzős szerkezetek bővítményi névrésze lexikális-morfológiai szempontból számnév. Az „elemzést azonban minden esetben óvatosan kell elvégeznünk, mivel a számnevet, illetőleg számnévi alakulatot tartalmazó helynevek gyakran különböző funkcionális, szerkezeti típusba tartoznak” (HOFFMANN 2007: 74).

Egyedül a *Kétrás* településnév tartozik ebbe a kategóriába, amely a település differenciálódására utaló *Raas inferioris [Alsórás]* és *Superioris Raas [Felsőrás]* összefoglaló neve (vö. FNESz. *Kétfodony*, *Kétfegyvernek*, *Kétfút*). Ezt azért jelenthetjük ki, mert a későbbiekben (amely már nem tartozik a vizsgált korszakba) ezeknek a differenciált neveknek magyar megfelelői jelentek meg az írásbeliségben (FNESz. „**Alsórás**

[...] 1610: *Also Ras* ComGem. 66, [...] *Felső Ras*: ComGem. 66”), és az 1266-tól 1324-ig folyamatosan adatolt *Rás* név 1334-ben, amikor a *Kétrás* és a latin alakok felbukkannak, már nem jelenik meg.

2.1.3. Birtokos jelzős szerkezetek

A birtokos jelzős szerkezetű helynevek azt fejezik ki, hogy a település valakinek a tulajdonában, használatában van, valakihez tartozik. A jelzős szerkezetek alkotása során egyedül itt van rá lehetősége a névadó közösségnek, hogy alaki eszközökkel is megjelölt összetételt alkosson. 30 biztosan birtokos jelzős szintagmából keletkezett település név van a vizsgált névállományban és ebből mindösszesen három esetben jelöletlen a birtokviszony a földrajzi köznévi alaptagokon. A *Spánmező*, a *Szásztelek* és a *Dézmástelek* településnevekben az előtag lexikai-morfológiai szempontból méltóságnév, népnév és képzett melléknév.

Jelölt szerkezet alaptagjaként 14 esetben a *-falva* utótag szerepel (*Dienesfalva*, *Farkasfalva*, *Gecelfalva*, *Györkaflva*, *Korlátfalva*, *Marcellusfalva*, *Pétermányfalva*, *Pokajfalva*, *Polyánfalva*, *Radnótfalva*, *Rohfalva*, *Szlavosfalva*, *Sztrányafalva*, *Tarfalva*), 9 alkalommal a *földe* (*Andrásfölde*, *Bodolófölde*, *Korlátfölde*, *Márkfölde*, *Mihályfölde*, *Mikófölde*, *Prépostfölde*, *Saulfölde*, *Várfölde*), 3 településnévben a *-háza* (*Mátéháza*, *Páskaháza*, *Szalócháza*), 2 esetben pedig a *-telke* (*Kázmértelke*, *Vidtelke*). Ezeknek az előtagja lexikális-morfológiai szempontból kettő kivételével egyelemű személynév. A *Várfölde* épületet jelölő szó bővítménye arra utal, hogy a terület Gömör vártartományának a része, a *Polyánfalva* népnévi első névrésze pedig a település lengyel etnikumára.

Az ilyen melléknévi vagy főnévi jelzőből és földrajzi köznévből felépülő helynevek minden bizonnyal a helynévrendszer legősibb rétegét alkották (HOFFMANN 2007: 83).

Olyan településnevek, amelyek egy település nevéként a birtokviszonyt jelöletlen és jelölt formában is kifejezik, ha csak az elsődlegesen keletkezett birtokos jelzős szerkezetű településneveket tekintjük, párhuzamos névadás eredményeként nincsenek a vizsgált helynévállományban. Ha azonban figyelembe vesszük a bővüléssel keletkezett településneveket is, akkor a *Dézmástelek* ~ *Dézmástelke* nevek e tekintetben párba állíthatók.

2.1.4. Többféleképpen elemezhető alárendelő jelzős szerkezetű településnév

Jelzős szerkezetű településnév még az *Aggtelek*, de az első névrésztől nem tudjuk eldönteni pontosan, hogy az a birtokosra utaló személynév lexikális-morfológiai szempontból, vagy a település korára utaló melléknév, így keletkezéstörténeti szempontból sem tudjuk egyértelműen besorolni, hogy minőségjelzős vagy birtokos jelzős szerkezetből keletkezett.

2.2. Morfematikus szerkesztéssel alkotott nevek

Morfematikai szerkesztés során úgy alkot helynevet a névadó közösség, hogy valamely nyelvi elemhez egy kötött morfémát (képző, jel, rag) vagy ahhoz hasonló funkciójú nyelvi elemet (névutó) kapcsol (HOFFMANN 2007: 85), tehát ezek a névrész funkcionális elemei, azaz névelemek.

A vizsgált névállományban 23 településnév megalkotásakor alkalmazott morfematikai szerkesztést a névadó közösség.

A *-d* helynévképzővel keletkezett a *Balogd* településnév, amely lexikális-morfológiai szempontból egyrészes képzett helynév. A település onnan kapta a nevét, hogy a *Balog* folyó mentén terül el.

A *Feled* településnév esetében nem dönthető el egyértelműen, hogy metonimikusan keletkezett a *Feled* személynévből, amely a *Fele* személynév *-d* kicsinyítőképzős származékából állandósult személynév, vagy a *Fele* személynévből keletkezett *-d* helynévképzővel. KISS LAJOS (FNESz.) puszta személynévből metonimikusan keletkezett településnévnek tekinti.

„Az *-i* képző az egyik leggyakoribb képzőnk az ómagyar korban, ami helynevekben (azon belül is konkrétan településnevekben) előfordul” (BÉNYEI 2012: 74), és „helynévképzőként a 14. század végéig volt a legelevenebb” (BÉNYEI 2012: 76). Az *-i* helynévképzővel keletkezett településnevek két csoportra oszthatók aszerint, hogy bennük az *-i* egyértelműen helynévképzői funkcióban szerepel vagy az *-é* birtokjel alakváltozata, amelyből a helynévképzői funkció önállósult a korai ómagyar korban. Az újabb szakirodalom mindkét típust – bevezetve az *-i* képzővel kapcsolatban is a fogalmat – helynévképzőnek tekinti, feloldva ezzel azt a korábbi problémát, hogy az *-i* funkciója nem látszott azonosnak a két csoportban (BÉNYEI 2012: 79). Lexikális-morfológiai szempontból a birtokost (illetve lakót) megnevező személynévből alakultak a *Barancsi*, *Bocski*, és a *Malahi*, tisztségnévből az *Apáti 1.*, *Apáti 2.*, *Püspöki* és népnévből a *Németi* településnevek

(vö. BÉNYEI 2012: 80). Az *Uraj* településnév *-j* helyképzővel keletkezett, amelyről BÉNYEI ÁGNES a „Helynévképzés a magyarban” című munkájába azt írja összegzőképpen, hogy „kizárhatónak tarthatjuk azt, hogy az *-i* és a *-j* képzők a szinkroniában egymás alakváltozatai lennének, mint azt a korábbi szakirodalmi megállapítások sugallták” (BÉNYEI 2012: 87).

2.3. Jelentésbeli névalkotással keletkezett nevek

A korábbi névtipológiák nem tekintik névkeletkezési kategóriáknak a jelentésbeli névalkotást, amelynek során a névadó közösségek „a nyelv meglévő belső elemkészletét oly módon használják fel helynévként, hogy az új (helynévi) jelentés kialakulása az alaki szerkezet változása nélkül történik meg” (HOFFMANN 2007: 105–7). Tehát a jelentésbeli névalkotás során új nyelvi struktúrát nem alkot a névadó közösség, hanem a nyelv egy meglévő lexémájához rendel új szemantikai tartalmat.

2.3.1. Névátvitel

Azok a településnevek tartoznak ebbe a kategóriába, amelyek úgy keletkeznek, hogy különböző fogalmi síkok érintkezése által egy már létező lexikális nyelvi struktúra újabb jelentést nyer. „A névátvitel a tulajdonnevekben természetesen speciálisan értelmezendő, hiszen a tulajdonnévnek nincs fogalmi jelentése. A helynévi denotátumoknak vannak viszont olyan fogalmi jegyeik, amelyek a névadás alapjául szolgálnak” (HOFFMANN 2007: 116).

2.3.1.1. Metonimikus névadás

A metonimikus névadás által keletkezett helynév létrejötte „két fogalomnak egy jelentésmezőben való egymásra vonatkoztatásán, azaz időbeli, térbeli, anyagbeli érintkezésén, illetve ok-okozati kapcsolatán, asszociációján” (SZIKSZAINÉ 2007: 447) alapszik. Az így keletkezett településnevek jelentős része helynévi áttételen keresztül vált a településnév-rendszer tagjává. Helynévi áttétel alatt értem azt, hogy a név korábban is létezett helynévként (nem településnévként), és abból vált metonimikus névátvitel eredményeként településnévvé.

Az Árpádkori Gömör vármegyében az alábbi jelentésösszefüggésekben keletkeztek metonimikus helynevek:

1. A személy(ek) > a település, ami a tulajdona/ahol lakik/ahol történt vele valami

Nem választottam külön 'a hely, ami a tulajdona' és 'a hely, ahol lakik' és a 'hely, ahol történt vele valami' értelmű névátviteleket, mivel a pusztai személynévi névadással keletkezett településnevek névadójának kilétét többnyire igen nehéz megállapítani. Szerencsés esetben az oklevelekből kiderül a település nevének alapjául szolgáló személy kiléte. TÓTH VALÉRIA fokozatokat különít el az etimológiai hitelesség terén: ha ismerjük a település nevével azonos nevű alapítót, biztosak lehetünk a településnév etimológiájában, de már korántsem ilyen biztos az, csak valószínűsíthető, ha az egykorú oklevelekből adathozhatunk olyan nevű személyeket, amelyekből az illető település nevének magyarázzuk, és a legkevésbé lehetünk biztosak a pusztai személynévi etimológiában, ha az alapjául szolgáló személynévhez a magyar nyelvből nem, csak a vele érintkező nyelvekből tudunk példákat hozni (2001: 24). És még ha ismert is a névadó személye, akkor is körültekintőnek kell lenni, mert nem biztos, hogy az adott település a birtokosáról nevezetett el, ugyanis származhat a név a falu egy nevezetes lakójától, vagy esetleg attól a személytől, akivel valamilyen fontos esemény történt ott (HOFFMANN 2007: 57).

Továbbá a pusztai személynévi, nép-, törzs- és foglalkozásnévből alakult helységnevek funkcionális tekintetben is kapcsolatban állnak egymással, hiszen mindegyik típusban személynévi, személynévi utalás történik, tehát ezek lexikális morfológiai szempontból személynévi jelölő községi és tulajdonnévi településnevek.

Személynévből 82 esetben keletkezett településnév: *Aba, Anyád, Bacsa, Barancsi, Bást, Bátka, Bocski, Beje, Bellény, Bense, Beretke, Berzete, Betlér, Bugyik, Cakó, Csákány, Csíz, Csoltó, Csoma, Deresk, Fancsal, Feled, Figej, Gacsalk, Gede 1., Gede 2., Gencs, Gesztete, Gice, Gömör, Hard, Harkács, Herény, Hubó, Iván, Ivános, Izsép, Jeszte, Kecő, Kelemér, Kiliti, Krizsán, Kutos, Léh, Majsa, Malah, Malahi, Málé Melléte, Mikó, Mirk, Naprágy, Nehe, Nenke, Otrókocs, Panyit, Perbes, Peszete, Poszoba, Rácsa, Rás, Runya, Sánk, Serke, Simon, Sőreg, Stark, Süvete, Szakállas, Szanács, Szendrő, Szkáros, Szográgy, Sztránya, Sztrizs, Tika, Uraj, Vály, Velkenye, Záh, Zubogy, Zsór*. Valamint a *Tenkes* is lehet ebbe a kategóriába tartozó, de tartozhat a terepalakulatról elnevezett települések közé is, továbbá a *Dobsina* és a *Lyuka* is tekinthető személynévi eredetű településneveknek (vö. 1.3.4.).

Az idetartozó településnevek nagy száma azzal magyarázható, hogy a pusztai személynévi névadás – amely jellegzetesen magyar sajátosság – a magyarok egykori nomadizáló életformájában rejlik, amikor a helyeket még csak az éppen rajta tartózkodó személyről volt célszerű megnevezni (HOFFMANN 2007: 126).

Ebbe a kategóriába tartozik még a pusztai törzsnévből keletkezett *Berény*, amely ún. pszeudó kabar törzsnévi eredetű (vö. RÁCZ 2006: 45) településnév, valamint a *Jéne* és a *Kesző*

1., amelyek pedig magyar törzsnévi lexémából keletkeztek. Továbbá pusztai nemzetségnévből ered a *Hanva* településnév.

2. Az éghajlati jellemző > a településre, ami jellemző

Az egyrészes S szemantikai szerkezetű *Veszverés* településnév tartozik ide, amely arra utal, hogy a település az időjárás viszonyosságainak kitett helyen létesült.

3. A hely funkciója > a település, ahol ezzel foglalkoznak

Egy település, a *Szénégető* kapta nevét a falu funkciójáról metonimikus névátvitellel, amely folyamatos melléknévi igenév lexikális-morfológiai szempontból.

4. A folyó > a település, ahol található

Biztosan a mellette vagy raja keresztül folyó vízfolyás nevével neveztek meg a vármegyében 19 települést: *Doboka, Dobrapataka, Garam, Gortva, Hangony 1., Hangony 2., Ilsva, Kesző 2. Nandrás, Pogony, Recske 1., Rima, Sebespatak, Szuha 1., Szuha 2., Szuha 3., Taplóca 1., Taplóca 2., Turóc.*

A *Rozsozsna* és a *Recske 2.* esetében pedig nem tudjuk még valószínűsíteni sem – a nyelvi adatok egy időben történt feljegyzése miatt –, hogy a település nevét vagy a vízfolyás nevét vették át előbb a szlávoktól az ott élők, amelyből aztán metonimikusan keletkezett volna a településnév. De az is meglehet, hogy egyszerre történt a nevek átvétele.

5. A kút, forrás > a település, ahol található

Ide két településnév tartozik, a *Somkút* és a *Szeredakuta*. Előbbi olyan mesterségesen kialakított víznyerőhelyről kapta a nevét, amelyet somcserje nőtt körül, utóbbi pedig arról, amelynek az a Szereda volt a tulajdonosa, akinek fiai dézsmaszedői feladatot látott el a vármegyében. Lexikális-morfológiai szempontból kétrészes képzett helynevek, amelyek helynévi áttételen keresztül keletkeztek.

6. A forrásvidék, torkolatvidék > a település, ahol található

Az idetartozó településnevek száma csekély, mindösszesen 4 település őrzi nevében, hogy melyik vízfolyás forrásvidékén, torkolatvidékén települt: *Hangonyfő, Novágfő, Szuhafő,* és a *Gortvatő*. Ezek a lexikális-morfológiai szempontból kétrészes helynevek helynévi áttételen keresztül váltak a településnév-rendszer tagjává a vármegyében.

7. A növény > a település, ahol található

Pusztai növénynévi lexémát tartalmazó egyrészes helynevek a *Kőrös* és *Halyág* településnevek, amelyek szintén helynévi áttételen keresztül keletkeztek. Tehát ezek előbb erdőnevek voltak, amelyek aztán metonímia útján településnévvé váltak.

Mivel itt több településnév képzőt tartalmaz, ezért néhány mondatban szólok e nevek kialakulási folyamatáról. Képzőt tartalmazó növénynévből keletkeztek szintén helynévi

áttételen keresztül az *Almágy*, *Borsós*, *Herepány*, *Erdős*, *Perjése*, *Szederjes* településnevek, amelyek ezáltal lexikális-morfológiai szempontból egyrészes képzett helynevek. Az *Almágy* helynevet a *-gy* helynévképzővel alkotta meg a névadó közösség, amely nagyon korai helynév-alakulási mód jellemzője (BÉNYEI 2012: 70). A *Herepány* pedig *-ny* helynévképzővel keletkezett. Lexikális szempontból mindkettő növénynév. „Az *-s* képző régen és ma is számos funkcióban volt használatos. A helynévképzői szerep az ellátottságot kifejező és a gyűjtőnévképző funkcióból alakulhatott ki, de az *-s* képzős helynevek, személynevek és közszavak alaki egybeesése rendkívül megnehezíti a szerepek pontos elhatárolását” (BÉNYEI 2012: 101). HOFFMANN ISTVÁN több *-s* képzős nevet is jelentéshasadással keletkezettnek tekint. A „Helynevek nyelvi elemzése” című dolgozatában rámutatott, hogy a jelentéshasadással keletkezett mikrotoponimák száma fordítottan arányos a település méretével. Ennek az a magyarázata, hogy ezen nevek egyik csoportja olyan helyet jelöl, amelyből csak egy van a településen, mint a *Temető* vagy *Futballpálya*, a másik csoportba pedig olyan szinkrón szempontból *-s* képzős nevek tartoznak, amelyek speciálisabb jelentésűek, például *Akácos*, *Fenyves*, *Almás*, *Barackos*.

Az *-s* helynévképzői funkciójának megállapításához két szempontból tartja szükségesnek megvizsgálni azt: 1. van-e közsői előzménye, 2. szerepel/szerepelhet-e kétrészes nevekben előtagként. Ha ezekre a kérdésekre igen a válasz, nagyobb bizonyossággal tekinthetjük az *-s* végződést helynévképzőnek (vö. HOFFMANN 2007: 89–92, 109–111; BÉNYEI 2012: 98). Fentiek alapján egy *Erdős* helynevet nagyobb valószínűséggel tarthatunk helynévképzővel keletkezettnek. A *Borsós* (NEMES 2005: *borsós*), *Szederjes* (vö. NEMES 2005: *szedres*), *Perjése* (NEMES 2005: *perjés*) helyneveket pedig inkább jelentéshasadással keletkezettnek tekinthetjük. Maguk a településnevek pedig ezekből a helynevekből alakultak aztán metonimikus névátvitellel, amelyekben az *-s* képző eredetileg lehetett tehát helynévképző és gyűjtőnévképző is, de a településnév keletkezésében ezek nem játszottak szerepet, tehát nem névelem értékű morfémák.

8. A állat > a település, ahol található

Egyedül a *Méhi* településnévben fejeződik ki a környék jellegzetes állata, amely arra utal egyrészes képzett helynévként, hogy a település környékén sok méh van, vagy hogy ott méheket tartanak.

9. A hely anyaga > a település, ahol található

A *Sáros*, *Kövi 1.*, *Kövi 2.*, *Kövesd* településnevek lexikális-morfológiai szempontból szintén egyrészes képzett helynevek.

A *Kövesd* helynév esetében az *-sd* morfémák kapcsolatát képzőbokornak tekintem – ellentétben KISS LAJOS (FNESz.) véleményével –, ugyanis a *Kövesd* településnévből keletkezett a *Kövecses* képzőbokorcserével (vö. BÉNYEI 2012: 102–3 és TÓTH 2001a: 137). Az *-sd/-st* képzőbokorkénti tárgyalásának hagyománya van a szakirodalomban, amit azonban nem mindenki fogadott el, és kialakulásával kapcsolatban is megoszlanak a vélemények. Az itt szóba kerülő adatok egy részében valóban utólagos bővülésről van szó, de máskor, ahogy esetünkben is már első feljegyzésekor az *-sd* végződésel jelenik meg a helynév. Tehát a kérdés, hogy *-s* *+d* képzővel vagy *-sd* képzőbokkal kell-e számolnunk az adott helynévben (BÉNYEI 2012: 101). Mindenesetre elfogadható „közvetett bizonyítékként a *Kövesd* helynév számtalan megjelenése bármiféle *Köves* adatolható előzmény nélkül, így Bihar (+1283: *Kuesd*, Gy. 1: 638), Borsod (1275: *Kuesd*, Gy. 1: 783), Esztergom (1320: *Kuesd*, Gy. 2: 297), Gömör (1323: *Kwesd*, Gy. 2: 518), Győr (1324/1392: *Kwesd*, Gy. 2: 606) megyékben. Ehhez hasonlóan az összeforrottságot és a képzés nagy vitalitását jelentheti, hogy az *-st/-sd*-t tartalmazó szavakban a *-d/-t* mindig csonka tőhöz járul a legkorábbi adatoktól kezdve: *cuesti*, *segisti*” (BÉNYEI 2012: 102).

10. Az épület, építmény > a település, ahol található

Az idetartozó településnevek közül a *Kápolna 1.*, *Kápolna 2.* valóban a településen lévő épületről kapták a nevüket, mivel lexikális-morfológiai szempontból épületet jelölő szavak. A *Szentdemeter*, *Szentilona*, *Szentlélek*, *Szentsimon*, *Keresztúr* települések azonban nem az épületről magáról, hanem annak védőszentjéről, valamint a Szent Keresztről neveztek el. E templomcími áttételen keresztül keletkezett nevek lexikális-morfológiai szempontból egy kivétellel szentnevek, mivel a *Keresztúr* településnév szó szerkezetből keletkezett.

11. Az hely > a település, ahol található

A *Tornalja* és a *Sztrázsa* településnevek tartoznak ide, amelyek lexikális-morfológiai szempontból kétrészes helynevek. *Tornalja* település nevét onnan kapta, hogy egy őrtorony aljánál települt, ahogy *Sztrázsa* is egy magaslati őrhely mellett alakult ki. Ezek a településnevek is helynévi áttételen keresztül keletkeztek.

12. A terepalakulat > a település, ahol található

Az ebbe a kategóriába tartozó településnevek elsődlegesen erdő (*Erdő*), nagyobb kiemelkedés (*Hegymeg*, *Hegymögi 1.*, *Hegymögi 2.*, *Meleghegy*, *Závozalja*), mocsaras, lapályos terület (*Laponya*) erdőirtás (*Szécs*, *Tenkes*) megjelölésére szolgáltak. Ezek a nevek lexikális szempontból egy- és kétrészes helynevek, valamint kétrészes képzett helynevek.

A *Szécs* esetében az is lehetséges, hogy az szláv átvétel, a *Tenkes* pedig keletkezhetett puszta személynévből is.

Fentiek alapján elmondható, hogy a metonimikus névátvitellel keletkezett nevek lexikális-morfológiai szempontból lehetnek személyt jelölő köznevek, ha a névátvitel alapját birtokosi viszony képezi, ezt nevezhetjük személynévi áttételnek is, hiszen ezek személynévből lett településnevek. Ha pedig térbeli érintkezés a névátvitel alapja, akkor helynévi lexémák, mivel helynévi áttételen keresztül válnak a településnév-rendszer tagjává.

2.4. Szerkezeti változással alakult nevek

A szerkezeti változással keletkezett nevekben „a tulajdonnévi jelentés magvának, a denotatív jelentésnek a változatlansága mellett a helynév alakját érintő változás megy végbe” (HOFFMANN 2007: 137), tehát szinonim nevek keletkeznek. Az ilyen névpárok az archaizmusok és neologizmusok viszonyát mutatják. Egy ideig párhuzamos használatban van a két helynév, de az egyik fokozatosan kiszorítja a másikat (uo.).

2.4.1. Ellipszis

Ellipszis során a helynévből egy funkcionális-szemantikai egység, azaz egy névrész eltűnik, tehát a kétrészes helynév egyrészessé alakul (HOFFMANN 2007: 140). Ennek az az érdekessége, hogy e változás nyomán egy ritkább névtípusba kerül át a helynév. A jelenség azzal magyarázható, hogy egy olyan névrész marad el a névtestből, amely nem akadályozza azt funkciójának betöltésében, tehát a jelzői bővítményhez mintegy hozzátapad a kétrészes név jelentése, így döntő többségükben a földrajzi köznévi utótagjukat veszítik el a nevek e változás során (uo.). Az elliptikus szerkezeti változás létező, de jóval ritkább esete, amikor a kétrészes név bővítményi névrésze marad el a többnyire földrajzi köznévi alaptag mellől.

Az ellipszis jelenségének névrendszertani oka van, „a különböző szerkezeti típusok, névmodellek érintkezési felületei a névrendszeren belül megteremtik azokat a feltételeket, amelyek az ellipszis, az elliptikus nevek kialakulásához vezetnek” és a „jelenség névrendszertani eredetét bizonyítja az is, hogy az elliptikus nevek területi elterjedtségében jelentős különbségek figyelhetők meg” (HOFFMANN 2007: 145).

Az Árpád-kori Gömör vármegye településnevei közül 3 tartozik ide, mindegyik esetben a földrajzi köznévi utótag marad el a szerkezetből: *Ajnácskő* < *Ajnácskőalja*,

Hangony 2. < *Hangonyfő*, *Polyán* < *Polyánfalva*. Arra, hogy a kétrészes név determinánsa maradjon el nincs példa a vizsgált névállományban.

HOFFMANN ISTVÁN ezt írja: „A személynévi előtagú helynevek közül inkább azok hajlamosak az elliptikus átalakulásra, amelyek ritkább használatú, etimológiailag nem áttetsző személynévet tartalmaznak” (2007: 143). Ez az *Ajnácskőalja* esetében igaz is, hiszen nem egyértelmű a helynév alapjául szolgáló személynév hangalakja sem. A településnév előtagjában talán az 1240-ben ott birtokló és *Jonas* (GYÖRFFY 2: 480) alakban feljegyzett, de valójában talán *Ojnás nevű bolondóci (beckói) várjobbágy neve található (vö. FNESz. *Ajnácskő*).

A *Polyán* településnév esetében az is elképzelhető, hogy párhuzamosan keletkezett nevekről van szó, mivel a *Polyánfalva* csupán kilenc évvel jelenik meg korábban az írásbeliségben, mint a *Polyán* településnév.

2.4.2. Redukció

Redukció során egy vagy több névelem esik ki a helynévből, tehát egyes és kétrészes neveket egyaránt érinthet ez a változás, de a névrészek funkcionális típusa nem módosul a változás következtében. Ez elsősorban lexéma eltűnését jelenti, de kötött morféma (képző, rag) is kieshet a névből. A redukciós alakulás csak pontos történeti adatok birtokában állapítható meg bizonyossággal, ugyanis a névrendszerben folyamatosan zajlanak az ellentétes irányú szerkezeti változások, amelyeknek következtében a kialakult névpárok keletkezéstörténeti összefüggéseit nem mindig könnyű megállapítani (HOFFMANN 2007: 145).

Három egyrészes és egy kétrészes településnév érintett ebben a változásban. A személynévi eredetű *Bocski*, amelyből az *-i* helynévképző formáns elmaradtával *Bocsk* alakult és a *Figej*, amelyből a szintén helynévképző *-j* névelem redukálódásával keletkezik a *Fige* településnév. A foglalkozásnévből keletkezett *Püspöki* település nevéből ugyancsak az *-i* helynévképző redukálódik kialakítva ezzel a *Püspök* településnevet. E három adatból jelentékeny következtetéseket ugyan nem vonhatunk le, de az elmondható, hogy a vizsgálat eredménye összhangban van HOFFMANN ISTVÁN azon tapasztalatával, hogy a névelemek közül az *-i* helynévképző érintett e változásban (HOFFMANN 2007: 148).

Az egyetlen idetartozó kétrészes név a *Dézsimatelek*, amely a *Dézsimatelek* első névrészenek *-ás* névelemredukciójával keletkezett. Jelentéstani szempontból ez a változás nincs hatással a névre, továbbra is hordozza az eredeti jelentést, olyan településre utal, ahová az emberek az egyházi tizedadójukat szolgáltatják be.

Bizonyos szempontból idetartozónak tekinthetjük a *Királykiliti* településnevet is. Amint azt lentebb részletesen leírom (vö. 2.4.3.) e név keletkezése a *Királyi* -i névelemének redukálódása mellett megy végbe, amikor a *Kiliti* településnévvel összekapcsolódik. Hasonlóra HOFFMANN ISTVÁN is hoz példát, amelyekről szólva ezt írja: „a redukció mintegy a szerkesztés pillanatában történik meg, azaz tényleges rövidülésről, egy meglévő név alakszerkezetének változásáról nem beszélhetünk” (HOFFMANN 2007: 147). Annyi a különbség a két eset között, hogy azokban a példákban lexéma értékű névelemet érint a redukció.

2.4.3. Kiegészülés

Azt a névalkotási eljárást nevezzük kiegészülésnek, amikor egy meglévő helynevet osztályjelölő szerepű földrajzi köznévvvel told meg a névhasználó közösség. Az új név denotatív jelentése nem változik, de a szerkezete igen, M+F szemantikai szerkezetű kétrészes névvé alakul, tehát az első névrész funkciója a megnevezés, a másodiké a hely fajtájának a megjelölése (HOFFMANN 2007: 148). TÓTH VALÉRIA ugyanakkor a településnevek változásait vizsgálva az S+M, és M+M szemantikai szerkezetű településneveket is ide sorolja. Ezek úgy keletkeznek, hogy a név jelzői előtaggal egészül ki. (TÓTH 2008: 64–69).

A vizsgált névállományban 7 kiegészüléssel keletkezett településnév M+F szemantikai szerkezetű. A változásban résztvevő elsődleges nevek 4 esetben lexikális-morfológiai szempontból egyelemű személynevek. Az *Abafalva* (*Aba* > *Abafalva*), *Otrokocsfalva* (*Otrokocs* > *Otrokocsfalva*) és *Sánkfalva* (*Sánk* > *Sánkfalva*) kiegészüléssel keletkezett településnevek a *-falva* egyszerű földrajzi köznévi utótag hozzátoldásával jöttek létre. A *Csomafölde* és *Csomatelke* pedig a *-földe* és a *-telke* utótaggal való kiegészülés eredményként keletkeztek valószínűleg a modellhatás révén. KÁZMÉR megállapítása szerint a *-földe* utótag addig volt használatban, amíg az birtok nélküli települést jelölt (1970: 120). Ugyanakkor a *-telke* utótag arra utal, hogy a hely ’valakinek a birtoka, földje, préduma, sessiója, terra seu villája’, de jelölhet elhagyott települést is (FÖLDESI 1971: 426, 422).

A *Balogvására* esetében a lexikális-morfológiai szempontból egyrészes helynévi *Balog* településnévhez járult a *-vására* utótag, amely nagy valószínűséggel szintén a névmodell hatásra jelent meg, és magát a települést jelöli metonimikusan (RÁCZ 2005: 112).

A *Hangonyölgye* településnév kialakulásának már külső oka volt. A homonímia megszüntetése érdekében mehetett végbe a kiegészülés, mivel 1307-ben *Hangony* néven

jegyezték fel azt a települést, amely korábban a *Hangonyfő* nevet viselte. A *-völgy* utótag itt is metonimikusan jelöli magát a települést.

Az *Erdő > Mirkerdő* változás az S+M szemantikai szerkezetre ad példát, amely az egyetlen jelöletlen birtokos jelzős szerkezet a csoportban. Itt az alaptag egészül ki jelzői előtaggal. *Mirkerdő Ardó* részeként szerepel, tehát a név arra utalhat, hogy egy Mirk nevű ember, talán erdőóvó használatában volt az egyébként erdős részen lévő település.

Az ismeretlen keletkezésű *Jecske* településnév is részt vett kiegészüléssel változásban. S+M szemantikai szerkezetet létrehozva egy személynévi első névrésszel bővült: *Jecske > Tamásjecskéje*.

TÓTH VALÉRIA itt tárgyalja az olyan M+M szemantikai szerkezetű településneveket, amelyeket „szemantikai szempontból ’az az »előtag«, ami az »utótag« nevet is viseli’ formában „írható le (2008: 69). Ilyen az Árpád-kori Gömör vármegye településnév-állományában kettő is van. Az 1322-ben feljegyzett *Királykiliti* településnév nem településegysítés eredményként alakult ki, ugyanis ezt a települést nevezték meg a korábbi *Királyi* és a *Kiliti* nevek is. Az adatok kronológiája alapján az elsődlegesnek tűnő *Királyi* és a másodlagos keletkezésű *Kiliti* 1291 és 1335 között váltakozva jelenik meg az oklevelekben, és míg a *Kiliti* 1299 után nem fordul elő, a *Királyi* nevet még a mellérendelő név feljegyzését követően is használják egy oklevélben. Így meglehet, hogy a mellérendelő szerkezetet az oklevélíró alkotta meg, amelynek kialakulása, kialakítása redukcióval is együtt járt. A *Királyi* -i képzőjének elmaradása érthető, mivel a *Kiliti* -i-jét helynévképző formánsként értékelhette a nyelvtudat, bár az eredetileg latin esetrag, mivel a *Kiliti* településnév metonimikus névátvonódással keletkezett a lat. *Cletus* szn. birtokos esetben álló *Cleti* (ÁSz. 1219/1276: *Cleti*) alakjából (vö. FNESz. *Balatonkiliti, Dunakiliti*).

A *Rozsnyóbánya* településnév esetében szintén az a helyzet állt elő, hogy a település két párhuzamos neve kapcsolódott össze. A *Rozsnyó* a német bányászok által adott név, a feltételezett *Bánya pedig magyar névadás eredménye.

2.4.4. Bővülés

Akkor beszélünk bővülésről, amikor egy helynév új névelem hozzátoldásával alakul tovább. Ez a változás a helynév funkcionális szerkezetét nem változtatja meg, csak az alaki szerkezet módosulásával jár. „A bővülés bizonyos értelemben a redukcióval ellentétes irányú, hatású folyamat, e jelenségek viszonya nagyjából olyan, mint az ellipszis és a kiegészülés” (HOFFMANN 2007: 153).

A vizsgált névállományból négy településnév keletkezett bővüléssel. Három esetben *-i* névelemmel bővült az elsődleges név: *Csetnek* > *Csetneki*, *Lóc* > *Lóci*, *Záh* > *Záhi* egy alkalommal pedig *-s*-sel: *Rakonca* > *Rakoncás*.

Amint azt már írtam a megnevező funkciójú névrészeknél a *Csetneki* és a *Lóci* lexikális szempontból átvett egyrészes helynevekből keletkezett egyrészes képzett helynevek. Az átadó nyelv minkét esetben a szláv volt, tehát ezek a településnevek a modellhatás által kaptak *-i* helynévképzőt.

A másodlagos *Záhi* lexikális szempontból pusztaszemélynévi eredetű helynévképzőt tartalmazó településnév. De mivel csupán 15 év különbség van *Záh* és *Záhi* feljegyzése között, így nem zárhatjuk ki a párhuzamos névadás lehetőségét sem. Ebben az esetben szintén személynévi eredetű helynévképzőt tartalmazó településnév lexikális-morfológiai szempontból, de nem kiegészüléssel keletkezett, hanem morfológiai szerkesztéssel alakult név keletkezéstörténetileg.

A *Rakoncás* településnevet 1327-ben jegyzik fel először, másik neve *Szénégető*, amit 1329-ben és 1330-ban adatoltak. Az *-s* morfémaival való ellátottsága tekinthető bővülésnek, annak tükrében, hogy a személynév, amelyből KISS LAJOS véleménye szerint keletkezett nem tartalmaz *-s* végződést. De esetleg az is elképzelhető, hogy a személynév kicsinyítőképzős származékából keletkezett a településnév metonimikus névátvonódással. Az elsődleges településnév *-s* helynévképzővel való keletkezését kizárhatjuk, mivel az nem járul személynévhez (BÉNYEI 2012: 76-77)

A *Mikócsa* esete azért érdekes, mert a *Mikó* után 97 évvel jegyzik fel, így ha nem egy másik Mikó nevű emberre utal a név, akkor valamiféle bővülésnek tekinthetjük. A problémát itt az okozza, hogy ilyen helynévképzőről nem tudunk.

2.4.5. Népetimológia

Népetimológias alakulás alatt egy funkcionáló helynév olyan alakszerkezeti átalakulását értjük, „amelynek oka, hogy a helynév – elvesztvén etimológiai áttetszőségét, közszói vonatkozathatóságát – motiválatlanná válik, s a beszélők újfajta motivációt kívánnak számára teremteni” (HOFFMANN 2007: 158). A leírási rendszer „alapelveiből következően [...] a népetimológia fogalmát mint névkeletkezési folyamatot, pontosabban mint névszerkezeti változást, egy funkcionáló helynév alakszerkezeti átalakulását” értelmezzük (uo.).

A *Deres* településnév esetében a *Deresk* szláv eredetű személynévből metonimikusan keletkezett településnévből maradt el a *-k* morféma, amely így a *deres* melléknévvel vált

homonim alakúvá, és itt az *-s* végződést felfoghatták helynévképzőnek is a nyelvhasználók, amely után a *-k* azért is hathatott zavaróan, mert ilyen képzőbokor nincsen, nem volt a magyarban.

A *Lyuka* és a *Lyukva* települések esetében gyanítható, hogy a hangalak kialakulására a *lyuk* szavunk volt hatással.

2.5. Névrészcseré, névelemcsere

Van 4 olyan településnév, amellyel történt olyan változás, amivel a modell számol, de e változás nem járt együtt a szerkezet módosulásával. Ezért az adatbázis elkészítése során 49-es kóddal jelöltem a névrészcserével és a névelemcserével keletkezett településneveket.

A *Mátéfalva* és *Mátyusfalva* településnevek névrészcserével keletkeztek a *Mátéháza* névből. A *Matyusfolua* létrejöttkor a *Mathe* személynévi előtagot a *Matyus* váltotta fel, amely ugyanannak a névnek (*Matheus*) másik becézett alakja, így ebben a településnévben is a birtokos személyének kifejezése a személynév funkciója. A személy is minden bizonnyal ugyanaz, mivel *Máté* fia a *Bakó* nevet viselte (GYÖRFFY 2: 486). A személy azonosságát erősíti az is, hogy ezzel az alakokkal egy időben – 1341-ben és 1347-ben – jegyezték fel a *Mathefolua* településnevet is, amelyben a második *háza* 'lakóhely, otthon' névrész cserélődött ki a *-falva* földrajzi köznévi utótaggal. Ugyanakkor az is elképzelhető, hogy a *Mátéháza* néven feljegyzett hely, nem teljesen azonos a *Mátéfalva*, *Mátyusfalva* nevű hellyel, annak kibővülésére utalhat, hogy a cserével bekerült névrész nem ugyanazt a szemantikai tartalmat hordozza, mint a korábbi (vö. KÁZMÉR 1970: 121).

A *Dézmásfölda* és *Dézmástelke* településnevek szintén névrészcserével keletkeztek az elsődleges *Dézmástelek* névből.

A *Fügés* településnév a *Fügeből* alakult névelemcserével, a *-s* képzőt a *-j* képző váltotta fel. A *Kövecses* név pedig a *Kövesdből* keletkezett képzőbokorcserével, amelyről a dolgozatban már volt szó (vö. 2.3.2.1.9.).

2.6. Névátvételek

Helyneveink legrégebbi rétegében számottevő a jövevények aránya (HOFFMANN 2007: 26). Ezeknek az átvett neveknek a csoportja mint külső helynévalkotási forma névrendszertanilag a belső helynévalkotás formáival (szintagmatikus szerkesztés, morfematikus szerkesztés, jelentésbeli névalkotás, szerkezeti változás) áll szemben. Ha felderítjük ezeknek a neveknek az etimológiáját, megtudhatjuk, hogy melyik nyelvből került át a helynév a magyarba. Ez azért fontos, mert így feltárhatók azok a sajátosságok, amelyek

„a magyar névrendszer egyes területi változásaiban éppen más nyelvek névrendszereinek hatására jöttek létre” (HOFFMANN 2007: 161-2).

Keletkezéstörténeti szempontból ezekről a nevekről csupán annyit állapíthatunk meg, hogy egy másik nyelv helynevei kerültek át a magyar nyelv helynévrendszerébe.

„A magyar–szláv viszony a hagyományos elképzelés szerint abban állt, hogy a magyarok a honfoglaláskor leigázott szlávok helyneveit vették át. Azonban a régi Gömörben a magyarok és szlávok viszonya sokkal bonyolultabb” (KISS 1998: 145). A helyben talált szlávok a Poprád völgyében és Galíciában lakó szlávokhoz sorolhatók, de voltak ide telepített bolgár-szlávok is. Az Árpád-kor végén pedig a lakatlan gömöri hegyvidékre jelentékeny nyugati szláv népséget telepítettek be. Tőlük származik a következő 33 településnév: *Ablonc, Borosznok, Csetnek, Csevice, Darnya, Derecsény, Dété, Dobóca, Guszona, Harmac, Hrussó, Kálosa, Kálnó, Karaszna, Kerepec, Krasznahorka, Lekenye, Lice 1., Lice 2., Lóc, Lyukva, Murány, Novák, Osztrány, Pelsőc, Polya, Ragály, Rimóc, Ruda, Susa, Szilistye, Tornova, Vinye, Visnyó, Zabar.*

Az 1242 után ide telepített német bányász, kézműves, kereskedő lakosságtól pedig a *Rozsnyó* és a *Restér* került át a településnév-rendszerbe.

Ugyanakkor néhány település nevének etimológiáját nem sikerült felderíteni, feltételezhetően ezek között is szerepelnek átvett településnevek.

2.7. Ismeretlen keletkezésű településnevek

Nem sikerült kideríteni 18 településnév eredetét, ezek a következők: *Belezsér, Csokotó, Igalon, Jecske, Kusald, Kutya, Majom, Morhó, Morvás, Nasztraj, Ohtina, Orogovány, Özörény, Rezemec, Rónagaz, Sebden, Szénakszó, Tarhonya.*

Összegzés

Az Árpád-kori Gömör vármegye településneveinek funkcionális-szemantikai vizsgálatából kiderült, hogy az egyrészes nevek aránya nagyobb, mint a kétrészes neveké és azon belül is igen nagy számban képviseltetik magukat a pusztai személynévből keletkezett településnevek, amelyekben a terület birtoklása fejeződik ki. Továbbá a kétrészes nevek döntő többségében is a birtoklás, használat tükröződik. Ennek nagy valószínűséggel az oka, hogy egy fiatal településnév-rendszerrel van dolgunk. Ezt támasztja alá KRISTÓ GYULA véleménye is, aki Gömör vármegye kialakulását nem valószínűsíti I. István korára, ellentétben a korábbi véleményekkel (vö. 1988: 386-90).

A nép-, törzs- és foglalkozásnévből keletkezett településnevek száma csekély.

A névadáshoz többször szolgáltatott szemléleti alapot a települések közelében lévő vízfolyások, valamint azok forrás- és torkolatvidéke, de egyéb terepalakulatok csak néhány esetben jelennek meg településnevekben.

Lexikális-morfológiai szempontból a legtöbb településnév egyelemű személynév, de száznál is több olyan egyrészes településnév van a névállományban, amely helynévi lexéma, majd hús pedig kétrészes nevek utótagjaként szerepel. Ez azzal van összefüggésben, hogy a helynévi lexéma a helynévi áttételen keresztül metonimikus névátvitellel keletkezett településnevek lexikális kifejezőeszköze.

Keletkezéstörténeti szempontból a nevek döntő többsége jelentésbeli névalkotás eredményeként keletkezett, több mint százötven településnév metonimikus névadás eredményeként jött létre. A szintagmatikus szerkesztéssel keletkezett nevek száma ötven körüli, a helynévképzővel alkotottaké csekély, hús körül van. Ugyanakkor az átvett településnevek száma is majdnem eléri az ötvenet.

Szerkezeti változások közül az elliptikus változás, a redukció, a kiegészülés, a bővülés és a népetimológia szerepe is kimutatható a településnév-állomány kialakulásában.

Etimológiai szótár

Aba ’település Gömör vármegyében, a Sajó bal partján, Gömörtől D-re’ 1268/273: *Aba*, t. (Gy. 2: 480). Abafalva néven is szerepel.

Metonimikus névátvitellel keletkezett a török eredetű *Aba* (ÁSz. 1041: *Abam*), puszta személynévből magyar névadással (vö. FNESz. *Aba*), Jelentése: ’az a település, amely Aba tulajdona’.

Abafalva ’település Gömör vármegyében, a Sajó bal partján, Gömörtől D-re’ 1339: *Abafalwa* (Gy. 2: 480). *Aba* néven is szerepel.

Az *Aba* egyrészes településnév az *-a* birtokos személyjeles *falu* földrajzi köznévvvel egészült ki. Jelentése: ’az a település, amelynek Abafalva a neve’.

Ablonc ’település Gömör vármegyében, a Hanva forrásvidékén, Gömörtől DNy-ra’ 1265: *Obnunch*, de v., [1272-90]/347>425, [1272-90]/347>429: *Ablonch*, de v., [1272-90]/347>425: *Onlunch*, de v., *1327327, 1327: *Almoch* [f: *Abnoch*], de (Gy. 1: 48).

Szláv eredetű átvett helynév; vö. szb.-hv. *Jablanac* hn.; cseh *Jablonec* hn.; szlk. *Jablonec* hn.; le. *Jabloniec* hn.; ukr. *Яблуніць* hn.; or. *Яблунец* hn., amelyeknek értelme ’almafás’ (vö. FNESz. *Ablánc-patak*). Jelentése: ’az a település, amelynek Ablonc a neve’.

Aggtelek ’település Gömör vármegyében, Gömörtől ÉK-re’ 1348: *Ogtelek*, p. (Gy. 2: 530). *Novák* néven is szerepel.

Kétféle etimológia is lehetséges:

1. Az *agg* ’ó, régi’ képzetlen melléknév és a *telek* ’faluhely’ földrajzi köznév alkotta jelöletlen jelzős szintagmából alakult helynév. A település régi nevével, a szláv eredetű, ’új telepes’ értelmű *Novákkal* (1295/1315: *Noak*: GYÖRFFY 2: 530) van korrelációban. Jelentése: ’az a település, ahol régóta laknak’.

2. A m. R. *Og* (> *agg*) személynév (ÁSz. 1277/1290: *Og*) és a *telek* ’szántásra alkalmas, trágyázott föld; település’ földrajzi köznév alkotta jelöletlen jelzős szintagmából alakult helynév. Jelentése: ’az a település, amelyik Agg tulajdona’.
(FNESz. *Aggtelek*)

Ajnácskő ’település Gömör vármegyében, a Gortva jobb partján, Rimaszombattól D-DNy-ra’ 1320/323/325>371: *Anyaskw*, castr., 1341/347: *Anyaskew*, castr., *Aynaskew*, castr., *Aynasku*, castr., *Aynaskw* [2a], castr. (Gy. 2: 480). *Tika* néven is szerepel.

Az *Ajnácskőalja* (CSÁNKI 1890: *Ajnácskő(alja)*) egyrészes településnévből keletkezett redukcióval.

Ajnácskő előtagjában talán az 1240-ben itt birtokló és *Jonas* (GYÖRFFY 2: 480) alakban feljegyzett, de valójában talán *Ojnás nevű bolondóci (beckói) várjobbágy neve található. Ennek előzményéhez l. ótr. *ojnaš ‘léha, kacér nő’ (FNESz. *Ajnácskő*). Jelentése: ‘az a település, amelynek Ajnácskő a neve’.

Alherepány ‘település Gömör vármegyében, Gömrtől DK-re’ 1328>357: *Haripan inferiori*, p., 1330, 1330/358: *Haripan inferiori*, p., v., 1330: *Olharipan*, p., *Alheripan*, p. (Gy. 2: 509). Herepány néven is szerepel.

Az R. *al* ‘alsó’ képzetlen melléknévből és a *Herepány* településnévből szintagmatikus szerkesztéssel létrejött jelzős szerkezetből alakult településnév. Jelentése: ‘a Herepány nevű település alsó, déli része’.

Alkér ‘település Gömör vármegyében, a Sajó bal partján, Gömörtől D-re’ 1272: *Olkyr* [2a], de v., t., 1274>399: *Olker* [2a], de, p., 1297, 1326>399 [2a]: *Alker*, de, t. (Gy. 2: 481).

Az R. *al* ‘alsó’ képzetlen melléknévből és a *kér* törzsnévből szintagmatikus szerkesztéssel létrejött jelzős szerkezetből alakult településnév (FNESz. *Alkér*). Jelentése: ‘a Kér nevű település alsó, déli része’.

Almágy ‘település Gömör vármegyében, a Gortva jobb partján, Rimaszombattól D-re’ 1275/410, 1300,

1314, 1314/345, 1320, 1327, 1331/401, 1332/Pp. Reg: *Almag*, de, 1275>429, 1341/347: *Almagh*, de (Gy. 2: 481).

Metonimikus névátvitellel keletkezett a m. *alma* ‘(vad)almafa’ fn. -gy képzős származékából alakult helynévből (FNESz. *Almágy*). Jelentése: ‘az a település, ahol sok vadalmafa van’.

Alsópanyit ‘település Gömör vármegyében, a Sajó bal partján, Gömörtől ÉK-re’ 1291: *Inferior Panyth*, v., 1336: *Olsoupanith* (Gy. 2: 531). Panyit részeként szerepel.

Az *alsó* képzetlen melléknévből és a *Panyit* településnévből szintagmatikus szerkesztéssel létrejött jelzős szerkezetből alakult településnév. Jelentése: ‘a Panyit nevű település alsó, déli része.’

[Alsórás] ‘település Gömör vármegyében, a Turóc jobb partján, Gömörtől ÉNy-ra’ 1334: *Raas inferioris*, t. (Gy. 2: 538). Rás részeként szerepel.

Az *alsó* melléknév és a *Rás* településnév alkotta birtokos jelzős szerkezetű szintagmából keletkezett. Bár az Árpád-korból csak latin nyelven maradt fent a település neve, de a későbbi magyar adat alapján valószínűsíthetjük, hogy *Alsórás* nevét jegyezték fel már 1334-ben is: „1610: *Also Ras ComGem. 66*” (FNESz. *Alsórás*). Jelentése: ‘a Rás nevű település alsó, déli része’.

Andrásfölde ‘település Gömör vármegyében, a Turóc bal partján,

Gömörtől ÉNy-ra' 1255, 1286: *terra Andree*, 1286: *Andreasfelde* (Gy. 2: 546). Prépostföldre és Saulföldre néven is szerepel.

Az *András* (ÁSz. [cr 1000]/1074: *Andreas*) személynév és az *-e* birtokos személyjellel ellátott *föld* 'megművelt terület, szántóföld' földrajzi köznévként alkotta birtokos jelzős szerkezetű szintagmából létrejött településnév. A *Saulföldre* elnevezés ezzel egyszerre jelenik meg az írásbeliségben és az adatok tanúsága alapján tovább használatos, mint az *Andrásföldre* településnév. A *Prépostföldre* az adatok kronológiája alapján ezekhez képest másodlagos elnevezés. Jelentése: 'az a település, amely András tulajdona.'

Anyád 'település Gömör vármegyében, Rimaszombattól DNy-ra' 1246/383 [2a]: *Aniad*, t, (Gy. 2: 517, 547). Korlátfalva, Korlátföldre és Séd néven is szerepel.

Metonimikusan keletkezett az *Aniad* (ÁSz. 1246/1383: *Aniad*) pusztaszemélynévből magyar névadással. Jelentése: 'az a település, amely Anyád tulajdona'.

Apáti **1.** 'település Gömör vármegyében, Rimaszombattól DNy-ra' 1332/Pp. Reg, 1341/347: *Apati*, de, v. (Gy. 2: 481). **2.** 'település Gömör vármegyében, Putnoktól ÉK-re' 1282/351: *Apaty*, p., *Appaty*, p., 1321>351, 1328>351, 1346>351: *Appati*, p., 1330, 1330/358:

Apathy, p. (Gy. 2: 554). Szuha 2. néven is szerepel.

1., 2. Az *apát* 'apátság élén álló szerzetes főpap' fn.-ből alakult *-i* helynévképzővel. Az *apát* foglalkozásnévnek a régiségben *appát*, *abbát* alakváltozata is felbukkan, ami talán a latin *abbas* ~ *abba* 'apát' hangalakú hatással magyarázható (vö. TÓTH 2001: 18). Jelentése: 'az a település, amelynek Apáti a neve'.

Ardó 'település Gömör vármegyében, Gömörtől ÉK-re' 1318: *Ordou*, v., 1320/358, 1332: *Ardo*, de v., p., 1330: *Ordo* [2a], de (Gy. 2: 482). Erdő és Erdős néven is szerepel.

Az elsődleges *Erdő* településnévből keletkezett hangrendi átcsapással. A személynévi eredetet kizárhatjuk, mivel *Mirkerdő* minden bizonnyal *Ardó* < *Erdő* ~ *Erdős* része volt, és *Mirkerdő* neve arra utal, hogy a helység egy erdő közelében települt. Jelentése: 'az a település, amelynek Ardó a neve'.

Aszó **1.** 'település Gömör vármegyében, a Rima jobb partján, Rimaszombattól DK-re' 1294/345>347: *Ozou*, p., 1294>347: *Ozow*, p. (Gy. 2: 482). **2.** 'település Gömör vármegyében, a Balog bal partján, Rimaszombattól ÉK-re' 1325: *Ozow*, t. (Gy. 2: 525). Márkföldre néven is szerepel.

1., 2. Az *aszó* vízrajzi köznévként – az *aszik* ige melléknévi igenévi származéka – 'időszakos vízfolyás, szárazpatak, völgy,

kiszáradó folyómeder' jelentésben szerepelt a régiségben, amely annak a szárazpataknak a nevévé vált, amelyről a település kapta a nevét metonimikus névátvitellel. Jelentése: 'az a település, amelynek Aszó a neve'.

Bacsa 'település Gömör vármegyében, a Balog bal partján, Gömörtől DNy-ra' 1263: *Bacha* (Gy. 2: 514). Kápolna 1. néven is szerepel.

Metonimikus névátvitellel keletkezett puszta személynévből magyar névadással (FNESz. *Bácsa*). Az névadás alapjául a m. R. *Bácsa* személynév (MEZŐ-NÉMETH 1972: 30) szolgált, amely a török eredetű m. *Bács* < *Bayacs* személynév (ÁSz. [1046]/XII-XIV: *Bacha*) -a kicsinyítő képzős alakja (KÁZMÉR 1957: 43).

„Ez a személynév – és nem a m. N. *bács* ~ *bacsa* 'számadó juhász' foglalkozásnév – lelhető fel más helyneveinkben is (vö. FNESz. *Bács*, *Bácsfalva*, *Bács*; TESz. *bács*)” (BÉNYEI-PETHŐ 1998: 11).

Ez az első és egyetlen feljegyzése a névnek, később több alkalommal *Kápolna* néven szerepel a település. Jelentése: 'az a település, amelynek Bacsa a tulajdonosa'.

Balog 'település Gömör vármegyében, a Balog bal partján, Rimaszombattól ÉK-re' [1272 u.]: *Bolnuch*, de gen., 1294/341, 1297, [1297 k.], 1299, 1301, 1314/317, 1322, 1323 [5a], 1323/324 [2a], 1325, 1328, 1330: *Bolug*, castr., de, de gen.,

1297/358/399/405/776: *Balog*, de, *Balogh*, de, 1299, 1317/329/347, 1322, 1330>350, 1331/347 [2a]: *Bolugh*, castr., de, de gen., 1307>409: *Balug*, de gen., 1323>336: *Bolwgh*, de gen. |~i: [1283 k. XI. sz.]: *Bolugi*, de (Gy. 2: 483). Balogd és Balogvására néven is szerepel.

Metonimikus névátvitellel kapta a nevét a Balog folyóról, amely a Rima bal oldali mellékfolyója és neve a m. *balog* (< bal) mn.-ből keletkezett (Vö. FNESz. *Balog*). Jelentése: 'az a település, amely a Balog vízfolyás mellett fekszik'.

Balogd 'település Gömör vármegyében, a Balog bal partján, Rimaszombattól ÉK-re' [1272 u.]: *Bolucdu*, de gen., *Boluchdu*, de gen. (Gy. 2: 483). Balog és Balogvására néven is szerepel.

A Balog folyó nevéből alakult a -d helynévképzővel (vö. FNESz. *Balog*). A *Balogd* változat első és egyben egyetlen felbukkanása a *Balog* első feljegyzésével egyidejű. Jelentése: 'az a település, amely a Balog vízfolyás mellett fekszik'.

Balogvására 'település Gömör vármegyében, a Balog bal partján, Rimaszombattól ÉK-re' 1324: *Bolugasara*, v. (Gy. 2: 483). Balog és Balogd néven is szerepel.

A *Balog* elnevezéshez képest másodlagos az adatok kronológiája alapján és csak egy alkalommal jegyezték fel. A *Balog* egyrészes településnév a *vásár* fn. -a birtokos személyjeles alakjával egészült ki,

amely szerkezetben „a vásár metonimikusan jelöli valójában a települést” (RÁCZ 2005: 122). Jelentése: ’az a település, amelynek Balogvására a neve’.

Baraca ’település Gömör vármegyében, a Hanva jobb partján, Gömörtől DNy-ra’ *1332/Pp. Reg: *Varacesa*, de, 1334: *Barasta* [f: *Barasca*], t., 1344: *Barachcha*, p. (Gy. 2: 484).

A Baraca a Sajó jobb oldali mellékvize, mellett települt a falu, és róla kapta a nevét metonimikus névátvitellel (FNESz. *Baraca*). Jelentése: ’az a település, amely a Baraca mellett fekszik’.

Barancsi ’település Gömör vármegyében, a Turóc bal partján, Gömörtől ÉNy-ra’ 1291: *Baranchy*, p. (Gy. 2: 507). Harkács néven is szerepel.

A m. R. *Baranch* személynévből (ÁSz. 1275/1281: *Baranch*) keletkezett az *-i* helynévképzővel (vö. FNESz. *Barancs*). Jelentése: ’az a település, amelyik Barancs tulajdona’.

Bást ’település Gömör vármegyében, a Gortva bal partján, Rimaszombattól D-DNy-ra’ 1280, 1304, 1329, 1332/Pp. Reg: *Bast*, de, 1290/303/479: *Baasth* [2a], de, t., 1290/303/479, 1290–300, 1295/479 [2a], 1303/479, 1341/347 [4a]: *Basth*, de, p., 1290–300: *Basd*, de |~i: 1267: *Basthi*, de v., 1324: *Basti*, de (Gy. 2: 484).

Metonimikus névátvitellel keletkezett a *Bást* puszta személynévből magyar

névadással. A *Bást* szn. a m. R. *Bas* ~ *Bás* személynév (ÁSz. 1135: *Bas*) *-d* ~ *-t* képzős származéka (vö. FNESz. *Egyházasbást*). Jelentése: ’az a település, amely Bás tulajdona’.

Bátka ’település Gömör vármegyében, a Balog jobb partján, Rimaszombattól K—DK-re’ 1294/341: *Batka*, t., 1300, 1325/354, 1325/378: *Bathka*, p., t., 1334: *Bachka*, p. (Gy. 2: 486). Felbátka néven is szerepel.

Metonimikus névátvitellel keletkezett a *Bátka* szn.-ből, amely a m. R. *Baat* szn. (FNESz. *Bátka*), (ÁSz. 1275/1327: *Bath*) *-ka* kicsinyítőképzős származéka. Jelentése: ’az a település, amely Bátka tulajdona’.

Beje ’település Gömör vármegyében, a Turóc bal partján, Gömörtől DNy-ra’ 1247/383: *Bya*, t., 1291, 1324 [2a], 1332: *Beye*, de, p. (Gy. 2: 486).

Metonimikus névátvitellel keletkezett magyar névadással puszta személynévből. Az alapjául szolgáló *Behu* szn. (ÁSz. 1138/1329: *Behu*) etimológiailag azonos a török eredetű *bő* köznevünkkel (FNESz. *Beje*). Jelentése: ’az a település, amelynek Beje a tulajdonosa’.

Belezsér ’település Gömör vármegyében, a Gortva jobb partján, Rimaszombattól D-re’ 1275/410, [1277]/277, 1326 [2a]: *Beleser*, de, t. (Gy. 2: 486).

Ismeretlen keletkezésű név.

Bellény ’település Gömör vármegyében, Rimaszombattól DK-re’ 1303>381: *Belyan*, p., 1349: *Belien*, de (Gy. 2: 486).

Metonimikus névátvitellel keletkezett magyar névadással a *Belian* (ÁSz. 1290-1299: *Belian*) pusztaszemélynévből. A falu a 14. században a Borsod megyei Bél nemzetség birtoka volt, így feltehető, hogy a nemzetségalapító 11. századi Bélről kapta a nevét (FNESz. *Bellény*). Jelentése: ’az a település, amelynek Bellény a tulajdonosa’.

Belna ’település Gömör vármegyében, Rimaszombattól Dny-ra’ 1341 [2a]: *Belna*, p. (Gy. 2:487).

Többféleképpen elemzhető név:

1. Valószínűleg metonimikusan keletkezett szláv eredetű pusztaszemélynévből magyar névadással; vö. szb.-hv. *Belina* szn.; le. *Bielina* szn. Jelentése: ’az a település, amelynek Belna a tulajdonosa’.

2. Azt sem zárhatjuk ki, hogy szláv eredetű átvett helynév; vö. szb.-hv. *Bjelina* hn.; cseh R. *Bielina* hn.; le. *Bielina* hn.; or. *Белина* hn. Jelentése: ’az a település, amelynek Belna a neve’.

(FNESz. *Béna*)

Bense ’település Gömör vármegyében, a Balog jobb partján, Rimaszombattól K-re’ 1263: *Bense*, 1267: *Bensa* (Gy. 2: 487).

Metonimikusan keletkezhetett magyar névadással a m. R. *Bense* pusztaszemélynévből (ÁSz. 1211: *Bense*, *Benseh*). Jelentése: ’az a település, amelynek Bense a tulajdonosa’.

Berény ’település Gömör vármegyében, Rimaszombattól DK-re’ 1297: *Beren*, castr. (Gy. 2: 487).

Kabar törzsnévből keletkezett metonimikus névátvitellel. Etimológiailag tr. eredetű, és az óor. *berenyďei* [többes sz.] alapján rekonstruálható R. **berendi* ‘aki megadta magát’ értelmű népnévvel tartozhat össze (vö. FNESz. *Berény*). Jelentése: ’az a település, amely a berény törzsbéliek lakóhelye’.

Beretke ’település Gömör vármegyében, a Sajó jobb partján, Gömörtől É—ÉK-re’ 1286, 1292: *Beretke*, t., 1291: *Berethke*, p. (Gy. 2: 487).

Metonimikus névátvitellel keletkezett a *Beretke* pusztaszemélynévből magyar névadással (ÁSz. 1295: *Berethke*). A *Beretke* szn. a m. R. *Bere* személynév *-ke* becézőnévképzős alakjából származik, amely szláv eredetű lehet; vö. szb.-hv. *Bera* szn. (vö. FNESz. *Beretke*, *Beret*). A települést egy Csoltói nemesről nevezték el. Jelentése: ’az a település, amely Beretke tulajdonosa’.

Berzéte ’település Gömör vármegyében, a Sajó jobb partján, Rozsnyótól Dny-ra’ 1243/335/XVII, 1294, 1311>351, 1321>351 [2a], 1327,

1327>351, 1330 [3a]: *Berzete*, castr., de v., p., 1243/335, 1291, 1321, 1322, 1322/323, 1327, 1329, 1329/329 [2a]: *Berzethe*, castr., p., v., 1290/315: *B(er)zete*, 1293: *Berzeta*, p., 1332/Pp. Reg: *Besete*, de (Gy. 2: 487).

Metonimikus névátvitellel keletkezett magyar névadással a szláv eredetű *Berzété* (ÁSz. [1228] 1238: *Berzete*) puszta személynévből (FNESz. *Berzété*). Jelentése: 'az a település, amely Berzété tulajdona'.

Betlér 'település Gömör vármegyében, a Sajó bal partján, Rozsnyótól ÉNy-ra' 1330: *Bethler*, p. (Gy. 2: 488).

Metonimikus névátvitellel keletkezett magyar névadással német személynévből; vö. ném. *Bettler* szn., amelynek 'koldus' az értelme (FNESz. *Betlér*). Jelentése: 'az a település, amelynek Betlér a tulajdonosa'.

Bocsk 'település Gömör vármegyében, a Turóc bal partján, Gömörtől Ény-ra' 1332: *Buchk*, p. (Gy. 2:488). Bocski néven is szerepel.

A *Bocski* településnévből alakult az *-i* helynévképző elhagyásával. Jelentése: 'az a település, amelynek Bocsk a neve'.

Bocski 'település Gömör vármegyében, a Turóc bal partján, Gömörtől Ény-ra' 1243/335: *Buchky*, p. (Gy. 2:488). Bocsk néven is szerepel.

A *Bocsk* (ÁSz. 1236/1255: *Bochk*) személynévből alakult *-i* helynévképzővel.

Jelentése: 'az a település, amely Bocsk tulajdona'.

Bodolóföldre 'település Gömör vármegyében, a Balog bal partján, Gömörtől DNy-ra' 1295: *Bodolowfelde*, t. (Gy. 2: 489).

A m. *Bodoló* szn. (ÁSz. 1211: *Bodilo*) és az *-e* birtokos személyjellel ellátott *föld* 'megművelt terület, szántóföld' földrajzi köznévként alkotta jelzős szintagmából keletkezett településnév. Az alapjául szolgáló személynév szláv eredetű; vö. szb.-hv. *Budilo* szn., *Budulo* szn. (vö. FNESz. *Bodoló*). Jelentése: 'az a település, amely Bodoló földje'.

Borosznok 'település Gömör vármegyében, a Turóc bal partján, Gömörtől ÉNy-ra' 1271: *Buruznuk*, t., 1328>384: *Borosnok*, 1328/XVIII: *Borosznok*, p. (Gy. 2: 489).

Szláv eredetű átvett településnév, amelynek alapszava az ósszl. **brusъnik* 'köszörűkőnek, fenőkőnek való kőzet; köszörűkő, fenőkő' jelentésű főnév (FNESz. *Borosznok*). Jelentése: 'az a település, amelynek Borosznok a neve'.

Borsós 'település Gömör vármegyében, Rimaszombattól D-re' 1246/383: *Bursous*, t. (Gy. 2: 489).

Metonimikus névátvitellel keletkezett a **Borsós* helynévből. A m. R. *Borso* személynévből való keletkezését kizárhatjuk (BÉNYEI 2012: 96). Jelentése:

'az a település, amelynek környékén sok borsó terem'.

Bugyik 'település Gömör vármegyében, a Balog bal partján, Rimaszombattól ÉK-re' 1331/347: *Budyk*, v. (Gy. 2: 489).

Metonimikus névátvitellel keletkezett magyar névadással a m. *Bugyik* (ÁSz. 1245/1264: *Budik*) puszta személynéből. Az alapjául szolgáló személynév szláv eredetű; vö. cseh *Budik* szn.; le. *Budzik* szn. (vö. FNESz. *Bugyikfalva*). Jelentése: 'az a település, amelyik Bugyik tulajdona'.

Cakó 'település Gömör vármegyében, a Balog bal partján, Gömörtől DNy-ra' 1245/588: *Zaba* [f: *Zako*] (Gy. 2: 489).

Metonimikus névátvitellel keletkezett magyar névadással a m. *Cakó* (ÁSz. 1245/1588: *Zaba* [f: *Zako*]; 1291/1313: *Chakoteluk*) puszta személynéből. Jelentése: 'az a település, amely Cakó tulajdona'.

Csákány 1. 'település Gömör vármegyében, a Jolsva bal partján, Gömörtől É-ÉNy-ra' [1235–1243]/288: *Cakan*, t., *Chakan*, t., 1243/335: *Chaken*, 1243/335/XVII: *Csakán* (Gy. 2: 489). **2.** 'település Gömör vármegyében, a Turóc bal partján, Gömörtől ÉNy-ra' 1282, 1282/282, 1292/324, 1297, 1324: *Chakan*, p., t. (Gy. 2: 489). **3.** 'település Gömör vármegyében, Gömörtől DK-re' 1295/315 [2a], 1297/400 [2a]: *Chakan*, de, t. (Gy. 2: 489).

1., 2., 3. Metonimikus névátvitellel keletkezhetett puszta személynéből magyar névadással. Az alapjául szolgáló szn. valószínűleg török eredetű és etimológiailg azonos a m. *csákány* fn. előzményével; vö. szeldzsuk *Čakan* szn.; kirgiz *Čakan* szn. Ugyanakkor ismerünk hasonló alakú szláv személynévet is: cseh R. *Čakan* szn., *Čekan* szn., amelyeknek értelme 'az, akit vártak', ezért nem zárhatjuk ki a személynév esetleges szláv etimológiáját sem (vö. FNESz. *Csákány*). Jelentése: 'az a település, amely Csákány tulajdona'.

Csetnek 'település Gömör vármegyében, a Szinva jobb partján, Rozsnyótól Ny-DNy-ra' 1243/335: *Chitnek*, p., 1258/334: *Chythnik*, v., 1258/336>430, 1318, 1321>351: *Chytnuk*, de, v., 1291: *Chetnuk*, v., 1291, 1320/358: *Chitnuk*, p., v., 1294: *Sytnik*, 1318: *Chutnuk*, v., 1320/358: *Chitnik*, p., 1320/420, 1327/XVIII: *Chytnek*, de, p., 1321: *Chethnek*, +1326/330: *Chetnek*, +1326/330/446/712: *Czetnek*, 1328: *Csetnuk*, v., 1329: *Chuthnuk*, de, 1329 [4a], 1330 [2a]: *Chythnuk*, de (Gy. 2: 490), 1330: *Chythnuk*, de, 1331: *Chytnyk*, *Schithenik*, 1332: *Chuthnuk*, de, *Chythnek*, de, *Cythnek*, de, 1332/Pp. Reg: *Chitnik*, de (Gy. 2: 491), 1334: *Chetnek* (Gy. 2: 495). Csetneki néven is szerepel.

Szláv eredetű átvett helynév; vö. szlk. *Stitnik* hn., le. *Szczytniki* [többes sz.] hn.;

szb.-hv. *Štitnjak* hn., amelyek pajzsgyártók települését jelölik. Etimológiailag összetartozik *Csatár* és *Csitár* szláv előzményével (FNESz. *Csetnek*). Jelentése: 'az a település, amelynek Csetnek a neve'.

Csetneki 'település Gömör vármegyében, a Szinva jobb partján, Rozsnyótól Ny-DNy-ra' 1258/334: *Chythniky* (Gy. 2: 490). Csetnek néven is szerepel.

A *Csetnek* településnév *-i* helynévképzővel bővült ki (vö. FNESz. *Csetnek*). Jelentése: 'az a település, amelynek Csetneki a neve'.

Csevice 'település Gömör vármegyében, a Sajó bal partján Gömörtől DK-re' 1245/423: Genicha [f: Seuicha], t. (Gy. 2: 553). Sztárnya és Sztárnyafalva néven is szerepel.

Szláv eredetű átvett helynév; alapszavához vö. szlk. N. *št'avica*, *ščevica* 'savanyúvíz' jelentésű szavak, amelyek a szlk. *št'avica* 'nedv, lé, szörp; sóska' jelentésű szó származékai. A magyarba a szlk. *ščevica* kerülhetett át (vö. ÉrtSz. *csevice*). Jelentése: 'az a település, amelynek Csevice a neve'.

Csíz 'település Gömör vármegyében, Putnoktól Ny—ÉNy-ra' 1274/338: *Chyz*, t., 1332/Pp. Reg: *Chis*, de (Gy. 2: 491).

Metonimikus névátvitellel keletkezett magyar névadással a *Csíz* (ÁSz. [1127]/KrónKomp: *Ciz*) pusztá

személynévből magyar névadással. Az alapjául szolgáló szn. szláv eredetű; vö. cseh R. *Cíž* szn.; le. R. *Czyż* szn. A szláv személynév abból a szláv madárnévből alakult, ami a magyarba is átkerült *csíz* alakban (FNESz. *Csíz*). Jelentése: 'az a település, amely Csíz tulajdona'.

Csokotó 'település Gömör vármegyében, a Turóc bal partján, Gömörtől ÉNy-ra' *1291: *Chokothow*, p. (Gy. 2: 553). Sánk, Sánkafalva, Stark, [Starkföldre] és Turóc néven is szerepel.

Ismeretlen keletkezésű név.

Csoltó 'település Gömör vármegyében, a Sajó bal partján, Gömörtől ÉK-re' 1292: *Csoltó*, 1295: *Choltha*, de, 1297: *Cholta*, de, 1297/400, 1307>430, 1318, 1321, 1324: *Cholto*, de, 1304>357: *Ch(oltou)*, de, [1321 k.], 1332[2a], 1339: *Choltou*, de, 1327: *Choltow*, de, 1329, 1330: *Cholthou*, de, 1330: *Choultou*, de, *1332/Pp. Reg: *Ceco*, de, *Seco*, de (Gy. 2: 492).

Metonimikus névátvitellel keletkezett a *Cholthou* sz.-ből, amely a *Csolt* szn. (ÁSz. *1233/1416: *Cholt*) -ó képzős származéka. Az alapjául szolgáló szn. talán a *Solt* szn.-vel kapcsolható össze. A falu névadója a Szent István korában élt Csolt lehetett, akitől a Csolt nem származik (FNESz. *Csoltó*). Jelentése: 'az a település, amelynek Csoltó a tulajdonosa'.

Csoma 'település Gömör vármegyében, Rimaszombattól DNy-ra' 1240: *Chama*, t.

(Gy. 2: 492). Csomafölde és Csomatelke néven is szerepel.

Metonimikus névátvitellel keletkezett a *Csoma* (ÁSz. 1141.1161: *Chama*) puszta személynévből magyar névadással. Az alapjául szolgáló szn. etimológiája nincs tisztázva (FNESz. *Csoma*). Jelentése: 'az a település, amely Csoma tulajdona'.

Csomafölde 'település Gömör vármegyében, Rimaszombattól DNy-ra' 1341: *Chamafeulde* (Gy. 2: 492). Csoma és Csomatelke néven is szerepel.

Az elsődleges *Csoma* helynév az *-e* birtokos személyjellel ellátott *föld* 'megművelt terület, szántóföld' földrajzi köznévvvel egészült ki (vö. FNESz. *Csomatelke*). Jelentése: 'az a település, amelynek Csomafölde a neve.'

Csomatelke 'település Gömör vármegyében, Rimaszombattól DNy-ra' 1341: *Chamateluke*, p. (Gy. 2: 492). Csoma és Csomafölde néven is szerepel.

Az elsődleges *Csoma* helynév az *-e* birtokos személyjellel ellátott *telek* 'megművelt határrész; földterület' földrajzi köznévvvel egészült ki (FNESz. *Csomatelke*). Jelentése: 'az a település, amelynek a neve Csomatelke.'

Darnya 'település Gömör vármegyében, a Nádas jobb partján, Rimaszombattól DK-re' 1246/383: *Darna*, t. (Gy. 2: 493).

Szláv eredetű átvett helynév. Tövében az összláv **dьrnь* 'gyep' fn. található

(FNESz. *Darnya*). Jelentése: 'az a település, amelynek Darnya a neve'.

Derencsény 'település Gömör vármegyében, a Balog jobb partján, Rimaszombattól ÉK-re' 1297/358/399/405/776: *Derentsény*, p., 1332/Pp. Reg: *Drenchen*, de (Gy. 2: 493).

Szláv eredetű átvett helynév, vö. szlk. *Drienčany* [tsz.], amely sombokokkal benőtt helyen lakók falvára utal (FNESz. *Derencsény*). Jelentése: 'az a település, amelynek Derencsény a neve'.

Deres 'település Gömör vármegyében, a Turóc bal partján, Gömörtől ÉNy-ra' é.n. [1235–43]/288: *Dyrzich*, 1325: *Dere(s)*, t. (Gy. 2: 493). Deresk néven is szerepel.

A *Deresk* helynévből keletkezett népetimológias névelvonás eredményeként a *deres* mn. analógiás hatására (vö. FNESz. *Deresk*). Jelentése: 'az a település, amelynek Deres a neve'.

Deresk 'település Gömör vármegyében, a Turóc bal partján, Gömörtől ÉNy-ra' 1243/335/XVII: *Durusk*, 1318: *Dursk*, v., 1320/358: *Deresk*, p. (Gy. 2: 493). Deres néven is szerepel.

Metonimikus névátvonódással keletkezett puszta személynévből magyar névadással. Az alapjául szolgáló személynév szláv eredetű; vö. cseh *Držek* szn.; le. *Dziržek* ~ *Dzieržek* szn. (FNESz. *Deresk*). Jelentése: 'az a település, amely Deresk tulajdona'.

Détér ’település Gömör vármegyében, Rimaszombattól D-re’ 1246/383: *Deltar* [f: *Dehtar*], de, 1297: *Dehter*, de (Gy. 2: 493).

Szláv eredetű átvett helynév, vö. cseh *Dehtáře* [tsz.] hn., *Dehtáry* [tsz.] hn, amelynek értelme ’fakátrányégetők’ (FNESz. *Détér*, vö. *Dejtár*). Jelentése: ’az a település, amelynek Détér a neve’.

Dézmásfölde ’település Gömör megyében, pontos helye ismeretlen, valószínűleg a Rima job partján, Putnotól Dny-ra feketett’ 1338: *Dezmasfelde*, p.(Gy. 2: 494). Dézsmatelek, Dézsmástelek, Dézsmatelke néven is szerepel.

A *Dézsmástelek* helynévből keletkezett névrészcserével (vö. TÓTH 2008: 140). Jelentése: ’az a település, amelynek Dézsmásfölde a neve’.

Dézsmástelek ’település Gömör vármegyében, pontos helye ismeretlen, valószínűleg a Rima job partján, Putnotól Dny-ra feketett’ 1286/412: *Desmasteluk*, de, 1336>381: *Dezmastelek*, t, 1338: *Dezmasteluk*, p. (Gy. 2: 494). Dézsmatelek, Dézsmásfölde, Dézsmástelke néven is szerepel.

Az adatok kronológiája alapján az elsődlegesnek tűnő helynév a *dézmás* képzett mn. és a *telek* ’megművelt határrész; földterület’ földrajzi köznévként alkotta birtokos jelzős szintagmából alakult helynév. A *dézmás* melléknév

metonimikusan az egyházat jelöli. Jelentése: ’az a település, ahova az emberek az egyházi tizedet beszolgáltatják’.

A *dézsma* fn. latin eredetű átvett szavaink közé tartozik, jelentése ’tized’, régi alakja a *dézma*. A tizedadó a jobbágyok évi termésének tizedét kitevő egyházi adó volt ebben a korban. Ma csak *dézsmál*, *megdézsmál* származékai élnek: ’más vagyonából vagy a közvagyonból titokban és rendszeresen lop, fogyaszt’.

Dézsmástelke ’település Gömör vármegyében, pontos helye ismeretlen, valószínűleg a Rima job partján, Putnotól Dny-ra feketett’ 1336: *Dezmasteluke*, t. (Gy.2: 494). Dézsmatelek, Dézsmafölde és Dézsmástelek néven is szerepel.

A *Dézsmástelek* helynévből keletkezett névrészcserével (TÓTH 2008: 140). Jelentése: ’az a település, amelynek a neve Dézsmástelke’.

Dézsmatelek ’település Gömör vármegyében, pontos helye ismeretlen, valószínűleg a Rima job partján, Putnotól Dny-ra feketett’ 1336>381: *Dezma telek*, t. (Gy. 2: 494). Dézsmásfölde, Dézsmástelek és Dézsmástelke néven is szerepel.

A *Dézsmástelek* helynévből keletkezett redukcióval. Jelentése: ’az a település, amelynek Dézsmatelek a neve’.

Dienesfalva ’település Gömör vármegyében, a Sajó bal partján, Putnoktól

DK-re' 1329/466: Dyenus falwa, p. (Gy. 2: 494).

A m. R. *Dienes* (ÁSz. 1138/1329: *Dienis*) személynév és az *-a* birtokos személyjellel ellátott *falu* 'mezőgazdasági jellegű település' földrajzi köznév jelzős szintagmájából alakult településnév. Jelentése: 'az a település, amely Dienes tulajdona'.

Dobóca 'település Gömör vármegyében, a Rima jobb partján, Rimaszombattól DK-re' 1323>336, 1336: *Doboulcha*, p., [1323]>336: *Dobolcha*, p., 1332/Pp. Reg: *Doboha*, de, *Dobolsa*, de (Gy. 2: 494).

Szláv eredetű átvett helynév; vö. szb.-hv. *Dubovica* hn.; szln. *Dobovica* hn.; or. *Дубоуца* hn., amelyeknek 'tölgyes' az értelme (FNESz. *Dobóca*). Jelentése: 'az a település, amelynek Dobóca a neve'.

Doboka 'település Gömör vármegyében, pontos helye ismeretlen' é.n.[XIII.]>347: *Dabacha*, p., *Dobocho*, p. (Gy. 2: 494).

Metonimikus névátvitellel keletkezett magyar névadással a *Doboka* (ÁSz. 1166: *Dobica*) puszta személynévből (vö. FNESz. *Szolnok-Doboka vármegye*). Jelentése: 'az a település, amely Doboka tulajdona'.

Dobrapataka 'település Gömör vármegyében, a Balog bal partján, Rimaszombattól É-ÉK-re' 1323>336:

Dubrapotaka, p., [1323]>336, 1336: *Dobrapataka*, p. (Gy. 2: 494).

Metonimikusan vonódott át a hely nevévé a **Dobra pataka* víznév, tehát feltételezhetünk egy ilyen nevű patakot, még ha nem is maradt fent róla adat. Jelentése: 'az a település, amely a Dobra pataka mentén fekszik'.

Dobsina 'település Gömör vármegyében, a Dobsina bal partján, Rozsnyótól ÉNy-ra' 1330/417/XVIII: *Dobschina*, de, 1330/446/712, 1334: *Dobsina*, de, t. (Gy. 2: 495).

Többféleképpen elemezhető név:

1. Metonimikusan kapta a nevét a *Dobsina* vízfolyásról. Jelentése ebben az esetben: 'az a település, amelynek Dobsina a neve'.

2. A szlovák *Dobšiná* < R. *Dobšina* átvétele, amely birtoklást kifejező melléknévi származék vagy a szláv kikövetkeztetett **Dobša* személynévből keletkezett. Jelentése ebben az esetben: 'az a település, amelynek Dobsina a neve'.

(FNESz. *Dobsina*)

Éldvölgye 'település Gömör vármegyében, Putnoktól DNy-ra' 1326: *Elduelgy*, p., 1327: *Eldvelge*, p. (Gy. 2: 496).

A m. R. *Éld* személynév (ÁSz. 1211: *Eld*) és az *-e* birtokos személyjellel ellátott *völgy* földrajzi köznév alkotta jelölt birtokos jelzős szintagmájából alakult

metonimikus névátvitellel. Jelentése: 'az a település, amely Éld völgyében fekszik'.

Erdő 'település Gömör vármegyében, Gömörtől ÉK-re' 1243/335/XVII: *Erdő* (Gy. 2: 482). Ardó és Erdős néven is szerepel.

Metonimikus névátvitellel keletkezett az *erdő* 'társulásban egyesült fák' pusztánövénynévből alakult helynévből. A középkorban a sűrű sötét erdőket hívták így. Első adatolása az *Erdős* településnévvel azonos idejű, ezekhez képest az *Ardó* másodlagos (vö. FNESz. *Feketeerdő*). Jelentése: 'az a település, amely a sűrű, sötét erdő mellett fekszik'.

Erdős 'település Gömör vármegyében, Gömörtől ÉK-re' 1243/335: *Erdes*, p. (Gy. 2: 482). Ardó és Erdő néven is szerepel.

Metonimikus névátvitellel keletkezett az *erdő* 'társulásban egyesült fák' fn.-ből -s képzővel alakult helynévből. Az településnév. Jelentése: 'az a település, amely a sűrű, sötét erdő mellett fekszik'.

Fancsal 'település Gömör vármegyében, Putnoktól ÉNy-ra' 1338: *Fonchal*, p. (Gy. 2: 496).

Metonimikusan keletkezett a *Fonsol* (ÁSz. [1067]/1267: *Fonsol*) pusztaszemélynévből magyar névadással. A *Fonsol* szn. etimológiája nincs tisztázva (FNESz. *Fancsal*). Jelentése: 'az a település, amely Fancsal tulajdona'.

Farkasfalva 'település Gömör vármegyében, a Gortva bal partján,

Rimaszombattól DNy-ra' 1341: *Farkasfolwa* (Gy. 2: 496).

A m. R. *Farkas* személynév (ÁSz. 1219/1276: *Fakas*) és az -a birtokos személyjellel ellátott *falva* 'mezőgazdasági jellegű település' földrajzi köznévjelzős szintagmájából alakult helynév. Jelentése: 'az a település, amely Farkas tulajdona'.

Felbátka 'település Gömör vármegyében, a Balog jobb partján, Rimaszombattól K-DK-re' 1341: *Felbatka*, p. (Gy. 2: 486). Bátka néven is szerepel.

A *fel* 'felső' képzetlen mn.-ből és a *Bátka* településnévből szintagmatikus szerkesztéssel létrejött jelzős szerkezetből alakult településnév. Jelentése: 'a Bátka nevű település alsó, déli része'.

Feled 'település Gömör vármegyében, a Rima jobb partján, Rimaszombattól DK-re' 1274, +1283, 1308, 1329, 1332/Pp. Reg: *Feled*, de, p., t., 1332/Pp. Reg: *Seled*, de |~i: 1332/Pp. Reg: [*Fereti*], de (Gy. 2: 496).

Metonimikus névátvitellel keletkezett a m. R. *Feled* (ÁSz. +1135: *Feled*) pusztaszemélynévből magyar névadással, amely a m. R. *Fele* személynév -d kicsinyítőképzős származéka (FNESz. *Feled*). Jelentése: 'az a település, amely Feled tulajdona'.

Felfalu 'település Gömör vármegyében, Putnoktól DNy-ra' 1322: *Fwlfolu*, p. (Gy. 2: 503).

A *fel* 'felső' képzetlen mn.-ből és a *falu* 'mezőgazdasági jellegű település' földrajzi köznévből szintagmatikus szerkesztéssel létrejött jelöletlen jelzős szerkezetből alakult településnév. Jelentése: 'az a Falu amelyik északra fekszik'.

Felherepány 'település Gömör vármegyében, Gömörtől DK-re' 1323: *Felharypan*, p., 1323/323, 1324>409, 1331>409: *Felharipan*, p., 1323/323/324, 1324: *Felharipian*, 1323/324: *Felharpan*, p., 1328>351: *Haripan superiori*, p., 1324>409, 1330>409 [3a], 1331>409: *Felheripan*, p., 1330: *Fulharipa*, p., v., 1330/358: *Feulharypan*, p. (Gy. 2: 509]. Szentdemeter néven is szerepel.

A *fel* 'felső' képzetlen mn.-ből és a *Herepány* településnévből szintagmatikus szerkesztéssel létrejött jelzős szerkezetből alakult településnév. Jelentése: 'a Herpány nevű település felső, északi része'.

Fellak 'település Gömör vármegyében, a Balog bal partján, Gömörtől ÉNy-ra' 1331/347: *Fellak* (Gy. 2: 526). Meleghegy néven is szerepel.

A *fel* 'felső' képzetlen mn.-ből és a *lak* 'udvarház, lakóhely, település'; otthon, állandó szállás; különálló kis lakóház' (TESz.) földrajzi köznévből szintagmatikus szerkesztéssel létrejött jelzős szerkezetből alakult településnév. Jelentése: 'az a Lak nevű település, amely északra fekszik'.

Felsőpanyit 'település Gömör vármegyében, a Sajó, bal partján, Gömörtől ÉK-re' 1336: *Felseupanith* (Gy. 2: 532). Panyit részeként szerepel.

A *felső* képzetlen mn.-ből és a *Panyit* településnévből szintagmatikus szerkesztéssel létrejött jelzős szerkezetből alakult településnév. Jelentése: 'a Panyit nevű település felső, északi része'.

[Felsőrás] 'település Gömör vármegyében, a Turóc jobb partján, Gömörtől ÉNy-ra' 1334: *superioris Raas*, t., p. (Gy. 2: 538). Rás részeként szerepel.

Az *felső* melléknév és a *Rás* településnév alkotta birtokos jelzős szerkezetű szintagmából keletkezett. Bár az Árpád-korból csak latin nyelven maradt fent a település neve, de a későbbi magyar adat alapján valószínűsíthetjük, hogy *Felsőrás* nevét jegyezték fel már 1334-ben is: „1610: *Also Ras* ComGem. 66” (FNESz. *Alsórasz*). Jelentése: 'a Rás nevű település felső, északi része'.

Figej 'település Gömör vármegyében, Gömörtől DNy-ra' 1244>410, 1294/375, 1297, 1298, 1300, 1312/32, 1335: *Fygey*, de (Gy. 2: 497). Füge és Fügés néven is szerepel.

A *Figa* ~ *Fige* (ÁSz. +1075/+1124: *Fige*; 1111: *Figa*) személynévből keletkezett *-j* helynévképzővel (vö. FNESz. *Gömörfüge*). Jelentése: 'az a település, amelynek Fige a tulajdonosa'.

Füge ’település Gömör vármegyében, Gömörtől DNy-ra’ 1292>358: *Figue* [2a] (Gy. 2: 497). Figej és Fügés néven is szerepel.

A *Figej* településnévből keletkezett a *-j* helynévképző redukálódásával. Jelentése: ’az a település, amelynek Füge a neve’.

Fügés ’település Gömör vármegyében, Gömörtől DNy-ra’ 1332/Pp. Reg: *Figes*, de (Gy. 2: 497). Figej néven is szerepel.

A *Fügej* helynévből keletkezett névelemcserével. A *-j* helynévképzőt az *-s* cserélte fel. Jelentése: ’az a település, amelynek Fügés a neve’.

Gacsalk ’település Gömör vármegyében, Rozsnyótól DNy-ra’ 1318: *Gochok*, v., 1320/358: *Gacholk*, p. (Gy. 2: 497).

Metonimikus névátvitellel keletkezett pusztai személynévből magyar névadással. Az alapjául szolgáló személynév német eredetű; vö. ném. R. *Gotschalc* szn., mai ném. *Gottschalk* (FNESz. *Gacsalk*). Jelentése: ’az a település, amelynek Gacsalk a tulajdonosa’.

Garam ’település Gömör vármegyében, a Balog bal partján, Rimaszombattól K-Dk-re’ 1295 [2a], 1341 [2a]: *Goron*, de, t. (Gy. 2: 497).

A *Garam* víznév a Duna bal oldali mellékfolyójának neve, ez vonódott át metonimikusan a hely nevévé (vö. FNESz. *Garam*). Jelentése: ’az a település, amely a Garam vízfolyás mentén fekszik’.

Gecel ’település Gömör vármegyében, a Szinva bal partján, Rozsnyótól ÉNy-ra’ 1331: *Goczeel*, v., *Goczel*, v. (Gy. 2: 498). Gecelfalva néven is szerepel.

Az elsődleges *Gecelfalva* hn.-ből keletkezett elliptikus szerkezeti változással. Jelentése: ’az a település, amelynek Gecel a neve’.

Gecelfalva ’település Gömör vármegyében, a Szinva bal partján, Rozsnyótól ÉNy-ra’ 1318: *Guchulpholua*, v., 1320/358: *Guchkulfalua*, p., 1320/420: *Guchulfalva*, p. (Gy. 2: 498). Gecel néven is szerepel.

A *Gecel* szn. és az *-a* birtokos személyjellel ellátott *falua* ’mezőgazdasági jellegű település’ földrajzi köznévként alkotta jelzős szintagmából keletkezett. Az első névrészhez a német R. *Gozele* szn. szolgált alapul (FNESz. *Gecelfalva*). Jelentése: ’az a település, amelynek Gecel a tulajdonosa’.

Gede 1. ’település Gömör vármegyében, Rimaszombattól D-re’ 1246/383: *Gede*, t. (Gy. 2: 498). Kerekgede néven is szerepel. **2.** ’település Gömör vármegyében, a Gortva bal partján, Rimaszombattól D-Dny-ra’ [1281–90]/[291]>358: *Gude*, castr., 1281/328, [1281–90]/347/425, 1283>XIX, 1284/343: *Gede*, castr., 1297, 1341: *Gedee*, castr., de, 1332/Pp. Reg: *Gedey*, de, *Genech*, de, *Segmad*, de, *Socguade*, de (Gy. 2: 498).

1., 2. Metonimikus névátvitellel keletkezett a *Gede* (ÁSz. 1275/1323:

Gede) puszta személynévből magyar névadással. (Vö. FNESz. *Kerekgede*, *Szarvasgede*, *Várgede*). Jelentése: 'az a település, amelynek Gede a tulajdonosa'.

Gencs 'település Gömör vármegyében, Rozsnyótól Ny-ra' 1318: *Gunch*, v., 1320/358: *Gunich*, p., 1320/420: *Gumch*, p. (Gy. 2: 498).

Metonimikus névátvitellel keletkezett a *Guench* (ÁSz. 1270>1437: *Guench*) puszta személynévből magyar névadással, amely talán török eredetű és a *gänž* 'kincs' szóból származik (FNESz. *Gencs*). Jelentése: 'az a település, amely Gencs tulajdona'.

Gesztéte 'település Gömör vármegyében, a Nádas bal partján, Rimaszombattól DK-re' 1332/Pp. Reg: *Gezeche*, de, *Questic*, de, 1333/34: *Geztete*, p. (Gy. 2: 498).

Metonimikus névátvitellel keletkezett szláv eredetű puszta személynévből magyar névadással. Az alapjául szolgáló személynévhez vö. cseh *Host'ata* szn.; le. *Gościęta* szn.; or. *Гостяата* szn. (FNESz. *Gesztete*). Jelentése: 'az a település, amely Gesztéte tulajdona'.

Gice 'település Gömör vármegyében, Gömörtől É-ra' 1327: *Gyuche*, p. (Gy. 2: 498), 1332/Pp. Reg: *Quesu*, de, 1338: *Guche*, de (Gy. 2: 499).

Metonimikus névátvitellel keletkezett a m. R. *Guza* (ÁSz. +1061/1376: *Kvze*, 1211: *Guze*) puszta személynévből magyar

névadással (FNESz. *Gice*). Jelentése: 'az a település, amely Gice tulajdona'.

Gortva 'település Gömör vármegyében, a Gortva bal partján, Rimaszombattól D-DNy-ra' 1240: *Gorthoa*, t., *Guerthoa*, t., 1246/383: *Gurtua*, t., 1332/Pp. Reg: *G(ortoa)*, de, *Gortua*, de (Gy. 2: 499).

A Serkénél jobb felől a Rimába torkolló patakról nyerte a nevét metonimikus névátvitellel (vö. FNESz. *Gortva*). Jelentése: 'az a település, amely a Gortva mentén fekszik'.

Gortvató 'település Gömör vármegyében, a Rima jobb partján, Rimaszombattól DK-re' 1326: *Gurtuatu*, p. (Gy. 2: 547). Serke néven is szerepel.

A Gortva-patak torkolatáról nyerte a nevét metonimikus névátvitellel. Jelentése: 'az a település, amely a Gortva-patak torkolatánál, torkolatvidékén fekszik'.

Gömör 'település Gömör vármegyében, a Sajó jobb partján, Gömör vármegye székhelye' [1200 k.]895–900 [2a], 1216/387, [1240], 1243/335, [1244 k.]/410, 1245/423/XVIII, 1247, 1247/383 [2a], 1247>343, 1263/272, 1264, 1268/273, 1268/341 [2a], 1272/303, 1273, 1275, 1281/372>390, 1282 [2a], 1282/351, 1283, 1283/353, 1286, 1291, [1291–301] [2a], +1294/471 [2a], 1305, 1311 [2a], 1314/317 [2a], 1323, 1323/324, 1325, 1328/328, 1328>351 [2a], 1332 [2a], 1332/Pp. Reg [2a], 1337: *Gumur*, castr., de, p., v., 1218: *Gumvriensi*, 1240, 1255, [1291 k.], 1292:

Gumurien., 1243/335, 1254/364/399, 1255, 1263, 1265, 1268/273, 1318, 1332/Pp. Reg, 1337: *Gumuriensi*, castr., 1247: *Ghumur*, de, 1252: *Gvmur.*, castr., 1259>382: *Gimur*, de, 1263: *Gumuriensibus*, 1263, 1266/283, 1268/273, 1270 [2a], 1274, 1275, 1282, 1298, 1318, 1329 [2a], 1332 [2a], 1332/Pp. Reg [3a]: *Gumuriensis*, castr., t., 1263: *Gumuryiensi*, 1266/283: *Gumuriensem*, 1272–90/347>425: *Gwmuriensis*, castr., *Gwmwriensis*, castr., 1274: *Gvmurien.*, 1274/303/328: *Gumuriensium*, 1274>464: *Kwmwr*, castr. (Gy. 2: 556), 1289/479: *Gemeriensis*, +1294/471: *Guhmur*, 1302 Pp. leg.: *Gumir*, de, 1307 Pp./308: *Gumurio*, de, 1313: *Gumureur*, de, 1332/Pp. Reg: *Ghiem(er)*, de, *Gimuriensi*, *Grumiensi*, *Gunur*, de, *Symuriensis* (Gy. 2: 499, 500).

Metonimikus névátvitellel keletkezett pusztá személynévből magyar névadással. A névadó feltehetően a vármegye első ispánja volt. Az alapjául szolgáló ótörök *kömür* 'szén' (DTS. 314) fn. szn.-ként és hn.-ként egyaránt használatos volt (vö. FNESz. *Gömör vármegye*). Jelentése: 'az a település, amely Gömör tulajdona',

Guszona 'település Gömör vármegyében, Rimaszombattól DNy-ra' *1332/Pp. Reg: *Guibna* [f: *Gusona*], de, 1341/347: *Guzna*, p., *Kozona*, p. (Gy. 2: 503).

Szláv eredetű átvett helynév; vö. szb.-hv. *Gusinje* hn., szln. *Gosinje* hn, or. *Гусина* hn. Tövében az össz. *gōsb 'lúd, liba' rejlik (FNESz. *Guszona*). Jelentése: 'az a település, amelynek Guszona a neve'.

Györkfalva 'település Gömör vármegyében, pontos helye ismeretlen, valószínűleg a Gortva jobb partján, Rimaszombattól DK-re fekkent' 1326: *Gyurkfolua*, v. (Gy. 2: 503).

A *György* > *Györ* szn. -k képzős származéka és az -a birtokos személyjellel ellátott *falu* 'mezőgazdasági jellegű település' földrajzi köznévként alkotta jelzős szintagmából keletkezett (vö. FNESz. *Galgagyörk*). Jelentése: 'az a település, amely Györk tulajdona'.

Halyág 'település Gömör vármegyében, Rimaszombattól DK-re' 1239: *Holog*, de v., 1297: *Halag*, de. [1300k.]/340/352/388: *Chalyag*, de (Gy. 2: 503).

Metonimikusan vonódott át a település nevére a m. R. *halyag* 'hólyagfa' pusztá növénynevből keletkezett helynév (vö. FNESz. *Hajagos*, *Halyagos*). Jelentése: 'az a település, ahol sok hólyagfa van'.

Hangony 1. 'település Gömör vármegyében, a Hangony bal partján, Putnoktól DNy-ra' 1214, 1216/387, 1220, [1272–90], 1277/XVIII [2a], 1283, 1297, 1301, [1307 k.], 1322, 1324, 1325, 1326, 1329, 1332 [2a]: *Hongun*, de, de v., pr., v., 1216/387, 1318, 1322, 1327, 1327/327: *Hongon*, de, p., v., 1307 [2a], 1326, 1332,

1332/332 [2a]: *Hangun*, de, p., t., 1332: *Hankon* [2a], de, 1332/Pp. Reg: *Hangon*, de, *Kongun*, de, *Kongut*, de (Gy. 2: 503, 504). Hangonyvölgye néven is szerepel. **2.** 'település Gömör vármegyében, a Hangony forrásvidékén, Putnoktól DNy-ra' 1307 [2a]: *Hangun*, de (Gy. 2: 505). Hangonyfő néven is szerepel.

1. Az elsődleges *Hangony* hn.-et metonimikus névátvitellel kapta a település annak a pataknak a nevéből, amelynek völgyében fekszik (vö. FNESz. *Hangony*). Jelentése: 'az a település, amelynek Hangony a neve.'

2. A *Hangonyfő* településnévből keletkezett elliptikus szerkezeti változással. Jelentése: 'az a település, amelynek Hangony a neve'.

Hangonyfő 'település Gömör vármegyében, a Hangony forrásvidékén, Putnoktól DNy-ra' [1272–90]: *Hongunfeu*, de (Gy. 2: 505). Hangony 2. néven is szerepel.

Metonimikusan kapta a nevét a Hangony vízfolyás forrásáról, forrásvidékéről. A *fő* utótagú hn.-ek víznevi előtaggal többnyire valamilyen patak forrását jelölik. Jelentése: 'az a település, amely a Hangony forrásánál, forrásvidékén fekszik.'

Hangonyvölgye 'település Gömör vármegyében, a Hangony bal partján, Putnoktól DNy-ra' 1327: *Hangunuulge*, p. (Gy. 2: 504). Hangony 1. néven is szerepel.

Kiegészüléssel keletkezett a Hangony településnévből. Jelentése: 'az a Hangony nevű település, amely egy völgyben fekszik'.

Hanva 'település Gömör vármegyében, a Hanva bal partján, Putnoktól ÉNy-ra' 1266>384, 1295>336 [2a], 1312, 1315 [2a], 1323/324, 1330>409, 1337/352 [2a]: *Hanua*, de, p., t., 1266/384, 1293 [2a], 1293 [1302?] [2a], 1296>589, 1298/476, 1323, 1324 [2a], 1325: *Honua*, de, t., 1271, [1288–99], 1318: *Honua*, de, 1274>338, 1298, [XIV. in.]: *Honowa*, de, de gen., 1283, 1290/479 [2a], 1296>589, 1298/476 [2a], 1298/479 [3a], 1325, 1332/332: *Honwa*, de, t., 1289/479: *Hanawa*, 1289/479, 1328>384, 1328/XVIII: *Homva*, de, de gen., p., 1290/479, 1328>384: *Honva*, de, 1325: *Honoua*, de, 1328>384, 1328/XVIII: *Hamva*, de, 1332/332: *Honuuu*, de, 1332/Pp. Reg: *Hanoa*, de, *Horuati*, de, 1337/352: *Hanva*, v. (Gy. 2: 505).

Metonimikus névátvitellel keletkezett a m. *Hanva* nemzetségnévből. A név eredete nincs tisztázva. A településnél elfolyó és jobb felől a Sajóba ömlő *Hanua* (1293: HazaiOkm. 7: 232) neve bizonyára másodlagos a településnévhez képest (FNESz. *Hanva*). Jelentése: 'az a település, amely a Hanva nemzetség lakóhelye'.

Hard 'település Gömör vármegyében, a Turóc bal partján, Gömörtől ÉNy-ra'

1247/383: Hord, v. (Gy. 2: 506, 531).
Otrokocs és Otrokocsfalva néven is szerepel.

Metonimikus névátvitellel keletkezett a m. *Hard* (ÁSz. 1247/1383: *Hord*) puszta személynévből magyar névadással. Az alapjául szolgáló szn. a m. R. *Hor* személynév *-d* kicsinyítőképzős származéka (vö. FNESz. *Hardpuszta*). Jelentése: 'az a település, amely Hard tulajdona'.

Harkács 'település Gömör vármegyében, a Turóc bal partján, Gömörtől ÉNy-ra' 1274/303/328, 1328, 1332/332, 1332 [2a]: *Harkach*, p., t., 1286: *Harkax*, t., +1294/471: *Harkács*, p. (Gy. 2: 507). Barancsi néven is szerepel.

Metonimikus névátvitellel keletkezett a *Harkach* (ÁSz. 1280: *Harkach*) puszta személynévből magyar névadással (FNESz. *Harkács*). Jelentése: 'az a település, amely Harkács tulajdona'.

Harmac 'település Gömör vármegyében, Rimaszombattól DK-re' 1246/383: *Hajamuch* [f: *Harmuch*], t., 1294, 1320>347, 1320>382: *Harmach*, p., 1294>347 [2a]: *Harnach*, p., 1298, 1299/359: *Harmuch*, p., 1332/Pp. Reg: *Arnuch*, de, *H(er)meti*, de (Gy. 2: 508).

Szláv eredetű átvett helynév. Tövében az összl. *chormь '(nagy) ház; templom' fn. található (FNESz. *Harmac*). Jelentése: 'az a település, amely Harmac tulajdona'.

Hegymeg 'település Gömör vármegyében, Rimaszombattól DNy-ra' 1341/347: *Hegmeg* [6a], p. (Gy. 2: 508). Hegymögi 1. néven is szerepel.

A *Hegymögi* 1. hn.-vel egyidejű az adatolása. A m. *hegy* 'magasabb földfelszíni emelkedés' fn. és a *meg~mög* 'valami mögött lévő hely' közszó összetételéből keletkezett helynév vonódott át metonimikusan a település nevévé (vö. FNESz. *Hegymeg*). Jelentése: 'az a település, amely a hegy északi oldalánál, a hegy mögött fekszik.'

Hegymögi 1. 'település Gömör vármegyében, Rimaszombattól DNy-ra' 1341/347: *Hegmoggy*, p., *Hegmuky*, p. (Gy. 2: 508). Hegymeg néven is szerepel.

2. 'település Gömör vármegyében, Rimaszombattól É-ra' 1323>336: *Hegmegey*, p., [1323]>336, 1336: *Hegymegvy*, p. (Gy. 2: 508).

1., 2. A *hegymög* ~ *hegymeg* 'a magasabb hegyek északi oldalának lejtője' (vö. NEMES 2005: *hegymöge*) földrajzi köznévből *-i* képzővel keletkezett helynév vonódott át metonimikusan a település nevévé. Jelentése: 'az a település, amely a hegy északi oldalánál fekszik'.

Herény 'település Gömör vármegyében, a Jolsva bal partján, Gömörtől ÉK-re' 1325: *Huren*, de, *Hwreen*, de (Gy. 2: 509).

Metonimikus névátvitellel keletkezett a m. R. *Heren~Herin* (ÁSz.

1177/1202.1203/1337: v. *Heren*) puszta személynévből magyar névadással. Az alapjául szolgáló szn. bizonytalan eredetű (vö. FNESz. *Herend*). Jelentése: 'az a település, amely Herény tulajdona'.

Herepány 'település Gömör vármegyében, Gömörtől DK-re' 1255/XV: *Hyripan*, de, é. n. [1280 k.]: *Hyrpan*, de, 1282/351, 1321>351, 1323/323, 1323/324, 1330, 1330>409: *Haripan*, p., 1323: *Harypan*, p., v., 1323/323/324: *Harpian*, p., 1323/324: *Harripan*, v., 1324: *Horpian*, p., 1330: *Haripian*, 1330>409: *Heripan*, p. (Gy. 2: 509). Alherepány néven is szerepel.

A m. R. *herep* fanévből keletkezett *-ny* helynévképzővel (BÉNYEI 2012: 103), (vö. FNESz. *Hirip*) keletkezett helynév vonódott át metonimikusan a település nevévé. Jelentése: 'az a település, ahol sok herepfa van'.

Hosszúszó 'település Gömör vármegyében, Gömörtől ÉK-re' 1332/Pp. Reg: *Vsensozow* (Gy. 2: 510).

Metonimikus névátvitellel keletkezett a *hosszú* 'hosszirányban a szokásosnál nagyobb; hosszan elnyúló' mn. és az *aszó* 'időszakos vízfolyás, szárazpatak' mn. alkotta feltételezet *Hosszúaszó helynévből (vö. FNESz. *Hosszóaszó*). Jelentése: 'az a település, amely Hosszúszó mellett fekszik'.

Hrussó 'település Gömör vármegyében, a Balog jobb partján, Rimaszombattól É—ÉK-re' 1297/358/399/405/776: *Hrussova*,

p., *Hurossov*, p., *Hurusov*, p., 1323>336: *Horuswa*, p., [1323]>336, 1336: *Hurusua*, p. (Gy. 2: 510).

Szláv eredetű átvett helynév. A szlk. *Hrušova* hn. a szlk. *hruša* 'körte(fa)' növénynévből származik (FNESz. *Hrussó*). Jelentése: 'az a település, amelynek Hrussó a neve'.

Hubó 'település Gömör vármegyében, Gömörtől DK-re' 1323, 1323/324: *Hubouu*, t., 1323, 1323/324, 1330>409: *Hubow*, de, t., 1323: *Hwbou*, t., 1330, 1332 [2a]: *Hubou*, de, 1330>409: *Hubo*, de [~i: 1290, 1315: *Hubay*, de (Gy. 2: 511).

Metonimikus névátvitellel keletkezett a *Huba* (ÁSz. 1200: *Huba*) puszta személynévből magyar névadással (FNESz. *Hubó*). Jelentése: 'az a település, amelynek Hubó a tulajdonosa'.

Igalon 'település Gömör vármegyében, Putnoktól ÉK-re' 1329/466: *Igolon*, p. (Gy. 2: 511).

Ismeretlen eredetű településnév.

Ilsva 'település Gömör vármegyében, a Jolsva bal partján, Rozsnyótól DNy-ra' 1271, 1299: *Elsua*, p., 1291: *Elswa*, 1299 [2a]: *Ilsua*, p., 1243/335 [2a]: *Ilswa*, castr., 1327: *Ylsua*, p. (Gy. 2: 513).

Metonimikus névátvitellel nyerte a nevét az *Jolsva* patakról (vö. HA. 2. *Jolsva*). Jelentése: 'az a település, amely a Jolsva mentén fekszik'.

Iván ’település Gömör vármegyében, a Balog bal partján, Putnoktól ÉNy-ra’ 1245/588: *Ivan*, t. (Gy. 2: 511).

Metonimikus névátvitellel keletkezett az *Iván* (ÁSz. [1067]/1267: *Iwan*) puszta személynévből magyar névadással. Jelentése: ’az a település, amelynek Iván a tulajdonosa’.

Ivánosi ’település Gömör vármegyében, a Rima bal partján, Rimaszombattól DK-re’ 1338: *Yvanosy*, de, 1339: *Iwanusy*, de (Gy. 2: 512). [Jánosi] néven is szerepel.

A *János* ~ *Ivános* (ÁSz. 1138/1329: *Iwanus*) személynévből keletkezett *-i* helynévképzővel (vö. FNESz. *Makkosjánosi*). Jelentése: ’az a település, amely Ivános tulajdona’.

Izsép ’település Gömör vármegyében, a Balog bal partján, Gömörtől DNy-ra’ 1295: *Isep*, t., 1332/Pp. Reg: *Ysyp*, de, 1334: *Iseph*, p. (Gy. 2: 512).

Metonimikus névátvitellel keletkezett a m. *Izsép* (ÁSz. 1206/1257: *Iseph*) puszta személynévből magyar névadással (FNESz. *Izsép*). Jelentése: ’az a település, amely Izsép tulajdona’.

[Jánosi] ’település Gömör vármegyében, a Rima bal partján, Rimaszombattól DK-re’ 1332/Pp. Reg: *Johanuti*, de (Gy. 2: 512). Ivánosi néven is szerepel.

Latin nyevű adat.

Jecske ’település Gömör vármegyében, a Nádas bal partján, Rimaszombattól DK-

re’ 1344: *Jechke*, p. (Gy. 2: 512). Tamásjecske néven is szerepel.

Ismeretlen keletkezésű településnév.

Jéne ’település Gömör vármegyében, Putnoktól DNy-ra’ 1216/387, 1313: *Jene*, de, v., [1297 k.]: *Nene*, p. (Gy. 2: 512).

Metonimikus névátvitellel keletkezett az ómagyar *Jenő* törzsnévből (FNESz. *Jéne*). Jelentése: ’az a település, ahol a Jenő törzsbeli lakhelye van’.

Jeszte ’település Gömör vármegyében, a Nádas bal partján, Rimaszombattól DK-re’ 1332, 1333/334: *Jezte*, p. (Gy. 2: 512).

Metonimikus névátvitellel keletkezett feltehetően német eredetű puszta személynévből magyar névadással. Az alapjául szolgáló személynévhez l. talán ném. *Jeste* csn. (FNESz. *Jeszte*). Jelentése: ’az a település, amely Jeszte tulajdona’.

Kálosa ’település Gömör vármegyében, Gömörtől DNy-ra’ 1247/366>423: *Calsa*, t., 1247/383: *Calysa*, castr., 1269/412, 1280, 1330, 1332: *Kalsa*, de, t., 1275: *Kalusa*, castr., 1341: *Galsa*, p. (Gy. 2: 513).

Átvett helynév, amelynek tövében az ósszláv **kalb* ’sár’ fn. található (vö. FNESz. *Alsókálosa*). Jelentése: ’az a település, amelynek Kálosa a neve’.

Kálnó ’település Gömör vármegyében, Gömörtől K-DK-re, a vármegye K-i határán, Kiskálnó közelében’ 1272/303: *Kalnou*, t., v., 1283/375: *Cano*, t., 1291, 1295/315, 1321/323: *Kalno*, de, t.,

1295/315, 1324 [2a]: *Kalnow*, de, 1297, 1332: *Calno*, de (Gy. 2: 513).

Szláv eredetű átvett helynév; vö. blg. *Калиново* hn.; szb.-hv. *Калинова* hn.; cseh *Kalinov* hn.; szlk. *Kalinovo* hn.; ukr. *Калиніе* hn.; or. *Калинов* hn., amelyeknek tövében az ősszláv *kalina 'ostorménfa, fagyal' fanév található (vö. FNESz. *Kálnó*). Jelentése: 'az a település, amelynek Kálnó a neve'.

Kápolna 1. 'település Gömör vármegyében, a Balog bal partján, Gömörtől DNY-ra' *1318, 1332/Pp. Reg [2a]: *Capella*, de, 1343: *Kapolna* (Gy. 2: 514). Bacsa néven is szerepel. 2. 'település Gömör vármegyében, a Turóc jobb partján, Gömörtől ÉNY-ra' 1326/332: *Capulna*, de (Gy. 2: 545). Kétrás, Sánkkápolna és Rás néven is szerepel.

1., 2. Metonimikus névátvitellel keletkezett a m. *kápolna* főnévből. A névadás alapjául az szolgált, hogy a falu egy kápolna körül szerveződött (vö. FNESz. *Kápolna*). Jelentése: 'az a település, amely a kápolna körül fekszik'.

Karaszna 'település Gömör vármegyében, a Pacsa bal partján, Rozsnyótól K-re' 1330: *Karazna*, p. (Gy. 2: 520). Krasznahorka és Rónagaz néven is szerepel.

Szláv eredetű átvett helynév; vö. cseh *Krásná* hn.; le. *Krasna* hn. Tövében a 'szép' mn. rejlik (FNESz. *Karasznyán*).

Jelentése: 'az a település, amelynek Karaszna a neve'.

[Kázmérfölde] 'település Gömör vármegyében, Putnoktól ÉK-re' 1283/353: *terra Cazmery* (Gy. 2: 514). Kázmértelke néven is szerepel.

Latin nyelvű adat.

Kázmértelke 'település Gömör vármegyében, Putnoktól ÉK-re' 1296>357: *Kazmerteleke*, t. (Gy. 2: 514). [Kázmérfölde] néven is szerepel.

A m. *Kázmér* szn. (ÁSz. +[1093]/1190: *Kazmer*) és az *-e* birtokos személyjellel ellátott *telek* 'megművelt határrész, földterület' földrajzi köznévként alkotta jelöletlen birtokos jelzős szintagmából alakult településnév. Az alapjául szolgáló személynév szláv eredetű; vö. szb.-hv. *Katimir* szn.; cseh *Kazimír* szn. Jelentése: 'az a település, amely Kazmér tulajdona'.

Kecső 'település Gömör vármegyében, Gömörtől ÉK-re' 1272/303: *Kucheu*, t., *1307>389: *Kuthe*, de, 1348: *Kecheu* (Gy. 2: 514).

Metonimikus névátvitellel keletkezett puszta személynévből magyar névadással (FNESz. *Kecső*). Az alapjául szolgáló személynévhez l. *Keche* szn. (ÁSz. 1193: *Ceche*), *Kecha* szn. (ÁSz. +1086: *Keca*). Jelentése: 'az a település, amely Kecső tulajdona'.

Kelemér 'település Gömör vármegyében, a Málai-patak jobb partján, Putnoktól É-ra' 1332/Pp. Reg, 1338:

Kelemer, de, p., 1332/Pp. Reg: (*Kliner*), de, *Kaleuer*, de (Gy. 2: 514).

Metonimikus névátvitellel keletkezett puszta személynévből magyar névadással (FNESz. *Kelemér*). Az alapjául szolgáló személynév bizonytalan etimológiájú, valószínűleg szláv eredetű; vö. cseh *Koloměřice* [tsz.] hn. < *Kolimír* szn.; szb.-hv. *Kolimer* ~ *Kolimor* hn. Jelentése: 'az a település, amely Kelemér tulajdona'.

Kerekgede 'település Gömör vármegyében, Rimaszombattól D-re' 1317: *Kerek Guede*, p. (Gy. 2: 498). Gede 1. néven is szerepel.

A *Gede* egyrészes helynév a *kerek* 'erdő' földrajzi köznévvvel egészült ki. Jelentése: 'az a Gede nevű település, amely egy erdő mellett található'.

Kerepec 'település Gömör vármegyében, a Sajó bal partján, Gömörtől D-re' 1232/347: *Cripech*, v., 1323: *Kyriputh*, t., 1323/324: *Keriputh*, t., 1332/Pp. Reg: *Krepuch*, de |~i: 1332/Pp. Reg: *Krepti*, de, 1335: *Kerpuchy*, de (Gy. 2: 515).

Szláv eredetű átvett helynév; vö. ukr. *Копоніць* víznév <: *kópon* 'ponty' (FNESz. *Felsőkerepec*). Ez alapján feltételezhetünk egy folyót, amelynek *Kerepec volt a neve. Jelentése: 'az a település, amelynek Kerepec a neve'.

Keresztúr 'település Gömör vármegyében, a Turóc bal partján, Gömörtől ÉNy-ra' é. n. [1290–300]:

Kerezhwr, p., 1266/384: *S. Crucis*, t. (Gy. 2: 515).

A névadás motivációja az volt, hogy a település templomát a Szent Kereszt tiszteletére avatták fel (FNESz. *Keresztúr*, MEZŐ 1996: *Szent Kereszt*). Neve a *kereszt* 'feszület' és *úr* 'uraság' fn.-ek az összetételéből keletkezett metonimikus névátvitellel. Jelentése: 'az a település, amelynek templomát a Szent Kereszt tiszteletére avatták fel'.

Kesző 1. 'település Gömör vármegyében, Gömörtől DK-re' 1232>347: *Kezew*, t., 1232>347, 1282/351, 1321>351, 1328>351, [1232]>352: *Kezw*, p., t. (Gy. 2: 515), 1268/273, 1273, 1287: *Kezu*, de, t. (Gy. 2: 515, 518), 1287, 1323/324: *Kezv*, p., t., 1323: *Kezyw*, p., 1323/323: *Kezyu*, p., 1323/324: *Kuzu*, p., 1324: *Kezow*, p., 1325: *Kezeu*, p., 1332/Pp. Reg: *Quefri*, de, *Quesu*, de (Gy. 2: 515). Kövecses, Kövesd, Recske 1. és Várfölde néven is szerepel. **2.** 'település Gömör vármegyében, a Sajó bal partján, Gömörtől D—DK-re' 1347: *Kezw*, p. (Gy. 2: 538). Nagyecske és Recske 2. néven is szerepel.

1. Metonimikus névátvitellel keletkezett az ómagyar *Keszi* törzsnévből (vö. FNESz. *Egyházaskesző*, *Várkesző*, *Keszóhidegkút*, *Budakeszi*). Jelentése: 'az a település, ahol a Keszi törzsbeliek laknak'.

2. Metonimikusan vonódott át a *Kesző* víznév a település nevévé, amely a Sajó,

illetve a Recske bal oldali mellékvíze, és a falu határában említik (HA. 2.: *Kesző*).

Kétrás ’település Gömör vármegyében, a Turóc jobb partján, Gömörtől ÉNy-ra’ 1334: *Keethraas*, p. (Gy. 2: 538). Kápolna 2., Rás és Sánkkápolna néven is szerepel.

[*Alsórás*] és [*Felsőrás*] települések összefoglaló neve, amely a *kettő* ~ *két* szn. és a *Rás* településnév összetétele. Jelentése: ’az a település, amelynek Kétrás a neve’.

Kiliti ’település Gömör vármegyében, a Sajó bal partján, Gömörtől D-re’ 1298>299, 1299: *Kelyti*, p. (Gy. 2: 516). Királyi és Királykiliti néven is szerepel.

Metonimikus névátvitellel keletkezett a lat. *Cletus* szn. birtokos esetben álló *Cleti* (ÁSz. 1219/1276: *Cleti*) alakjából (vö. FNESz. *Balatonkiliti*, *Dunakiliti*). Jelentése: ’az a település, amely Kiliti tulajdona’.

Királyi ’település Gömör vármegyében, a Sajó bal partján, Gömörtől D-re’ 1291, 1326>399: *Kyraly*, p., 1326>399, 1335: *Kyrali*, v. (Gy. 2: 516). Kiliti és Királykiliti néven is szerepel.

A *király* méltóságnévből keletkezett *-i* helynévképzővel (vö. FNESz. *Királyi*). Jelentése: ’az a település, amely a királyé’.

Királykiliti ’település Gömör vármegyében, a Sajó bal partján, Gömörtől D-re’ 1322: *Kyralkylithe*, t. (Gy. 2: 516). Kiliti és Királyi néven is szerepel.

A *Királyi* és a *Kiliti* helynév összetételéből keletkezett redukció mellett. Jelentése: ’az a település, amelynek Királykiliti a neve’.

Kisfalud **1.** ’település Gömör vármegyében, a Balog jobb partján, Rimaszombattól DK-re’ 1312: *Kusfolud*, 1334: *Kysfalud*, p. (Gy. 2: 517). **2.** ’település Gömör vármegyében, a Gortva jobb partján, Rimaszombattól D-re’ 1326: *Kysfolud*, v. (Gy. 2: 517). **3.** ’település Gömör vármegyében, a Málai-patak bal partján, Putnoktól ÉNy-ra’ 1338: *Kysfolud*, p. (Gy. 2: 517).

A *kis* képzetlen melléknévből és a *falud* földrajzi köznév *-d* képzős származékából alakult helynév (vö. FNESz. *Kisfalud*). Jelentése: ’az a település, amely kisebb, mint a környező települések’.

Kiskálnó ’település Gömör vármegyében, Gömörtől K-DK-re, a vármegye K-i határára, Kálnó mellett’ 1324: *Kyskálnou*, v. (Gy. 2: 513).

A *kis* képzetlen melléknévből és a *Kálnó* helynévből keletkezett szintagmatikus szerkesztéssel. Jelentése: ’a Kálnó nevű település, amelyik kisebb kiterjedésű’.

Korlátfalva ’település Gömör vármegyében, Rimaszombattól DNy-ra’ 1341: *Coradfolwa*, p. (Gy. 2: 517). Anyád, Korlátföldre és Séd néven is szerepel.

A ném. *Konrad* > m. *Corád* > *Korlát* (ÁSz. 1211: *Corrad*; 1221: *Korlath*) szn.-

ből és a birtokos személyjellel ellátott *falu* földrajzi köznévből szintagmatikus szerkesztéssel alakult birtokos jelzős szerkezetű településnév (vö. FNESz. *Korlát*). Jelentése: 'az a település, amely Corád tulajdona'. A *Konrad* >> *Korlát* változás népetimológias hatással magyarázható.

Korlátföldre 'település Gömör vármegyében, Rimaszombattól DNy-ra' 1341: *Coradfeulde*, p. (Gy. 2: 517). Anyád, Korlátfalva és Séd néven is szerepel.

A ném. *Konrad* > m. *Corád* > *Korlát* (ÁSz. 1211: *Corrad*; 1221: *Korlath*) szn.-ből és a birtokos személyjellel ellátott *föld* 'szántóföld; földbirtok' földrajzi köznévből szintagmatikus szerkesztéssel alakult birtokos jelzős szerkezetű településnév (vö. FNESz. *Korlát*). A *Konrad* >> *Korlát* változás népetimológias hatással magyarázható. Jelentése: 'az a település, amely Corád tulajdona'.

Kőrös 'település Gömör vármegyében, Rozsnyótól DNy-ra' 1327, 1329/329, 1330: *Keurus*, p., v. (Gy. 2: 518).

Metonomikus névátvitellel keletkezett a m. R. *kőrös* 'kőrösfű' pusztánövénynévből alakult helynévből. Jelentése: 'az a település, ahol sok kőrösfű van'.

Kövecses 'település Gömör vármegyében, Gömörtől DK-re' 1343>351, 1346>351: *Kueches*, p. (Gy. 2: 518). Kesző 1., Kövesd, Recske 1. és Várfölde néven is szerepel.

A *Kövesd* helynévből keletkezett képzőbokr cserével (vö. TÓTH 2008: 136). Jelentése: 'az a település, amelynek Kövecses a neve'.

Kövesd 'település Gömör vármegyében, Gömörtől DK-re' 1323: *Kwesd*, t., 1323/324: *Kuesd*, t. (Gy. 2: 518). Kesző 1., Kövecses, Recske 1. és Várfölde néven is szerepel.

Metonimikus névátvitellel keletkezett a m. *kő* 'kavics' fn.-ből *-sd* képzőbokkal alakult helynévből (vö. TÓTH 2008: 136). Jelentése: 'az a település, ahol a föld köves, nehezen művelhető'.

Kövi 1. 'település Gömör vármegyében, a Turóc bal partján, Gömörtől ÉNy-ra' é. n. [1235–43]/288, 1243/335/XVII, 1318: *Kuy*, castr., v., 1243/335: *Kevy*, v., 1273: *Kvy*, t., 1320/358, 1321: *Kwy*, p., 1332/Pp. Reg: *Cuui*, de, *Cuvi*, de (Gy. 2: 518, 519).
2. 'település Gömör vármegyében, Gömörtől DK-re' 1245/423: *Kuuy*, t., [1245]>372/375: *Kwn*, p., [1245]>372/375, 1322>375, 1332>375 [2a]: *Kwy*, p., 1274, 1325: *Kuy*, p., t., 1291: *Kewy*, p. (Gy. 2: 519). Tornalja és Újfalu 2. néven is szerepel.

A m. *kő* : *köv-* ~ R. *kev-* fn.-ből *-i* helynévképzővel alakult helynévből keletkezett metonimikus névátvitellel. Jelentése: 'az a település, ahol a föld köves, nehezen művelhető'.

Krasznahorka 'település Gömör vármegyében, a Pacsa bal partján,

Rozsnyótól K-re' 1321 u.>351:
Karaznaharka, p., 1322, 1322/323:
Karaznahurka, castr., p., 1327:
Kraznahorka, v., 1329: *Craznahurka*,
castr., 1329/329, 1330: *Craznahorka*,
castr., p., 1329/329: *Craznyhorka*, castr.,
1330: *Karaznahorka*, castr., 1332/Pp. Reg:
Crasviorca, de, *Thasmatu*, de,
1332/333/353: *Crasnahor* (Gy. 2: 520).
Karaszna és Rónagaz néven is szerepel.

Metonimikusan vonódott át az ott lévő
vár szláv eredetű átvett neve a település
nevévé. A szlovák *Krásna Hôrka* értelme
'szép hegyecske' (vö. FNESz.
Krasznahorka). Jelentése: 'az a település,
amelynek Krasznaorka a neve'.

Krizsán 'település Gömör
vármegyében, a Hanva jobb partján,
Putnoktól ÉNy-ra' 1293: *Crisan*, v., 1335:
Krisan, p. (Gy. 2: 521).

Metonimikus névátvitellel
keletkezhetett magyar névadással a *Krisan*
(ÁSz. +1135/+1262/1566: *Krysan*) puszta
személynévből. Jelentése: 'az a település,
amely Krizsán tulajdona'.

Kusald 'település Gömör vármegyében,
a Rima jobb partján, Putnoktól Ny—DNy-
ra' 1216/387: *Cuslood*, v., *Cusold*, v. (Gy.
2: 521).

Ismeretlen keletkezésű név.

Kutos 'település Gömör vármegyében,
Rimaszombattól D-re' 1333/334: *Kutus*, p.
(Gy. 2: 521).

Metonimikus névátvitellel
keletkezhetett magyar névadással a *Kutos*
(ÁSz. 1138/1329: *Kutos*) puszta
személynévből. Jelentése: 'az a település,
amely Kutos tulajdona'.

Kutya 'település Gömör vármegyében,
a Balog bal partján, Rimaszombattól K-re'
1334: *Kugya*, de (Gy. 2: 521).

Ismeretlen keletkezésű név.

Laponya 'település Gömör
vármegyében, Gömörtől DNy-ra' 1267:
Lapona, t., 1269/412, 1330>350: *Lapanya*,
p., t., 1325: *Lapuna*, de, *Lopona*, p. (Gy. 2:
522).

Metonimikusan vonódott át a hely
nevévé a *laponya* 'mocsaras, lapályos
terület' (NEMES 2005: *laponya*) földrajzi
köznévből keletkezett helynév. Jelentése:
'az a település, amely lápos, mocsras
terület közelében fekszik'.

Lapsa 'település Gömör vármegyében,
Gömörtől K-re' 1291: *Lapsa*, p. (Gy. 2:
522).

Talán szláv eredetű átvett helynév; vö.
Lopša helynév (DICKENMANN 1966: II.
20); le. *Lapsze Niznie* hn., amelynek neve a
gorál *lapsy* 'lapu' főnévből ered. Jelentése:
'az a település, amelynek Lapsa a neve'.

Léh 'település Gömör vármegyében,
Rimaszombattól DK-re' 1333/334: *Leh*, p.
(Gy. 2: 522).

Metonimikus névátvitellel
keletkezhetett magyar névadással puszta
személynévből. Az alapjául szolgáló szn.

szláv eredet; vö. le. *Lech* szn., cseh R. *Lech* szn (vö. FNESz. *Léh*). Jelentése: 'az a település, amely Léh tulajdona'.

Lekenye 'település Gömör vármegyében, a Sajó bal partján, Gömörtől ÉK-re' 1243/335/XVII: *Locuna*, p., 1243/335: *Lokuna*, p., 1307>430, 1337: *Lekenye*, p., 1318, 1339: *Lekune*, de, p., 1320/358: *Leklene*, p. (Gy. 2: 522).

Szláv eredetű átvétel, amely a magyarban hangrendi átcsapáson ment keresztül. Alapszava egy 'tócsa' jelentésű szláv szó; vö. szb.-hv. *lokúnja* (FNESz. *Lekenye*). Jelentése: 'az a település, amelynek Lekenye a neve'.

Lice 1. 'település Gömör vármegyében, a Jolsva jobb partján, Gömörtől É-ÉNy-ra' é. n. [1235–43]/288: *Luce*, v., 1243/355: *Lincha* [f: *Liucha*], v., 1243/335/XVII: *Leucza*, v., *Lucza*, v., 1318: *Lybice*, p., 1320/358: *Lyuche*, p., 1332/Pp. Reg: *Lucsse*, de (Gy. 2: 522). **2.** 'település Gömör vármegyében, Putnoktól ÉNy-ra' 1268/273: *Lyuche*, 1300/370/386: *Lywche*, de v. (Gy. 2: 551). Szentkirály néven is szerepel.

Szláv eredetű átvett helynév. A szlk. R. **L'uca* hn. (< *Lutja hn. <: *Ljutь szn.) került át a magyarba, amely hangrendi átcsapással alakult tovább (FNESz. *Lice*). Jelentése: 'az a település, amelynek Lice a neve'.

Liponok 'település Gömör vármegyében, Gömörtől ÉNy-ra'

1262/334, 1272/275/354: *Lyponuk*, p., t. (Gy. 2: 523).

Szláv eredetű átvett helynév; (l. FNESz. *Lipovnok*: 1244: *Liponouk*: VSOS. 2: 164, 1290: *lyponuk*: HazaiOkm. 7: 209.); vö. szb.-hv. *Lipovnik* hn., amelynek 'hársas hely' az értelme (vö. még FNESz. *Gömörlipóc*). Jelentése: 'az a település, amelynek Liponok a neve'.

Lóc 'település Gömör vármegyében, Putnoktól ÉNy-ra' 1232>347, 1268/273, 1273, 1282/351, 1318, 1319, 1323, 1323/324: *Louch*, de, p., t., v. (Gy. 2: 523). Lóci néven is szerepel.

Szláv eredetű átvett helynév; vö. szb.-hv. *Lôvci* [tsz.] hn., ukr. R. *Лоецум* [tsz.] hn., le. *Łowce* [tsz.] hn., amelyeknek 'vadászok, fogók' az értelme. Jelentése: 'az a település, amelynek Lóc a neve'.

Lóci 'település Gömör vármegyében, Putnoktól ÉNy-ra' 1280>XIX: *Locy*, t. (Gy. 2: 523). Lóc néven is szerepel.

A *Lóc* helynév az *-i* helynévképzővel bővült ki. Jelentése: 'az a település, amelynek Lóci a neve'.

[Lőkősháza] 'település Gömör vármegyében, a Turóc jobb partján, Gömörtől ÉNy-ra' +1294/471: *domum Leukes* (Gy. 2: 523).

Latin nyelvű adat.

Lyuka 'település Gömör vármegyében, Gömörtől É-ra' 1286: *Luce*, 1326: *Lukua*, de (Gy. 2: 524).

Többféle etimológia is lehetséges:

1. Metonimikus névátvitellel keletkezett a *Luca* (ÁSz. 1157: *Luca*, 1217/1550: *Luce*) puszta személynévből magyar névadással (vö. FNESz. *Bodroghalom*, *Magyarlikuafa*, *Lukanénye*, *Majs*, *Majsapuszta*). Jelentése: 'az a település, amelynek Lyuka a tulajdonosa'.

2. Szláv eredetű átvett helynév; vö. cseh *Luková* hn; szlk. *Luková* hn.; ukr. *Лукáва* hn. A magyar hangalakra hatással lehetett a kétnyíltszótagos tendencia és a m. *lyuk* fn. is (FNESz. *Lyukvapuszta*). Jelentése: 'az a település, amelynek Lyuka a neve'.

Lyukva 'település Gömör vármegyében, Rimaszombattól DNy-ra' 1246/383: *Lucua*, 1341/347: *Lubua* [f: *Lukua*] (Gy. 2: 524).

Szláv eredetű átvett helynév; vö. cseh *Luková* hn; szlk. *Luková* hn.; ukr. *Лукáва* hn. A magyar hangalakra hatással lehetett a kétnyíltszótagos tendencia és a m. *lyuk* fn. is (FNESz. *Lyukvapuszta*). Jelentése: 'az a település, amelynek Lyuka a neve'.

Majom 'település Gömör vármegyében, Rimaszombattól DNy-ra' 1334: *Moyun*, p. (Gy. 2: 524).

Ismeretlen keletkezésű településnév.

Majsa 'település Gömör vármegyében, Rimaszombattól DNy-ra' 1334: *Moysa*, p. (Gy. 2: 524).

Metonimikus névátvitellel keletkezett a R. *Moisa* (ÁSz. 1171: *Moysa*) puszta személynévből magyar névadással (vö. FNESz. *Kiskunmajsa*, *Majos*, *Majosháza*,

Majs, *Majsapuszta*). Jelentése: 'az a település, amelynek Majs a tulajdonosa'.

Malah 'település Gömör vármegyében, a Sajó jobb partján, Gömörtől ÉK-re' 1243/335, 1330: *Malach*, de, v., 1243/335, 1275, 1321>351, 1324, 1325, 1328>351, 1329 [2a], 1330 [3a], 1330/348 [2a], 1330>409 [3a]: *Malah*, de, p., v., 1285: *Malaah*, de, 1321: *Molah* [2a], de, 1332/Pp. Reg: *Malak*, de (Gy. 2: 524). Malah néven is szerepel.

Feltehetőleg metonimikus névátvitellel keletkezett puszta személynévből (Oklsz. 1419: Michael dicto *Malach*) magyar névadással. Jelentése: 'az a település, amelynek Malah a tulajdonosa'.

Malahi 'település Gömör vármegyében, a Sajó jobb partján, Gömörtől ÉK-re' 1243/335: *Malachy*, 1329: *Malahy* [2a], de (Gy. 2: 524). Malahi néven is szerepel.

A *Malach* személynévből (Oklsz. 1419: Michael dicto *Malach*) keletkezett *-i* helynévképzővel párhuzamosan a *Malah* névvel. Jelentése: 'az a település, amelynek Malah a tulajdonosa'.

Málé 'település Gömör vármegyében, a Málai-patak jobb partján, Putnoktól ÉNy-ra' 1255/358: *Malee*, t., 1329/466, 1338: *Maley*, t., v. (Gy. 2: 525).

Metonimikus névátvitellel keletkezett a szláv *Malějъ puszta személynévből magyar névadással. Vö. blg. *Maléŭ* szn.; or. *Μαλεŭ* szn.; (FNESz. *Serényfalva*).

Jelentése: 'az a település, amelynek Málé a tulajdonosa'.

Marcellusfalva 'település Gömör vármegyében, a Szinva bal partján, Rozsnyótól ÉNy-ra' 1318: *Marceluspholua*, v., 1320/358: *Marcellusfalva*, p. (Gy. 2: 525).

A *Marcellus* (ÁSz. 1111: *Marcell(us)*) szn. és az *-a* birtokos személyjellel ellátott *falva* 'mezőgazdasági jellegű település' földrajzi köznévként alkotta jelzős szintagmából alakult helynév. Jelentése: 'az a település, amelynek Marcellus tulajdonosa'.

Márkfölde 'település Gömör vármegyében, a Balog bal partján, Rimaszombattól ÉK-re' 1325: *Markfelde*, t. (Gy. 2: 525). Aszó 2. néven is szerepel.

A *Mark* (ÁSz. [1113]/KrónKomp: *Mark*) szn. és az *-e* birtokos személyjellel ellátott *föld* 'megművelt terület, szántóföld' földrajzi köznévként alkotta jelzős szintagmából alakult helynév. Jelentése: 'az a település, amely Márk tulajdonosa'.

Mátéfalva 'település Gömör vármegyében, Rimaszombattól D-re' 1341/347: *Mathefolua* (Gy. 2: 525). Mátéháza és Mátyusfalva néven is szerepel.

A *Mátéháza* helynévből keletkezett névrészcserevel (vö. TÓTH 2008: 140). A *-háza* második névrészt a *-falva* váltotta fel. Jelentése: 'az a település, amelynek Mátéfalva a neve'.

Mátéháza 'település Gömör vármegyében, Rimaszombattól D-re' 1326: *Matheyhaza*, de (Gy. 2: 525). Mátéfalva és Mátyusháza néven is szerepel.

A *Máté* (ÁSz. [XII]/1190/1313: *Mathe*) szn. és az *-a* birtokos személyjellel ellátott *ház* földrajzi köznévként alkotta jelzős szintagmából alakult helynév, amely az elsődleges névnek tűnik. Jelentése: 'az a település, amely Máté tulajdonosa'.

Mátyusfalva 'település Gömör vármegyében, Rimaszombattól D-re' 1341/347: *Matyusfolua* (Gy. 2: 525). Mátéfalva és Mátéháza néven is szerepel.

A *Mátéháza* helynévből keletkezett névrészcserevel (vö. TÓTH 2008: 140). A *Máté* első névrészt – amely a birtokos személyére utal – a *Mátyus* váltotta fel. Jelentése: 'az a település, amelynek Mátyusfalva a neve'.

Méhi 'település Gömör vármegyében, a Sajó bal partján, Gömörtől D-re' 1332/549, 1343: *Mehy*, p. (Gy. 2: 525). Szentilona néven is szerepel.

Metonimikusan vonódott át a település nevére a m. *méh* 'mézgyűjtő rovar' fn. *-i* képzős származékából keletkezett helynév. Jelentése: 'az a település, ahol méh van'.

Meleghegy 'település Gömör vármegyében, a Balog bal partján, Gömörtől ÉNy-ra' 1331/347: *Meleekhegh*, p., *Meleekhegh*, v. (Gy. 2: 526). Fellak néven is szerepel.

Metonimikusan vonódott át a *Meleg-hegy* neve a településre, amely a Balog patakhoz közeli hegy a település mellett (vö. FNESz. *Meleg-hegy*; HA. 2.: *Meleg-hegy*). A hegy onnan kapta a nevét, hogy kevésbé volt kitéve az időjárás viszontagságainak (FNESz. *Meleg-hegy*). Jelentése: 'az a település, amely a Meleg-hegy közelében fekszik'.

Melléte 'település Gömör vármegyében, a Jolsva bal partján, Gömörtől É-ÉK-re' [1235–43]/288: *Medlete*, v., 1243/335 [2a], 1313: *Melete*, de, 1329: *Melethe*, de, *Mellethe*, de, 1331: *Mellete*, de, 1332/Pp. Reg: (*Mellete*), de (Gy. 2: 526).

Metonimikus névátvitellel keletkezett szláv eredetű puszta személynévből magyar névadással. Az alapjául szolgáló személynévhez vö. szb.-hv. *Maleta* szn.; cseh *Malata* szn. (FNESz. *Melléte*). Jelentése: 'az a település, amelynek Melléte a tulajdonosa'.

Mihályföldre 'település Gömör vármegyében, pontos helye ismeretlen, valószínűleg a Turóc bal partján, Gömörtől ÉNy-ra fekkent' 1332: *Myhalyfeulde*, p., 1332/332: *Myhalfelde*, p. (Gy. 2: 526).

A *Mihály* (ÁSz. 1121/1420: *Michal*) szn. és az *-a* birtokos személyjellel ellátott *falu* földrajzi köznévként alkotta jelzős szintagmából alakult helynév. Jelentése: 'az a település, amely Mihály tulajdonosa'.

Mikó 'település Gömör vármegyében, Rozsnyótól DNy-ra' é. n. [1235–43]/288: *Micow*, 1243/335 [3a]: *Mikou* (Gy. 2: 526). Mikócsa és Polya néven is szerepel.

Metonimikus névátvitellel keletkezett a (*Miklós* >) *Mikó* (ÁSz. [1205.1235]/1251: *Mykou*) puszta személynévből magyar névadással (vö. FNESz. *Mikófalva*). Jelentése: 'az a település, amelynek Mikó a tulajdonosa'.

Mikócsa 'település Gömör vármegyében, Rozsnyótól DNy-ra' 1340: *Mykocha*, p. (Gy. 2: 526). Mikó és Polya néven is szerepel.

A *Mikó* helynév *-csa* névelemmel bővült. Jelentése: 'az a település, amelynek Mikócsa a neve'.

Mikóföldre 'település Gömör vármegyében, a Balog bal partján, Gömörtől DNy-ra' 1295: *Mykowfelde*, t. (Gy. 2: 526).

A *Mikó* (ÁSz. [1205.1235]/1251: *Mykou*) szn. és az *-e* birtokos személyjellel ellátott *föld* 'megművelt terület, szántóföld' földrajzi köznévként alkotta jelzős szintagmából alakult helynév. Jelentése: 'az a település, amely Mikótulajdonosa'.

Mirk 'település Gömör vármegyében, Gömörtől ÉK-re' 1243/335: *Mirk*, p., 1243//XVIII: *Misk* (Gy. 2: 526). Mirkerdő néven is szerepel, valószínűleg Ardó része lehetett.

Metonimikus névátvitellel keletkezett a R. *Mirk* (ÁSz. 1219/1550: *Mere!* (*Mirc*),

1243/1335: p. *Mirk*) puszta személynévből magyar névadással (vö. FNESz. *Felsőmérk*). Jelentése: 'az a település, amely Mirk tulajdona'.

Mirkerdő 'település Gömör vármegyében, Gömörtől ÉK-re' 1243//798: *Mirk erdő* (Gy. 2: 482, 526). Mirk néven is szerepel, valószínűleg Ardó része lehetett.

Az *Erdő* hn. a *Mirk* szn.-i előtaggal egészült ki. Jelentése: 'Erdő azon része amelynek Mirk a tulajdonosa, használója'.

Morhó 'település Gömör vármegyében, Gömörtől DNy-ra' 1275/279/280, 1279/280, 1280: *Morhou*, t. (Gy. 2: 527).

Ismeretlen keletkezésű név.

Morvás 'település Gömör vármegyében, pontos helye ismeretlen, valószínűleg a Turóc jobb partján, Gömörtől ÉNy-ra fekkent' 1332, 1332/332: *Morouas*, p. (Gy. 2: 527).

Ismeretlen keletkezésű településnév.

Murány 'település Gömör vármegyében, a Jolsva bal partján, Rozsnyótól ÉNy-ra' 1271, 1321 [2a]: *Muran*, castr., p. (Gy. 2: 527).

A szlk. *Murán* átvétele; a szlk. N. *múraný* jelentése 'kőből, téglából épült'. A névadás szemléleti alapjául az szolgálhatott, hogy a murányi várhegy sziklái kőfalhoz hasonlítanak (vö. FNESz. *Murány*). Jelentése: 'az a település, amelynek a neve Murány'.

Nagyrecske 'település Gömör vármegyében, a Sajó bal partján, Gömörtől D—DK-re' 1331>347: *Nogrekche*, p. (Gy. 2: 538). Kesző 2. és Recske 2. néven is szerepel.

A *nagy* képzetlen mn. és a *Recske* 2. településnév minőségjelzős szintagmájából keletkezett. A *nagy* előtag lehetővé tette a megye két *Recske* nevű településének megkülönböztetését. Jelentése: 'az a Recske nevű település, amelyik a nagyobb kiterjedésű'.

Nandrás 'település Gömör vármegyében, Rozsnyótól DNy-ra' 1318, 1320/358: *Nandras*, p., v., 1332/Pp. Reg: *Nander*, de, *Nender*, de (Gy. 2: 528).

A név metonimikusan vonódott át a *Nandrás* nevű patakról (HA. 2.). Jelentése: 'az a település, amelynek Nandrás a neve'.

Naprágy 'település Gömör vármegyében, Putnoktól ÉNy-ra' 1232>347, 1323/324: *Naprad*, t., 1254/364/399: *Neproad*, t., 1255/358: *Nepreud*, 1323 [2a], 1323/324: *Noprad*, t. (Gy. 2: 528).

Metonimikus névátvitellel keletkezett szláv eredetű puszta személynévből magyar névadással; az alapjául szolgáló személynévhez l. cseh **Neporad* szn. (FNESz. *Náprágy*). Jelentése: 'az a település, amelynek Náprágy a tulajdonosa'.

Nasztraj 'település Gömör vármegyében, Rozsnyótól DNy-ra' 1340:

Noztre, p. (Gy. 2: 528). Záh és Záhi néven is szerepel.

Ismeretlen keletkezésű településnév.

Nehe ’település Gömör vármegyében, a Málai-patak jobb partján, Putnoktól Ny-ra’ 1281/361>390 [2a], 1318 [2a]: *Nehe*, de, v. (Gy. 2: 529), 1318: *N[ehe]*, p. (Gy. 2: 529, 534). Pogony néven is szerepel.

Metonimikus névátvitellel keletkezett a *Nehe* (ÁSz. 1281/1361>1390: *Nehe*) pusztá személynévből magyar névadással. Jelentése: ’az a település, amelynek Nehe a tulajdonosa’.

Németi ’település Gömör vármegyében, Putnoktól DNy-ra’ 1297/332: *Nympty* (Gy. 2: 529).

A *német* népnévből alakult *-i* helynévképzővel. Jelentése: ’az a település, amelyet német telepesek laktak’.

[Nemhű földje] ’település Gömör vármegyében, helye ismeretlen’ 1252: *terram Nymhiu* (Gy. 2: 529).

Latin nyelvű adat.

Nenke ’település Gömör vármegyében, Gömörtől DK-re’ 1323, 1323/324, 1350>353: *Nenke*, de, t. (Gy. 2: 529).

Metonimikus névátvitellel keletkezett a m. R. *Nenke* (ÁSz. 1298: *Nenke*) pusztá személynévből magyar névadással (vö. FNESz. *Bódvalenke*). A *Nenke* szn. a m. R. *Nen* szn. kicsinyítő-becézőnévképzős származéka. Jelentése: ’az a település, amelynek Nenke a tulajdonosa’.

Novágfő ’település Gömör vármegyében, Gömörtől ÉK-re’ 1295/315: *Noagfew*, t. (Gy. 2: 530). Novák részeként szerepel.

A *Novák-patak* forrásáról, a feltételezett *Novák-fő helynévről nyerte a nevét metonimikus névátvitellel, majd a *k* hang zöngétlenedésével alakult tovább, amelyet a zöngétlen *f* hang regresszív hatása okozott. Jelentése: ’az a település, amely a Novák-patak forrása mellett, forrásvidékén fekszik’.

Novák ’település Gömör vármegyében, Gömörtől ÉK-re’ 1295/315, 1297/400 [2a], 1315, 1324: *Noak*, de, p., t. (Gy. 2: 530). Aggtelek néven is szerepel.

Szláv eredetű átvett helynév; vö. szb.-hv. *Nòvāk* hn., *Novaki* [tsz.]; szln. *Novake* [tsz.], amelyeknek értelme ’új telepes, új; új telepesek, újak’ (vö. FNESz. *Mátranovák*). Jelentése: ’az a település, amelynek Novák a neve’.

Ohtina ’település Gömör vármegyében, Rozsnyótól Ny—ÉNy-ra’ 1318, 1320/358: *Ohtina*, p., v., 1332/Pp. Reg: *Ocatena*, de, *Ottakoua*, de (Gy. 2: 530).

Ismeretlen keletkezésű településnév.

Orogvány ’település Gömör vármegyében, Gömörtől ÉK-re’ 1291: *Orohuan*, p., *Orohwan*, p., 1299>343: *Vrhuan*, p., 1299/359: *Oryhuan*, p., *Oryhwan*, t. (Gy. 2: 530).

Ismeretlen keletkezésű településnév.

Osztrány ’település Gömör vármegyében, a Balog jobb partján, Rimaszombattól É—ÉK-re’ 1297/358/399/405/776: *Ostran*, p. (Gy. 2: 496).

Szláv eredetű átvett helynév; vö. szlk. *Ostrany* [tsz.], amelynek tövében az *ostrb* vagy *ostrá* ’éles, hegyes’ jelentésű szó rejlik (vö. FNESz. Eszterény). Jelentése: ’az a település, amelynek Osztrány a neve’.

Otrokocs ’település Gömör vármegyében, a Turóc bal partján, Gömörtől ÉNy-ra’ 1274/303/328: *Atrachychk*, *Atrachyk*, 1275 [2a], 1329: *Otrocyk*, de, v., 1291: *Otrochok*, p., +1294/471: *Otrochak*, v., *Utruchak* [2a], de, de gen., 1324: *Atrachik*, de, 1328: *Vtruchuk*, de, 1328/328: *Otrochek*, p. (Gy. 2: 531). Hard és Otrokocsfalva néven is szerepel.

Metonimikus névátvitellel keletkezett az *Otrocsok* puszta személynévből (ÁSz. 1220: *Otrochuc*) magyar névadással, majd hangátvétéssel alakult tovább (vö. FNESz. *Otrokocs*). Az alapjául szolgáló személynévhez vö. szb.-hv. *Otročak* csn. < : *Otrok* fn. ’gyermek, legényke, szolga, jobbágy’. Jelentése: ’az a település, amely Otrocsok tulajdona’.

Otrokocsfalva ’település Gömör vármegyében, a Turóc bal partján, Gömörtől ÉNy-ra’ 1303/328: *Otrochykfolua*, de, 1332: *Atrachokfolua*,

de, *Donchukfalua*, de (Gy. 2: 531). Hard és Otrokocs néven is szerepel.

Az *Otrokocs* helynév és az *-a* birtokos személyjeles *falua* földrajzi köznévvvel egészült ki. Jelentése: ’az a település, amelynek Otrokocsfalva a neve’.

Özörény ’település Gömör vármegyében, Gömörtől É—ÉK-re’ é. n. [1235–43]/288, 1258/334: *Ezeren*, t., 1243/335: *Ozoram*, 1243/335/XVII: *Ozorán* (Gy. 2: 531).

Ismeretlen keletkezésű településnév.

[Pállaka] ’település Gömör vármegyében, pontos helye ismeretlen, valószínűleg a Rima jobb partján, Putnoktól DNy-ra feketett’ 1216/387: *praedium Pauli* (Gy. 2: 531).

Latin nyelvű adat.

Panyit ’település Gömör vármegyében, a Sajó bal partján Gömörtől ÉK-re’ 1247>343, 1307/335, 1320/358: *Ponith*, p., t., 1291, 1307>430: *Panyth*, p., 1336: *Panith*, p., *Ponyth*, p., (Gy. 2: 531, 532).

Metonimikus névátvitellel keletkezett a *Ponit* ~ *Panit* (ÁSz. 1138/1329: *Poneth*; 1230/1372: *Panith*) puszta személynévből magyar névadással (FNESz. *Gömörpanyit*). Jelentése: ’az a település, amely Panyit tulajdona’.

Pápocs ’település Gömör vármegyében, Rimaszombattól ÉK-re’ 1332/Pp. Reg: *Popoch*, v. (Gy. 2: 532).

Feltehetőleg a szláv R. *Popьčь hn. < : *Popьkь szn. átvétele, amelyeknek tövében

popь 'pap' fn. található (FNESz. *Pápocs*).
Jelentése: 'az a település, amelynek Pápocsa a neve'.

Páskaháza 'település Gömör vármegyében, a Szinva bal partján, Rozsnyótól DNy-ra' 1318: *Pascahaza*, v., 1320/358, 1326: *Passcahaza*, p. (Gy. 2: 532).

A *Páska* (ÁSz. 1211: *Pasca*) szn. és az *-a* birtokos személyjellel ellátott *ház* 'lakóhely, otthon' fn. alkotta jelzős szintagmából keletkezett (FNESz. *Páskaháza*). Jelentése: 'az a település, amely Páska tulajdona'.

Pelsőc 'település Gömör vármegyében, a Sajó bal partján, Gömörtől ÉK-re' 1243/335: *Plesuch*, p., *Plesuck*, p., 1243/335/XVII: *Plesücz*, p., 1258/334: *Peleseuch*, t., 1258/336/430: *Pleseuch*, t., 1318: *Plusuch*, v., 1320/358: *Plysouch* [2a], p., 1328: *Pilisych*, v. |-i: 1332/Pp. Reg: *Plusuti*, de (Gy. 2: 532).

Szláv eredetű átvett helynév; vö. cseh *Plešivec* hn.; szb.-hv. *Plišivac* hn.; szlk. *Plešivec* hn. Ezeknek a tövében az összláv *plěšь 'csupas, kopár hely' fn. található (FNESz. *Pelsőc*). Jelentése: 'az a település, amelynek Pelsőc a neve'.

Perbes 'település Gömör vármegyében, a Turóc bal partján, Gömörtől ÉNy-ra' 1243/335/XVII: *Pribus*, 1266/283, 1266/384: *Perbus*, v., 1297: *Perbes*, t. (Gy. 2: 534).

Metonimikus névátvitellel keletkezett (ÁSz. 1243/1335/XVII: *Pribus*; 1266/1384: *Perbus*) puszta személynévből magyar névadással. Jelentése: 'az a település, amely Perbes tulajdona'.

Perjése 'település Gömör vármegyében, Rimaszombattól ÉK-re' 1323>336, [1323]>336, 1336: *Peryese*, p. (Gy. 2: 534).

A m. *perje* 'pázsitfűféle' növénynev -s képzős származékából keletkezett helynév vonódott át metonimikusan a település nevévé, amelyen az *-e* megszilárdult birtokos személyjel lehet. (FNESz. *Perjése*). Jelentése: 'az a település, ahol sok a perje'.

Perlász 'település Gömör vármegyében, Gömörtől ÉNy-ra' 1262/334, 1272/275/354 [2a]: *Prelaz*, p., pr., t. (Gy. 2: 534).

Szláv eredetű átvett helynév, amely a magyarban hangátvetéssel és szóvégi zöngétlenüléssel nyerte el mai hangalakját: *Preláz* hn. > *Perlász* hn (FNESz. *Kisperlász*). Vö. szln. *préláz* 'átjárás, átkelés; hágó; (sövény)hágcsó; átjáró(hely)'. Jelentése: 'az a település, amelynek a neve Perlász'.

Peszéte 'település Gömör vármegyében, Rimaszombattól ÉK-re' 1323>336: *Pescete*, p., [1323]>336, 1336: *Pescethe*, p. (Gy. 2: 534).

Metonimikus névátvitellel keletkezett a *Pesceta*, puszta személynévből (ÁSz.

+1086: *Pesceta*) magyar névadással, majd hangrendi kiegyenlítődéssel alakult tovább. Jelentése: 'az a település, amely Peszété tulajdona'.

Pétermányfalva 'település Gömör vármegyében, Rozsnyótól ÉNy-ra' 1320/358: *Peturmanfalua*, p., 1320/420: *Petermanfalva*, p. (Gy. 2: 534).

A *Peturman* szn. (ÁSz. 1301/1302/XVIII: *Peturmano*) és az *-a* birtokos személyjellel ellátott *falva* 'mezőgazdasági jellegű település' földrajzi köznév jelzős szerkezetéből alakult, amely népetimológiával alakult tovább. *Mány*-féle helynevekkel máshol is találkozhatunk, valószínűleg ezek analógiásan hatottak a hangalak megváltozására (vö. FNESz. *Mány*, *Mánya*, *Mányik*). Jelentése: 'az a település, amelynek Peturman a tulajdonosa'.

Pogony 'település Gömör vármegyében, a Málai-patak jobb partján, Putnoktól Ny-ra' 1268/273, 1270 [2a], 1272/356/372, 1273, 1329/466: *Pogon*, castr., p., t., v., 1270: *Pogan* [2a], v. (Gy. 2: 534, 535). Nehe néven is szerepel.

Metonimikus névátvitellel kapta a nevét a Sajó bal oldali mellékágáról, a Pogonyról. Jelentése: 'az a település, amely Pogony mellett fekszik'.

Pokajfalva 'település Gömör vármegyében, Putnoktól DNy-ra' 1329/466, 1338: *Pokayfolwa*, p. (Gy. 2: 535).

A *Pokaj* (ÁSz. 1237/1279/1385: *Pokoy*) szn. és az *-a* birtokos személyjellel ellátott *falva* 'mezőgazdasági jellegű település' földrajzi köznév alkotta jelzős szintagmából alakult helynév. Jelentése: 'az a település, amely Pokaj tulajdona'.

Polya 'település Gömör vármegyében, Rozsnyótól DNy-ra' 1258/334: *Polgla*, t. (Gy. 2: 526). Mikó és Mikócsa néven is szerepel.

Feltehetőleg szláv eredetű átvett helynév, amely a szlk. *pole* 'mező' értelmű köznévből keletkezett (vö. FNESz. *Pálosnagymező*, *Polena*). Jelentése: 'az a település, amelynek Polya a neve'.

Polyán 'település Gömör vármegyében, a Turóc jobb partján, Gömörtől ÉNy-ra' 1334: *Polyan*, p. (Gy. 2: 535). Polyánfalva néven is szerepel.

A *Polyánfalva* kétrészes helynévből keletkezett elliptikus szerkezeti változással. Jelentése: 'az a település, amelynek Polyán a neve'.

Polyánfalva 'település Gömör vármegyében, a Turóc jobb partján, Gömörtől ÉNy-ra' 1325: *Polanfolua*, t. (Gy. 2: 535). Polyán néven is szerepel.

A *pol(y)án* népnév és az *-a* birtokos személyjellel ellátott *falva* 'mezőgazdasági jellegű település' földrajzi köznév alkotta jelzős szintagmából alakult helynév (RÁCZ 2011: *polány* ~ *polyák*). Jelentése: 'az a település, amely a polyán nép települése'.

Poszoba ’település Gömör vármegyében, a Málai-patak jobb partján, Putnoktól É-ra’ 1338: *Pozoba*, p. (Gy. 2: 535).

Metonimikus névátvitellel keletkezett puszta személynévből magyar névadással. Az alapjául szolgáló szn. valószínűleg szláv eredetű; vö. cseh *Posobics* [tsz.] hn. < *Púsob szn., amely ’cselekvő, előidéző’ az értleme (FNESz. *Gömörszólós*). Jelentése: ’az a település, amelynek Poszoba a neve’.

Prépostföldre ’település Gömör vármegyében, a Turóc bal partján, Gömörtől ÉNy-ra’ 1297: *Prepostfelde*, t. (Gy. 2: 546). Andrásföldre és Saulföldre néven is szerepel.

A *prépost* ’kisebb egyházi méltóság’ címet jelölő fn. és az *-e* birtokos személyjellel ellátott *föld* ’megművelt terület, szántóföld’ földrajzi köznévként alkotta jelzős szintagmából alakult helynév. Jelentése: ’az a település, amely a prépost tulajdona’.

Putnok ’település Gömör vármegyében, a Sajó bal partján, a vármegye DK-i határán’ 1283/365, 1322: *Puthnok*, de v., p., 1283, 1286/412, 1324, 1329, 1329/466, 1330, 1332/Pp. Reg, 1338: *Puthnuk*, de, p., v., 1329/466: *Pwthnok*, de, 1332/Pp. Reg: *Puchthuth*, de (Gy. 2: 536).

Szláv eredetű átvett helynév; 1. szb.-hv. R. *Putnik* hn. (Vö. FNESz. *Putnok*).

Jelentése: ’az a település, amelynek Putnok a neve’.

Püspök ’település Gömör vármegyében, a Sajó jobb partján, Putnoktól DNy-ra’ 1332/Pp. Reg: *Pyspulk*, de (Gy. 2: 537). Püspöki néven is szerepel.

A *Püspöki* helynévből az *-i* helynévképző elmaradásával, a névtest redukálódásával keletkezett. De mivel csak egyszeri adat, így minden bizonnyal romlott alak. Jelentése: ’az a település, amelynek Püspök a neve’.

Püspöki ’település Gömör vármegyében, a Sajó jobb partján, Putnoktól DNy-ra’ 1263, 1270, 1286/412, 1297: *Pyspuky*, de, de v., v., 1270, 1338: *Pispuky*, v., 1332/Pp. Reg: *Pispuki*, de, 1336, 1336>381: *Pyspiky*, p., 1336>381: *Pyspeky*, p. (Gy. 2: 536, 537). Püspök néven is szerepel.

A *püspök* címet jelölő szóból keletkezett az *-i* helynévképzővel. Jelentése: ’az a település, amely a püspök tulajdona / amely a püspök használatában van’.

Rácsa ’település Gömör vármegyében, pontos helye ismeretlen, valószínűleg Gömörtől DK-re feketett’ 1254/363/399: *Raccha*, t. (Gy. 2: 537).

Metonimikus névátvitellel keletkezett puszta személynévből magyar névadással (ÁSz. 1274: *Racha*). Az alapjául szolgáló szn. talán szláv eredetű; vö. szb.-hv. *Rača* szn.; cseh *Ratšě* szn.; le. *Racza* szn.; or.

Pamua szn. (vö. FNESz. *Récse*) Jelentése: 'az a település, amelynek Rácsa a tulajdonosa'.

Radnótfalva 'település Gömör vármegyében, a Balog jobb partján, Gömörtől DNy-ra' 1334/392/XIX: *Radnotfalva*, de (Gy. 2: 537).

A m. *Radnót* szn. és az *-a* birtokos személyjellel ellátott *falu* 'mezőgazdasági jellegű település' földrajzi köznévként alkotta jelzős szintagmából alakult helynév. A *Radnót* személynév német eredetű; vö. ném. *Reinold* szn., l. FNESz. *Radnót* szócikkét. Jelentése: 'az a település, amely Radnót tulajdona'.

Ragály 'település Gömör vármegyében, Gömörtől DK-re' 1216/387: *Rogas* [f: *Rogal*], de v., 1292: *Ragály*, 1295/315, 1304>357, 1335>357: *Ragal*, p., t. (Gy. 2: 537).

Szláv eredetű átvett helynév; vö. szb.-hv. *Rogalj* hn.; le. *Rogale* [tsz.] hn., amelyekben a szláv N. *rogь 'szarv' rejlik (FNESz. *Ragály*). Jelentése: 'az a település, amelynek Ragály a neve'.

Rakoncás 'település Gömör vármegyében, Rozsnyótól DNy-ra' 1327: *Rakunchas*, v. (Gy. 2: 537). Szénégető néven is szerepel.

Feltehetőleg német eredetű személynévből keletkezett *-s* helynévképzővel (FNESz. *Rekenyeújfalu*). Az alapjául szolgáló szn. a német R. *Richinzo* férfi szn., esetleg a *Richinza* női

szn. lehetett. A hangalak kialakulásában szerepet játszhatott a *raconca* '<szekéren, szánon> az a felfelé álló farúd, amelyhez a szekér, szán oldala támaszkodik' fn.-hez való igazodás (FNESz. *Felsőraconca*). Jelentése: 'az a település, amely Rakonca tulajdona'.

Rás 'település Gömör vármegyében, a Turóc jobb partján, Gömörtől ÉNy-ra' 1266/283, 1286, 1296>589, 1325, 1334: *Raas*, de, p., t., v., +1294/471: *Raz*, p., t. (Gy. 2: 538), 1266/283, 1283, 1297, 1324: *Raas*, t. (Gy. 2: 538, 545). Kápolna 2., Kétrás és Sánkkaolna néven is szerepel.

Metonimikus névátvitellel keletkezett a *Rás* puszta személynévből magyar névadással. A *Rás* szn. nagy valószínűséggel szláv eredetű; vö. cseh *Raš* szn., le. *Rasz* szn. De l. még ném. *Rasch* csn. (vö. FNESz. *Rás*). Jelentése: 'az a település, amely Rás tulajdona'.

Recske 1. 'település Gömör vármegyében, Gömörtől DK-re' 1346>351: *Rekche*, p. (Gy. 2: 518). Kesző 1., Kövecses, Kövesd és Várfölde néven is szerepel. 2. 'település Gömör vármegyében, a Sajó bal partján, Gömörtől D—DK-re' 1268/273, 1273: *Ruchka*, t., 1282/351, 1321>351, 1323 [2a], 1323/324, 1328>351: *Rechke*, p., t., v., 1323, 1323/323: *Recke*, p., 1331>347, 1347: *Rekche*, p. (Gy. 2: 538). Kesző 2. és Nagyrecske néven is szerepel.

Többféleképpen keletkezhetett a név:

1. Metonimikusan vonódott át a Sajó mellékágáról a *Recske* víznév a település nevévé (HA. 2.: *Recske*), amely szláv eredetű és 'patakocska' (GYÖRFFY 2011: 139) az értelme. Jelentése: 'az a település, amely a Recske vízfolyás mellett fekszik'.

2. Az adatok kronológiája alapján ez a település elsődleges neve. Mivel ennek nevééről korábbi adatok is vannak, mint a Recske 1. településről, és kevés az időbeli távolság a *Recske* víznév és a *Recske* 2. településnév első feljegyzése között, így több névkeletkezés is elképzelhető.

1. Szláv eredetű átvett helynév; vö. cseh *Řičky* (tsz.) hn.; szlk. *Riečka* hn.; le. *Rzeczka* hn.; or. *Речка* hn. (vö. FNESz. *Recsk*). Jelentése: 'az a település, amelynek Recske a neve'.

2. Metonimikusan vonódott át a Sajó mellékágáról, a *Recske* víznév a település nevévé (HA. 2.: *Recske*). Jelentése: 'az a település, amely a Recske vízfolyás mellett fekszik'.

Restér 'település Gömör vármegyében, a Szinva bal partján, Rozsnyótól ÉNy-ra' 1318, 1320/358: *Rester*, p., v., 1332/Pp. Reg: *Instem*, de, *Ruster*, de (Gy. 2: 539).

Német eredetű átvett helynév; vö. ném. *Röster* '(érc)pörkölt', *Rosterz* 'pörkölt érc' (FNESz. *Restér*). Jelentése: 'az a település, amelynek Restér a neve'.

Rezemc 'település Gömör vármegyében, Rozsnyótól ÉNy-ra' *1318:

Rezemch, v. (Gy. 2: 540). Rohfalva néven is szerepel.

Ismeretlen keletkezésű településnév.

Rima 'település Gömör vármegyében, a Rima bal partján, Rimaszombattól DK-re' [1272–90], 1298, 1347: *Ryma*, de, t., 1274: *Rimua*, t. (Gy. 2: 539).

Metonimikusan vonódott át a Rima folyó neve, amely a Sajó jobb oldali nagyobb mellékveze (vö. HA. 2. *Rima*), a település nevévé (vö. FNESz. *Rima*) Jelentése: 'az a település, amely a Rima mellett fekszik'.

Rimóc 'település Gömör vármegyében, a Rima bal partján, Rimaszombattól DK-re' 1246/383: *Rimoch*, t., 1274: *Rymouch*, t. (Gy. 2: 540).

Feltehetőleg egy szláv R. *Rimovъci [tsz.] vagy *Rimovъcb hn. átvétele, amelynek tövében egy szláv *Rim szn. rejlik (vö. FNESz. *Rimóc*). Jelentése: 'az a település, amelynek Rimóc a neve'.

[Róbert földje] 'település Gömör vármegyében, helye ismeretlen' 1252: *terram Roberti* (Gy. 2: 529).

Latin nyelvű adat.

Rohfalva 'település Gömör vármegyében, Rozsnyótól ÉNy-ra' 1320/358: *Rohfolua*, p. (Gy. 2: 540). *Rezemc* néven is szerepel.

A *Roh* szn. (ÁSz. 1264/1291: *Roch*) és az *-a* birtokos személyjellel ellátott falu 'mezőgazdasági jellegű település' földrajzi köznév jelzős szintagmájából alakult

helynév. Jelentése: 'az a település, amely Roh tulajdona'.

Rónagaz 'település Gömör vármegyében, a Pacsa bal partján, Rozsnyótól K-re' 1243/335: *Ronagoch*, 1243/335/XVII: *Ronagoz* (Gy. 2: 520). Karaszna és Krasznahorka néven is szerepel.

Ismeretlen eredetű településnév.

Rozsnyó 'település Gömör vármegyében, a Sajó bal partján, Gömörtől ÉK-re' *1295: *Rosna*, de, 1332/Pp. Reg: *Rufino*, de, *Vrsino*, de (Gy. 2: 541). Rozsnyóbánya néven is szerepel.

KISS LAJOS véleménye szerint az elsődleges *Rozsnyóbánya* hn.-ből elliptikus változással keletkezett *Rozsnyó*. Erre a következtetésre feltételezhetően az adat elsődlegességéből jutott. Azonban olyan kicsi a két adat feljegyzése közötti időbeli távolság, hogy ezt nem tekinthetjük bizonyító erejűnek. Továbbá ennek ellentmond a *Rozsnyó* helynév eredete és a névadás motivációja, mivel ez az itt megtelepedett német bányászoktól származik; vö. ném *Rosenau* 'vadrózsával benőtt rét, berek, liget' hn. Talán inkább ez, a német bányászok által adott *Rozsnyó* hn. egészült ki a magyarok által a bányászatról, bányászokról adott névvel. Jelentése: 'az a település, amelynek Rozsnyó a neve'.

Rozsnyóbánya 'település Gömör vármegyében, a Sajó bal partján, Gömörtől

ÉK-re' 1291, 1291/313, 1320, 1323, 1330: *Rosnobana*, p., v., 1291/291 [2a], 1332: *Rosnoubana*, p., v., 1313/Reg: *Rosnobánya* (Gy. 2: 541). Rozsnyó néven is szerepel.

A német bányászok által adott *Rozsnyó* hn. összekapcsolódott a magyarok által metonimikus névátvitellel adott, de írásban fent nem maradt feltételezett *Bánya településnévvel. Jelentése: 'az a település, amelynek Rozsnyó és Bánya a neve'.

Rozsozsna 'település Gömör vármegyében, Rozsnyótól DNy-ra' 1258/334: *Ruzyzna*, t., 1258>336/354, 1272/275/354, 1275/354: *Rosusna*, p., pr., t., 1258>336/430: *Rususna*, t., 1262/334, 1318, 1320/358: *Rososna*, p., t., v. (Gy. 2: 540).

Többféleképpen keletkezhetett a név:

1. Szláv eredetű átvett helynév; vö. szlk. *Ružina* hn., amelynek tövében a szláv N. *ruža* 'rózsa' értelmű szó rejlik (PřSITop: *Ružina*). Jelentése: 'az a település, amelynek Rozsozsna a neve'.

2. Metonimikusan vonódott át a *Rozsozsna* víznév, amely a Szinva jobb oldali mellékvizének neve Rozsozsna közelében. Jelentése: 'az a település, amely a Rozsozsna mentén fekszik'.

Rudna 'település Gömör vármegyében, Rozsnyótól Ny—DNy-ra' 1291/291: *Rodna*, v., 1327, 1329/329, 1330, 1331, 1331/331: *Rudna*, p., v. (Gy. 2: 543).

Szláv eredetű átvett helynév; vö. szb.-hv. *Rudna* hn., *Rudno* hn.; szln. *Rudno* nh.;

cseh *Roudná* hn., amelyeknek alapszava az öszláv *ruda 'érc' (vö. FNESz. *Radnai-havasok*). Jelentése: 'az a település, amelynek Rudna a neve'.

Runya 'település Gömör vármegyében, a Turóc jobb partján, Gömörtől DNY-ra' 1266>380, 1266>384, 1291, 1328/XVIII, 1337/352: *Runya*, p., t., 1266/384, 1315: *Runa*, p., t., 1332/549: *Rwna*, de (Gy. 2: 543).

Metonimikus névátvitellel keletkezett pusztá személynévből magyar névadással. A névadás alapjául szolgáló személynévhez l. le. *Rumpna* ~ *Rumna* ~ *Rumma* ~ *Runna* szn. (FNESz. *Runya*) Jelentése: 'az a település, amelynek Runya a tulajdonosa'.

Sánk 'település Gömör vármegyében, a Turóc bal partján, Gömörtől ÉNy-ra' 1285: *Sank* (Gy. 2: 544). Csokotó, Sánkfalva, Stark, [Starkföldre] és Turóc néven is szerepel.

Metonimikus névátvitellel keletkezett a *Sánk* pusztá személynévből (ÁSz. 1208/1359: *Sanc*) magyar névadással. Jelentése: 'az a település, amelynek Sánk a tulajdonosa'.

Sánkfalva 'település Gömör vármegyében, a Turóc bal partján, Gömörtől ÉNy-ra' +1294/471: *villam Sank*, 1326: *sessionem Sank*, 1332: *Sankfalua*, de, 1341>358: *Sankfolua*, de (Gy. 2: 544). Csokotó, Sánk, Stark, [Starkföldre] és Turóc néven is szerepel.

A *Sánk* hn. a *falva* földrajzi köznévvvel egészült ki. Jelentése: 'az a lakóhely, amelynek Sánkfalva a neve'.

[Sánkkápolna] 'település Gömör vármegyében, a Turóc jobb partján, Gömörtől ÉNy-ra' 1314: *capella Sank*, de, 1332/Pp. Reg: *Capella Sanc*, de, *Capella Sancti*, de (Gy. 2: 545). Kápolna 2., Kétrás és Rás néven is szerepel.

Latin nyelvű adat.

Sáros 'település Gömör vármegyében, a Gortva jobb partján, Rimaszombattól D-re' 1275/410, 1297 [2a]: *Sarus*, de, 1332/Pp. Reg: *Fanis*, de, *Farus*[f: *Sarus*], de |~i: 1272–90: *Sarusy*, de (Gy. 2: 546).

Metonimikus névátvitellel keletkezett a *sáros* 'ingoványos, mocsaras' képzett melléknévből alakult helynévből. Jelentése: 'az a település, ahol ingoványos, mocsaras a talaj'.

Saulendrefölde 'település Gömör vármegyében, a Turóc bal partján, Gömörtől ÉNy-ra' 1341>358: *Saul et Endrefelde*, p. (Gy. 2: 546). Saulföldre és András(Endre-)földre együttes elnevezése.

Latin nyelvű adat.

Saulföldre 'település Gömör vármegyében, a Turóc bal partján, Gömörtől ÉNy-ra' 1255, 1286: *terra Sauli*, 1286, 1292>358: *Saulfelde*, t. (Gy. 2: 546). Andrásföldre és Prépostföldre néven is szerepel.

A *Saul* > *m. R. Sál* szn. (ÁSz. +?1102/XII: *Saul*) és az *-e* birtokos

személyjellel ellátott *föld* 'megművelt terület, szántóföld' földrajzi köznév jelzős szintagmájából alakult helynév. Jelentése: 'az a település, amely Saul tulajdona'.

Sebden 'település Gömör vármegyében, Rimaszombattól D—DNy-ra' 1317: *Sebden*, de, 1322: *Sebdun*, de, 1332/Pp. Reg: *Sebdyn*, de (Gy. 2: 547).

Ismeretlen eredetű településnév.

Sebespatak 'település Gömör vármegyében, Rozsnyótól Ny—DNy-ra' 1318: *Sebuspo potok*, v., 1320/358, 1332: *Sebuspotok*, p., v. (Gy. 2: 547).

A település metonimikus névátvitellel nyerte a nevét a *Sebes-patak* vízfolyásról (FNESz. *Sebespatak*). Jelentése: 'az a település, amely a Sebes-patak mentén fekszik'.

Séd 'település Gömör vármegyében, Rimaszombattól DNy-ra' 1341: *Beed* [f: *Seed*] (Gy. 2: 547). Anyád, Korlátfalva és Korlátföldre néven is szerepel.

A *séd* földrajzi köznév 'patakocska, csermely' jelentése alapján feltételezhetünk egy *Séd nevű vízfolyást, amelyről metonimikus névátvitellel nyerte a nevét a település (FNESz. *Gömörsid*). Jelentése: 'az a település, amely a Séd vízfolyás mellett fekszik'.

Serke 'település Gömör vármegyében, a Rima jobb partján, Rimaszombattól DK-re' 1246/383: *Sirque*, t., 1274: *Cherke* [2a], t., 1274>399: *Syrke*, de (Gy. 2: 547). Gortvató néven is szerepel.

Metonimikus névátvitellel keletkezett pusztaszemélynévből magyar névadással. KISS LAJOS a m. R. *Sirke szn.-re vezeti vissza, amelynek lehetséges előzményeként figyelembe vehető az, hogy a m. *sereke* 'tetű petéje' ótörök előzménye *sirkä lehetett (FNESz. *Serke*). Az ÁSz.-ban a következő adatot találjuk: 1272: *Cherke*. Jelentése: 'az a település, amely Serke tulajdona'.

Simon 'település Gömör vármegyében, a Rima jobb partján, Rimaszombattól DK-re' 1246/383: *Simun*, t., 1247: *Symvn*, pr., [1272–90]: *Symun*, v., 1332/Pp. Reg: *Simon*, de v., *Symo(n)*, de (Gy. 2: 547).

Metonimikus névátvitellel keletkezett a *Simon* (ÁSz. +1086: *Simon*) pusztaszemélynévből magyar névadással. Jelentése: 'az a település, amely Simon tulajdona'.

Somkút 'település Gömör vármegyében, a Szinva bal partján, Rozsnyótól DNy-ra' 1243/335, 1258>336/430: *Somkuth*, p., 1243>336/354, 1258/334 [2a], 1272/275/354, 1275, 1318: *Sumkut*, p., pr., t., v., 1262/334, 1320/358: *Sumkuth*, p., t. (Gy. 2: 548).

A *som* növénynév és a *kút* 'mesterségesen kialakított víznyerőhely' földrajzi köznév alkotta jelöletlen jelzős szintagmájából alakult helynév vonódott át metonimikusan a település nevévé (vö. FNESz. *Nagysomkút*). Jelentése: 'az a

település, amely somcserjékkal körülnőtt víznyerőhely mellett fekszik.'

Sőreg 'település Gömör vármegyében, Rimaszombattól DK-re' 1245/264, 1275/279/324, 1277, 1297 [2a]: *Seureg*, de, de v., 1250: *Sureg*, de v., 1330>436: *Sewreg*, p., 1332/Pp. Reg: *Sen Kueg*, de, *Surek*, de, 1341 [2a], 1341/347: *Sewrugh*, castr., de, p. (Gy. 2: 548).

Metonimikus névátvitellel keletkezett a *Sőreg* puszta személynévből (ÁSz. 1214: *Seureg*) magyar névadással (FNESz. *Sőreg*). Jelentése: 'az a település, amely Sőreg tulajdona'.

Spánmező 'település Gömör vármegyében, Gömörtől ÉNy-ra' 1331/347: *Spanmeze*, p., *Spanmezeu*, v. (Gy. 2: 511).

A m. R. *spán* 'ispán' fn. és a *mező* 'hegyi rét, kaszáló' fn. alkotta jelöletlen birtokos jelzős szintagmából keletkezett (FNESz. *Gömörispánmező*). Jelentése: 'az a település, amely az ispán tulajdona'.

Stark 'település Gömör vármegyében, a Turóc bal partján, Gömörtől ÉNy-ra' 1285: *Ztark* (Gy. 2: 544). Csokotó, Sánk, Sánkfalva, [Starkföldre] és Turóc néven is szerepel.

Metonimikus névátvitellel keletkezett a *Stark* puszta személynévből (ÁSz. 1266/1283: *Stark*) magyar névadással (FNESz. *Sőreg*). Jelentése: 'az a település, amely Stark tulajdona'.

[Starkföldre] 'település Gömör vármegyében, a Turóc bal partján, Gömörtől ÉNy-ra' 1266/283: *terra Stark* (Gy. 2: 544). Csokotó, Sánk, Sánkfalva, Stark és Turóc néven is szerepel.

Latin nyelvű adat.

Susa 'település Gömör vármegyében, Putnoktól DNy-ra' 1216/387: *Tusa* [f: *Susa*], t., *Tussa* [f: *Sussa*], t., [1307 k.]: *Chusa*, p. (Gy. 2: 549).

Szláv eredetű átvett helynév; vö. szb.-hv. *Suša* hn.; szlv. *Suša* hn.; or. *Cyua* hn., amelyeknek alapszava a szláv *suchb* 'száraz' (FNESz. *Susa*¹). Jelentése: 'az a település, amelynek Susa a neve'.

Süvete 'település Gömör vármegyében, a Jolsva jobb partján, Rozsnyótól DNy-ra' 1262/334: *Sueta*, t., 1272/275/354: *Suetha*, p., 1275/354: *Suetha*, p. (Gy. 2: 549).

Metonimikus névátvitellel keletkezett a szláv eredetű *Suete* puszta személynévből (ÁSz. +1135: *Zuete*, *Suete*) magyar névadással. Az alapjául szolgáló szn. egy szláv R. *Sivęta > m. *Suente* szn. lehetett, amelyből denazalizációval keletkezett a *Suete* szn. (FNESz. *Süvete*). Jelentése: 'az a település, amely Süvete tulajdona'.

Szakállas 'település Gömör vármegyében, a Turóc bal partján, Gömörtől ÉNy-ra' 1266/384, 1266>384: *Zakalus*, t. (Gy. 2: 552). Szkáros néven is szerepel.

Metonimikus névátvitellel keletkezett a m. *Szakállas* puszta személynévből (ÁSz.

1280: *Zakalus*) magyar névadással (vö. FNESz. *Apácaszakállas*). Jelentése: 'az a település, amely Szakállas tulajdona'.

Szalócháza 'település Gömör vármegyében, a Sajó jobb partján, Rozsnyótól DNy-ra' 1327: *Zalouchhaza*, v., 1329: *Zalouchaza*, p., 1329/329: *Zolouchhaza*, p., 1330: *Zolouczhaza* (Gy. 2: 549).

A *Szalóc* szn. (ÁSz. 1244>1410: *Zalauich*) és a *-a* birtokos személyjellel ellátott *ház* 'lakóhely, otthon' földrajzi köznévi jelzős szintagmájából alakult helynév (FNESz. *Szalóc*). Jelentése: 'az a település, amely Szalóc tulajdona'.

Szanács 'település Gömör vármegyében, Gömörtől D—DK-re' 1325: *Zanas*, p. (Gy. 2: 549).

Metonimikus névátvitellel keletkezett pusztai személynévből magyar névadással. Az alapjául szolgáló szn. vagy a m. R. *Szana* személynév származéka (ÁSz. 1229/1550: *Sanam*), vagy szláv eredetű; vö. le. *Sanacz* (vö. FNESz. *Szanácsi-erdő*). Jelentése: 'az a település, amely Szanács tulajdona'.

Szásztelek 'település Gömör vármegyében, a Turóc bal partján, Gömörtől ÉNy-ra' 1266/384: *Zazteluk*, t., 1328>384: *Zaztelek*, 1328/XVIII: *Szásztelek*, p. (Gy. 2: 549).

A *szász* népnév és a *telek* 'megművelt határrész, földterület' földrajzi köznévi jelzős szintagmájából alakult

helynév (vö. FNESz. *Szászváros*). Jelentése: 'az a település, amely a szászok laknak'.

Szécs 'település Gömör vármegyében, a Rima bal partján, Putnoktól Ny—ÉNy-ra' 1245/588, 1301, 1324 [2a], 1325/347, 1328, 1330 [2a]: *Zeech*, de, t., v., 1313, 1326: *Scech*, de, 1324: *Zeeech*, de, 1327: *Zech* [2a], de, *1332/Pp. Reg: *Sats*, de, 1332/Pp. Reg: *Seechch*, de [~i: 1245/588: *Zeechy*, de (Gy. 2: 549, 550).

Többféle etimológia is lehetséges:

1. Szláv átvett helynév; vö. szln. *Seč* hn.; cseh. *Seč* hn.; szlk. *Seč* hn., amelyeknek 'erdőirtás, irtvány' a jelentése. Jelentése: 'az a település, amelynek Szécs a neve'.

2. A szó 'erdőirtás, irtvány' jelentésben átkerült a magyarba is *szécs* alakban. Szláv és román átvételű kétszeres jövevényszó (TESz.). Ebben az esetben metonimikus névátvitellel keletkezett a település neve egy elsődleges *Szécs helynévből. (vö. FNESz. *Gálszécs*). Jelentése: 'az a település, amely egy erdőirtás mellett terül el'.

Szederjes 'település Gömör vármegyében, a Szinva bal partján, Rozsnyótól DNy-ra' 1318: *Sceduries*, v. (Gy. 2: 550).

Metonimikusan vonódott át a m. *szeder* ~ R. *szederj* növénynév *-s* képzős származékából keletkezett helynév a település nevévé. (vö. FNESz. *Szederjes*).

Jelentése: 'az a település, ahol sok a szeder'.

Szelce 'település Gömör vármegyében, Rimaszombattól DNy-ra' 1341: *Scelche* [2a], t. (Gy. 2: 550).

Szláv eredetű átvett helynév; vö. szlk. *Selce*, amelynek köznévi előzménye a szlk. N. *selce* 'major' < R. *selbce 'kis falu, falucska' (vö. FNESz. *Szelcse*). Jelentése: 'az a település, amelynek Szelce a neve'.

Szénakszó 'település Gömör vármegyében, Rimaszombattól D-re' 1246/383: *Stenuoczous* [f: *Scennoczow*], t. (Gy. 2: 550).

Ismeretlen keletkezésű településnév.

Szendrő 'település Gömör vármegyében, a Balog jobb partján, Rimaszombattól ÉK-re' 1323>336: *Zenderev*, p., [1323]>336, 1336: *Zwndereu*, p. (Gy. 2: 550).

Feltehetően metonimikus névátvitellel keletkezett puszta személynévből magyar névadással. Az alapjául szolgáló szn.-hez vö. cseh R. *Sémidrah* szn.; le. R. *Semidroch* szn. Egyesek szerint a m. *Szemere* puszta személynév szolgált alapjául, amely a *Szemre > *Szenre > *Szendre változáson ment keresztül (FNESz. *Szendrő*¹). Jelentése: 'az a település, amely Szendrő tulajdona'.

Szénégető 'település Gömör vármegyében, Rozsnyótól DNy-ra' 1329, 1330: *Scenegetew*, p. (Gy. 2: 537). Rakoncás néven is szerepel.

A berzétei uradalomban 1320 után telepített szénégető falu (Gy. 2: 537), tehát metonimikus névátvitellel kapta a nevét a falu a hely funkciójáról (vö. FNESz. *Rekenyeújfalu*). Jelentése: 'az a település, ahol szénégetéssel foglalkoznak'.

Szentdemeter 'település Gömör vármegyében, Gömörtől DK-re' 1324>409, 1330>409 [2a], 1331>409 [2a]: *Zenthdemeter*, p., 1324>409: *Zenthdemether*, p., 1330: *Scenthdemetur*, p., v., 1330/358: *Scentdemeter*, p., *Scenthdemeter*, p. (Gy. 2: 509). Felherepány néven is szerepel.

Metonimikus névátvitellel nyerte a nevét a falu templomának védőszentjéről (MEZŐ 1996: *Szent Demeter*). Jelentése: 'az a település, amely templomának Szent Demeter a védőszentje'.

Szentilona 'település Gömör vármegyében, a Sajó bal partján, Gömörtől D-re' 1318: *S. Elena*, de, 1332/Pp. Reg: *S. Elene*, *S. Helene*, 1343: *Zenthilona* (Gy. 2: 525). Méhi néven is szerepel.

Metonimikus névátvitellel nyerte a nevét a falu templomának védőszentjéről (MEZŐ 1996: *Szent Ilona*). Jelentése: 'az a település, amely templomának Szent Ilona a védőszentje'.

Szentkirály 'település Gömör vármegyében, Putnoktól ÉNy-ra' 1268/273, 1280>XIX, 1282/351, 1286, 1297, 1300/370/386, 1318 [2a]: *S. Rege*, de, 1300/370/386, 1319: *Zenthkyral*, de,

1318, 1332/Pp. Reg [2a]: *S. Regis*, 1323: *Scentkyral*, de, 1323/324: *Zenkyral*, de, 1337: *Scenthkyral* [2a], de, p. (Gy. 2: 551). Lice 2. néven is szerepel.

Metonimikus névátvitellel nyerte a nevét a falu templomának védőszentjéről, Szent Istvánról ((MEZŐ 1996: *Szent Király*; vö. FNESz. *Szentkirály*). Jelentése: 'az a település, amely templomának Szent István a védőszentje'.

Szentlélek 'település Gömör vármegyében, a Turóc jobb partján, Gömörtől DNy-ra' 1332/Pp. Reg: *S. Spiritu*, de, 1335: *Zenthlelek*, p., *Zenthleluk*, p. (Gy. 2: 552).

A Szentlélekről nyerte a nevét metonimikus névátvitellel, mivel a település templomát annak tiszteletére szentelték fel ((MEZŐ 1996: *Szent Lélek*; vö. FNESz. *Szentlélek*). Jelentése: 'az a település, amely templomának a Szent Lélek a védőszentje'.

Szentsimon 'település Gömör vármegyében, a Hangony bal partján, Putnoktól DNy-ra' 1332/Pp. Reg: *S. Simone*, de, [XIV. el.]: *Scent Symon*, p. (Gy. 2: 504).

Metonimikus névátvitellel nyerte a nevét a falu templomának védőszentjéről (MEZŐ 1996: *Szent Simon*). Jelentése: 'az a település, amely templomának Szent Simon a védőszentje'.

Széplak 'település Gömör vármegyében, a Sajó bal partján, Gömörtől

ÉK-re' 1291: *Zeplak*, p. (Gy. 2: 552). Szográgy néven is szerepel.

A *szép* képzetlen mn. és a *lak* 'lakóhely' fn. minőségjelzős szintagmájából alakult. Magánagybirtok központjára, udvarhelyére utal (vö. FNESz. *Széplak*). Jelentése: 'az a lakóhely, nagybirtoki udvarhely, amely szép, tetszetős'.

Szeredakuta 'település Gömör vármegyében, pontos helye ismeretlen, valószínűleg a Rima jobb partján, Putnoktól DNy-ra fekkent' 1286/412: *Zeredakuta*, de (Gy. 2: 494).

A *Zereda* szn. (ÁSz. 1211: *Zereda*) és az *-a* birtokos személyjellel ellátott *kút* 'forrás; mesterséges, ásott víznyerőhely' jelzős szintagmájából alakult helynév vált metonimikus névátvitellel a település nevévé. Jelentése: 'az a település, amely Szereda ásott víznyerő helye közelében van'.

Szilistye 'település Gömör vármegyében, Rimaszombattól ÉK-re' 1331/347: *Scyluzche*, p., v. (Gy. 2: 552).

Szláv eredetű átvett helynév, erre enged következtetni a végződése, bár úgy tűnhet, hogy a *szil* fanév rejlik benne (vö. HA. 2. *Szilfa*; FNESz. *Szilas*), szláv eredetéhez vö. szln.: *Selišče* hn. < *selišče* 'települési hely, helység, település' <: *sělo* 'telep, falu'; ukr. *Селище* hn. < *селище* '(kis) falu, telep' <: *селó* 'falu' (FNESz. *Szelicse*); blg. *селище* 'helység, település' <: blg. *селó* 'falu' (FNESz. *Szelistye*).

Jelentése: 'az a település, amelynek Szilistye a neve'.

Szkáros 'település Gömör vármegyében, a Turóc bal partján, Gömörtől ÉNy-ra' 1266/283 [2a], 1266>384, 1271, é. n. [1290–300], 1325, 1328, 1332 [2a], 1334: *Scarus*, de, p., t., v., 1332/Pp. Reg: *Krus*, de (Gy. 2: 552). Szakállas néven is szerepel.

Metonimikus névátvitellel keletkezett szláv eredetű puszta személynévből magyar névadással. Az alapjául szolgáló személynévhez vö. cseh *Skařišov* hn. <: *Skareš* szn.; le. *Skarszewo* hn. <: *Skarsz(a)* szn. Jelentése: 'az a település, amely Szkháros tulajdona'.

Szlavosfalva 'település Gömör vármegyében, Rozsnyótól ÉNy-ra' 1320/358: *Sclusfalua*, p., 1320/420: *Sclausfalua*, p. (Gy. 2: 553).

A *Szlavos* szn. és az *-a* birtokos személyjellel ellátott *falua* 'mezőgazdasági jellegű település' földrajzi köznévként alkotta jelzős szintagmából keletkezett; a telepítő soltészáról kapta a nevét. Az alapjául szolgáló szn. szláv eredetű; vö. szb.-hv. *Slavoš* szn.; cseh *Slavoš* szn., *Slavuš* szn.; le. *Slawosz* szn. (FNESz. *Nagyszabos*). Jelentése: 'az a település, amelyet Szlavos telepített be'.

Szográg 'település Gömör vármegyében, a Sajó bal partján, Gömörtől ÉK-re' 1337: *Zagragh*, p., 1348: *Zagrag*, p. (Gy. 2: 552). Széplak néven is szerepel.

Feltehetőleg metonimikus névátvitellel keletkezett a szláv eredetű *Zagrab* ~ *Zabrag* ~ *Zabragh* (ÁSz. 1232>1347: *Zagrab*) puszta személynévből magyar névadással. Jelentése: 'az a település, amely Zaghrag tulajdona'.

Sztárnya 'település Gömör vármegyében, a Sajó bal partján, Gömörtől DK-re' 1291, 1325: *Starna*, p. (Gy. 2: 553). Csevice és Sztárnyafalva néven is szerepel.

Metonimikus névátvitellel keletkezett a szláv eredetű *Sztárnya* (ÁSz. 1274: *Starna*) puszta személynévből magyar névadással. Az alapjául szolgáló személynévhez vö. szb.-hv. *Starina* hn. szn.; le. *Starzyna* női szn. (vö. FNESz. *Sajószárnya*). Jelentése: 'az a település, amely Sztárnya tulajdona'.

Sztárnyafalva 'település Gömör vármegyében, a Sajó bal partján, Gömörtől DK-re' 1291: *Starnafalwa*, p. (Gy. 2: 553). Csevice és Sztárnya néven is szerepel.

A *Sztárnya* szn. (ÁSz. 1274: *Starna*,) és az *-a* birtokos személyjellel ellátott *falua* 'mezőgazdasági jellegű település' földrajzi köznévként alkotta jelzős szintagmából keletkezett. Jelentése: 'az a lakóhely, amely Sztránnya tulajdona'.

Sztrázsa 'település Gömör vármegyében, a Turóc bal partján, Gömörtől ÉNy-ra' 1296>589: *Strasa*, p., 1328>384: *Straza*, 1328/XVIII: *Sztraza*, p. (Gy. 2: 553).

Metonimikus vonódott át a *strázsa* 'ország, ör' fn.-ből keletkezett helynév a település nevévé. Az alapjául szolgáló főnév szlovák jövevényszó a magyarban: szlk. *stráž* > *strázsa* (vö. FNESz. *Sztrazsó*). Jelentése: 'az a település, amely magaslati őrhely mellett terül el'.

Sztrizs 'település Gömör vármegyében, Gömörtől DK-re' 1275/Más: *Sztiriz*, 1283/375: *Zeres* [f: *Ztres*], de, 1295/315: *Strys*, 1332/Pp. Reg: (*Scris*), de, *Zeriz*, de (Gy. 2: 556).

Metonimikus névátvitellel keletkezett szláv eredetű puszta személynévből. Az alapjául szolgáló szn.-hez vö. cseh *Střež* szn., *Stríž* csn.; le. *Strzeż* ~ *Strzyż* szn., amelyek egy összláv *strižb 'ököreszem, Troglodytes troglodytes' jelentésű fn. az előzménye (vö. FNESz. *Trizs*). Jelentése: 'az a település, amely Sztrizs tulajdona'.

Szuha 1. 'település Gömör vármegyében, Putnoktól ÉK-re' 1278/281/386, 1281/386, 1283/353, 1287/373, 1297/400, 1323, 1325: *Zuha*, de, 1291: *Zwha*, de, 1332/Pp. Reg: (*Zoca*), de, *Zucha*, de [~i: 1329: *Zohay*, de (Gy. 2: 553, 554). 2. 'település Gömör vármegyében, Putnoktól ÉK-re' 1251>368: *Zvha*, t., 1346>351: *Zuha*, p. (Gy. 2: 554). Apáti 2. néven is szerepel. 3. 'település Gömör vármegyében, Putnoktól É—ÉK-re' 1323: *Zwha* [2a], t., 1323/324: *Zucha*, t., *Zuha* (Gy. 2: 554). Szuhafő néven is szerepel. 1-4. 'település Gömör vármegyében, pontos

helye ismeretlen' 1295/315, 1315, é. n. [XIV. e.]: *Zuha*, de (Gy. 2: 554).

1., 2., 3., 4. Metonimikus névátvitellel kapta a nevét a Szuha vízfolyásról. Jelentése: 'az a település, amely a Szuha mellett fekszik'.

Szuhafő 'település Gömör vármegyében, Putnoktól É—ÉK-re' 1292/358/395/406>411: *Zuhafeu*, p., 1332/Pp. Reg: *Hucasen*, de, *Subliffe*, de, *Suliffe*, de (Gy. 2: 554). Szuha 3. néven is szerepel.

A *Szuha* víznév és a *fő* 'forrás' jelentésű fn. alkotta jelzős szintagmából alakult feltételezett vízrajzi név vonódott át metonimikusan a hely nevévé. Jelentése: 'az a település, amely a Szuha forrása mellett, forrásvidékén fekszik'.

Tamásjecskéje 'település Gömör vármegyében, a Nádas bal partján, Rimaszombattól DK-re' 1344: *Thamasyechkeye*, p. (Gy. 2: 512). Jecske néven is szerepel.

A *Jecske* egyrészes településnév a *Tamás* (ÁSz. 1270: *Thamas*) szn.-vel egészült ki. Jelentése: 'az a település, amelynek Tamásjecskéje a neve'.

Taplóca 1. 'település Gömör vármegyében, a Szinva jobb partján, Rozsnyótól DNy-ra' 1243/335: *Toplucha*, p., 1258/334: *Toplichá*, v., 1258/336>354: *Thoplichá*, v., 1258>336/430: *Thapolcha*, v., 1318: *Thoploca*, v., 1320/358: *Topolcha*, p. (Gy. 2: 555). 2. 'település

Gömör vármegyében, a Jolsva bal partján, Rozsnyótól DNy-ra' 1258/334: *Toplichā*, 1258>336/354: *Thoplichā*, 1258>336/430: *Toplica*, 1327>341: *Topolchā*, p. (Gy. 2: 555).

Többféle etimológiája is lehetséges:

1. A helység a *Tapolca* folyó mellett települt, amely Melléte és Lice határán balról a Jolsvába ömlő patak, és róla kapta a nevét metonimikus névátvitellel (vö. HA. 2. *Tapolca*; FNESz. *Jolsvatapolca*). A víznév szláv eredetű; vö. blg. N *monlūca* 'meleg, langyos víz'; szb.-hv. *Tòplica* hn., amelynek értelme 'hévíz, meleg vízü forrás, patak' (vö. FNESz. *Tapolca*). Jelentése: 'az a település, amely a Tapolca mentén fekszik'.

2. A helység a *Toplica* folyó mellett települt, amely Pelsőcénél jobbról a Sajóba ömlő patak, és róla kapta a nevét metonimikus névátvitellel (vö. HA. 2. *Toplica*). A víznév szláv eredetű; vö. blg. N *monlūca* 'meleg, langyos víz'; szb.-hv. *Tòplica* hn., amelynek értelme 'hévíz, meleg vízü forrás, patak' (vö. FNESz. *Tapolca*). Jelentése: 'az a település, amely a Toplica mentén fekszik'.

Tarfalva 'település Gömör vármegyében, a Turóc bal partján, Gömörtől ÉNy-ra' 1318: *Torpholua*, v., 1320/353: *Totfolva*, p., 1320/420: *Tonfalua*, p., 1346: *Tharfolua*, p. (Gy. 2: 555).

A *Tar ~ Taar ~ Tor* szn. (ÁSz. 1229: *Tor*) és az *-a* birtokos személyjellel ellátott *falu* 'mezőgazdasági jellegű település' földrajzi köznév jelzős szintagmájából alakult. Jelentése: 'az a település, amely Tar tulajdona'.

Tarhonya 'település Gömör vármegyében, pontos helye ismeretlen, valószínűleg a Rima jobb partján, Putnoktól DNy-ra fekketett' 1297/332: *Thorhona*, t. (Gy. 2: 555).

Ismeretlen keletkezésű településnév.

Tenkes 'település Gömör vármegyében, pontos helye ismeretlen, valószínűleg Rimaszombattól D—DNy-ra, Ajnácskő közelében fekketett' 1247: *Tencus*, t. (Gy. 2: 555).

1. Metonimikus névátvitellel keletkezett a *Tenkes* puszta személynévből [ÁSz. 1211: *Tencus* (*Teucus*)] magyar névadással (vö. FNESz. *Tenkes*). Jelentése: 'az a település, amely Tenkes tulajdona'.

2. A m. *tenk* fn.-ből *-s* helynévképzővel keletkezett helynév vonódott át metonimikusan a település nevévé (vö. FNESz. *Tenkes*). Jelentése: 'az a település, amely levágott erdő mellett települt'.

Tika 'település Gömör vármegyében, a Gortva jobb partján, Rimaszombattól D—DNy-ra' 1247: *Tyka* [2a], t. (Gy. 2: 480). Ajnácskő néven is szerepel.

Metonimikus névátvitellel keletkezett a *Tika* (ÁSz. 1211: *Thica*) puszta személynévből magyar névadással.

Jelentése: 'az a település, amely Tika tulajdona'.

Tornalja 'település Gömör vármegyében, Gömörtől DK-re' 1291: *Tornalya*, p. (Gy. 2: 519, 555), 1322: *Tornalya*, de, 1325: *Thornalia*, castr., 1325, 1332, 1332/Pp. Reg: *Tornalia*, de, 1332/Pp. Reg: *S(sub)conna [f: Sub Tornia]*, de, *Subcornis [f: Sub Tornia]*, de (Gy. 2: 555, 556). Kövi 2. és Újfalu 2. néven is szerepel.

A m. R. *torn* 'torony' és az *-a* birtokos személyjellel ellátott *alj* alkotta jelzős szintagmából keletkezett helynév vonódott át metonimikusan a település nevévé (FNESz. *Tornalja*). Jelentése: 'az a település, amely az őrtorony lábánál terül el'.

Tornova 'település Gömör vármegyében, a Szinva jobb partján, Rozsnyótól DNy-ra' 1318: *Tornoua*, v., 1320/358: *Tornua*, p. (Gy. 2: 556).

Szláv eredetű átvett helynév, amelyben a szláv N. *torn* 'torony' értelmű szó szerepel helynévképzővel. Jelentése: 'az a település, amelynek Tornova a neve'.

Turóc 'település Gömör vármegyében, a Turóc bal partján, Gömörtől ÉNy-ra' 1292/324, 1324: *Thuruch*, t., 1297: *Turuch*, p., t. (Gy. 2: 544). Csokotó, Sánk, Sánkfalva, Stark és [Starkföldre] néven is szerepel.

Metonimikus névátvitellel kapta a nevét a Turóc patakról. Jelentése: 'az a település, amely a Turóc mellett fekszik'.

Újfalu 1. 'település Gömör vármegyében, a Rima jobb partján, Rimaszombattól DK-re; elpusztult' 1326: *Wyfolu*, v. (Gy. 2: 556). 2. 'település Gömör vármegyében, Gömörtől DK-re' 1325: *Vyfolu*, p. (Gy. 2: 519). Kövi 2. és Tornalja néven is szerepel.

Az *új* mn. és a *falu* 'mezőgazdasági jellegű település' földrajzi köznév alkotta jelzős szintagmából alakult. Jelentése: 'az a település, amely újonnan alakult, amelyik fiatalabb a környező településeknél'.

Uraj 'település Gömör vármegyében, Putnoktól DNy-ra' 1216/387, [1297 k.]: *Wroy*, p., v. (Gy. 2: 556).

Az *Ura* (ÁSz. 1113: *Vra*) szn.-ből alakult *-j* helynévképzővel (vö. FNESz. *Uraj*). Jelentése: 'az a település, amely Ura tulajdona'.

Vály 'település Gömör vármegyében, Gömörtől ÉNy-ra' 1247/383, 1267, 1274>464, 1307>430, 1312: *Wal*, de, de v., t., 1269/412, +1291/291, 1332/Pp. Reg: *Val*, de, t. (Gy. 2: 556).

Metonimikus névátvitellel keletkezett pusztaszemélynévből magyar névadással (FNESz. *Alsóvály*, *Vál*). Az alapjául szolgáló szn. bizonyára német eredetű; vö. *Wahl* szn., amelynek értelme 'olaszul vagy más újlatin nyelven beszélő ember'. L.

még cseh *Val* < *Valentin* szn. Jelentése: 'az a település, amely Vály tulajdona'.

Várfölde 'település Gömör vármegyében, Gömörtől DK-re' 1331>347, 1347: *Warfeulde*, p. (Gy. 2: 518). Kesző 1., Kövecses, Kövesd és Recske 1. néven is szerepel.

A m. *vár* 'erősség' fn. és az *-e* birtokos személyjellel ellátott *föld* földrajzi köznévként alkotta jelzős szintagmából alakult (vö. FNESZ. *Várfölde*). Jelentése: 'az a település, amely Gömör vártartományának a része'.

Velkenye 'település Gömör vármegyében, a Rima jobb partján, Putnoktól DNy-ra' 1263: *Welkune*, de, 1297/332: *Welkena*, 1336: *Wlkwnya*, p., 1338: *Welkunye*, p. (Gy. 2: 557).

Metonimikus névátvitellel keletkezett a *Valkinya* ~ *Velkinye* (ÁSz. 1244/1270: *Wolkyna*) puszta személynévből magyar névadással (FNESZ. *Velkenye*). Jelentése: 'az a település, amely Velkenye tulajdona'.

Veszverés 'település Gömör vármegyében, a Gesztenye patak jobb partján, Rozsnyótól ÉNy-ra' 1318: *Vezueres*, v., 1320/358: *Uezueres*, p. (Gy. 2: 557).

Metonímia útján keletkezett a *vész* és a *verés* szavak összetételéből. A régiségben olyan településeket neveztek így, amelyek viharos, széltöréses helyen települtek (FNESZ. *Nagyvésztörés*).

Vidtelke 'település Gömör vármegyében, a Sajó jobb partján, Rozsnyótól DNy-ra' 1320/358: *Wydetelke*, v. (Gy. 2: 557).

A *Vid* szn. (ÁSz. [XI]/Kron: *Vid*) és az *-e* birtokos személyjellel ellátott *telek* 'megművelt határrész, földterület' földrajzi köznévként alkotta jelzős szintagmából alakult helynévként. Jelentése: 'az a település, amely Vid tulajdona'.

Vinye 'település Gömör vármegyében, Gömörtől ÉNy-ra' 1318, 1320/358: *Vygne*, p., v., 1346: *Wygne*, p. (Gy. 2: 557).

Szláv eredetű átvett helynév; vö. blg. *Bexha* hn. <: blg. N. *βexa* 'csóva, csutak'; cseh *Vechna szn. < *Vechnov* hn. (FNESZ. *Vinye*). Jelentése: 'az a település, amelynek Vinye a neve'.

Visnyó 'település Gömör vármegyében, a Turóc bal partján, Gömörtől ÉNy-ra' é. n. [1290–1300]: *Wysnow*, p., 1296>589: *Vysno*, p., 1328>384: *Wisnyo*, *Wysnyo*, 1328/XVIII: *Visnyo*, p., 1332: *Vysnow*, p. (Gy. 2: 557).

Szláv eredetű átvett helynév; vö. szb.-hv. *Višnjevo* hn.; cseh *Višňov* hn.; szlk. *Višňová* hn., *Višňové* hn.; le. *Wišniew* hn., *Wiszniów* hn., melyeknek értelme 'meggyes' (FNESZ. *Visnyó*). Jelentése: 'az a település, amelynek Visnyó a neve'.

[Vítális földje] 'település Gömör vármegyében, pontos helye ismeretlen' 1252: *terram Witalis* (Gy. 2: 558).

Latin nyelvű adat.

Zabar ’település Gömör vármegyében, a Tarna jobb partján, Rimaszombattól D—DK-re’ 1332/Pp. Reg: *Soban*, de, *Sobur*, de |~i: 1332, 1335: *Zabary*, de (Gy. 2: 558).

Szláv eredetű átvett helynév; vö. szb.-hv. *Zábor* hn.; szlk. R. *Zábor* hn. le. *Zabór* hn., amelyeknek értelme ’fenyves mögötti hely’ (vö. FNESz. *Zabar*). Jelentése: ’az a település, amelynek Zabar a neve’.

Záh ’település Gömör vármegyében, Rozsnyótól DNy-ra’ 1243/335: *Zach*, de, *Zech* [2a], de (Gy. 2: 528). Nasztraj és Záhi néven is szerepel.

Metonimikus névátvitellel keletkezett a *Záh* (ÁSz. 1055: *Zache*; 1141-1161: *Zah*) puszta személynévből magyar névadással. Jelentése: ’az a település, amely Záh tulajdona’.

Záhi ’település Gömör vármegyében, Rozsnyótól DNy-ra’ 1258/334: *Zahy*, t. (Gy. 2: 528). Nasztraj és Záh néven is szerepel.

A *Záh* hn. *-i* helynévképzővel bővült ki. Jelentése: ’az a település, amelynek Záhi a neve’.

Závozalja ’település Gömör vármegyében, a Sajó bal partján, Rozsnyótól DNy-ra’ 1320/358: *Zauzalia*, v. (Gy. 2: 558).

A *Závoz* hegynév és az *-a* birtokos személyjellel ellátott *alj* ’valaminek az alsó része’ földrajzi köznév (NEMES 2005: *alj* 2.) alkotta jelzős szintagmából alakult helynév vonódott át metonimikusan a

település nevévé (vö. HA. 2. *Závoz*). Jelentése: ’az a település, amely a Závoz hegy lábánál terül el’.

Zubogy ’település Gömör vármegyében, Putnoktól ÉK-re’ 1278/281/386, 1279/386, [1281]/1281/386: *Ozdabugh*, p., 1282, 1283/353 [2a]: *Zubud*, t., 1296>357: *Zu[bud]*, de, 1299: *Zdubugh*, v., 1325: *Wzbud*, p., *Wzdubud*, p. (Gy. 2: 558).

Metonimikus névátvitellel keletkezett szláv eredetű puszta személynévből magyar névadással. Az alapjául szolgáló *Zubud* szn.-hez (ÁSz. 1237-1240: *Zubud*) vö. cseh *Zbud* szn.; le. *Zbqd* szn. (FNESz. *Zubogy*). Jelentése: ’az a település, amely Zubogy tulajdona’.

Zsór ’település Gömör vármegyében, a Turóc jobb partján, Gömörtől DNy-ra’ 1324: *Sowr*, p., 1332: *Soor* [2a], p., *Sor*, p. (Gy. 2: 559).

Metonimikus névátvitellel keletkezett puszta személynévből magyar névadással. Az alapjául szolgáló szn. eredete vitatott; lehet szláv eredetű vö. szb.-e.szl. *šurь* ’a feleség fivére, sógor’, szb.-hv. *Šur* csn., de lehet török eredetű is, vö. türk *čur* ’egy fajta méltóságnév’ (FNESz. *Zsór*). Jelentése: ’az a település, amely Zsór tulajdona’.

IRODALOM

- ÁSZ. = FEHÉRTÓI KATALIN, *Árpád-kori személynévtár (1000–1301)*. Bp., 2004.
- BÉNYEI ÁGNES (2012), *Helynévképzés a magyarban*. (A Magyar Névarchívum Kiadványai 16.) Debrecen. (<http://nev.archivum.klte.hu>)
- BÉNYEI ÁGNES–PETHŐ GERGELY (1998), *Az Árpád-kori Győr vármegye településneveinek nyelvészeti elemzése*. (A Magyar Névarchívum Kiadványai 2.) Debrecen. (<http://nev.archivum.klte.hu>)
- CSÁNKI = CSÁNKI DEZSŐ, *Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában I*. Bp., 1890.
- DICKEMANN, ERNST (1966) *Studien zur Hydronymie des savessystem*. Heidelberg.
- ÉrtSz. = *A magyar nyelv értelmező szótára*. I. Bp. 1959.
- FNESz. = KISS LAJOS, *Földrajzi nevek etimológiai szótára I-II*. 4., bővített és javított kiadás. Bp., 1988.
- FÖLDES LÁSZLÓ (1971), *A -telek 'földterület' jelentéstörténete*: MNy. 67: 418–431.
- GYÖRFFY GÖRGY (1987), *Az Árpád-kori Magyarország történelmi Földrajza II*. Bp.
- GYÖRFFY ERZSÉBET (2011), *Korai ómagyar kori folyóvíznevek*. (A Magyar Névarchívum Kiadványai 20.) Debrecen. (<http://nev.archivum.klte.hu>)
- HA. 2. = *Helynévtörténeti adatok a korai ómagyar korból II. Doboka–Győr vármegye*. Szerk. HOFFMANN ISTVÁN – RÁCZ ANITA – TÓTH VALÉRIA) (A Magyar Névarchívum Kiadványai 3.) Debrecen, 1999. (<http://nev.archivum.klte.hu>)
- HOFFMANN ISTVÁN (2007), *Helynevek nyelvi elemzése*. (Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához 67.) Db. (<http://mnytud.arts.unideb.hu/sorozat/helynev/hmnyel.pdf>)
- HOFFMANN ISTVÁN (1994), *A helynevek szerkezeti változása*: Hungarológia 3: 266–78.
- KÁZMÉR MIKLÓS (1970), *A falu a magyar helységnevekben. (XIII-XIX. sz.)*. Bp.
- KISS LAJOS (1998), *Magyarország földrajzi és társadalmi arculata az Árpád-korban*: MNy.84: 145.

- KRISTÓ GYULA(1988), *A vármegyék kialakulása Magyarországon*. Bp.
- NEMES MAGDOLNA (2005), *Földrajzi köznevek állományi vizsgálata*. Doktori értekezés. Kézirat. Debrecen. (<http://hdl.handle.net/2437/79620>)
- MEZŐ ANDRÁS (1996), *A templomcím a magyar helységnevekben (11–15. század)*. Bp.
- Oklsz. = *Magyar Oklevélszótár. Pótlék a Magyar Nyelvtörténeti Szótárhoz*. Szerk. SZAMOTA ISTVÁN – ZOLNAI GYULA Bp. 1902-1906.
- RÁCZ ANITA (2006), *A pseudo-törzsnévi eredetű településnevekről*. (Nyelvi identitás és a nyelv dimenziói. A VI. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus nyelvészeti előadásai. III. kötet. Debrecen, 2006. augusztus 22–26).
- RÁCZ ANITA (2005), *A régi Bihar vármegye településneveinek nyelvészeti vizsgálata*. (A Magyar Névérték Kiadványai 9.) Db. (<http://nev.archivum.klte.hu>)
- RÁCZ ANITA (2011), *Adatok a népnévvél alakult régi településnevek történetéhez*. (A Magyar Névérték Kiadványai 19.) Db. (<http://nev.archivum.klte.hu>)
- ŠMILAUER, VLADIMIR (1970), *Příručka slovanské toponamistiky. Handbuch der slawischen Toponomastik*. Praha.
- SZIKSZAINÉ NAGY IRMA (2007), *Magyar stilisztika*. Bp.
- TESz. = *A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára*. Főszerk. BENKŐ LORÁND. I–III. Bp. 1967–1976. IV. Mutató. Bp. 1984.
- TÓTH VALÉRIA (2001a), *Az Árpád-kori Abaúj és Bars vármegye helyneveinek történeti-etimológiai szótára*. (A Magyar Névérték Kiadványai 4.) Db. (<http://nev.archivum.klte.hu>)
- TÓTH VALÉRIA (2001b), *Névrendszertani vizsgálatok a korai ómagyar korban (Abaúj és Bars vármegye)* (A Magyar Névérték Kiadványai 6.) Db. (<http://nev.archivum.klte.hu>)
- TÓTH VALÉRIA (2008), *Településnevek változástudományja*. (A Magyar Névérték Kiadványai 14.) Db. (<http://nev.archivum.klte.hu>)

FÜGGELÉK

Funkcionális-szemantikai elemzés

100 a névrész megjelöli a helyfajtáját

(Bakony/ér, Kis/hegy, Áj/feje, Köves/aszó, Séd, Püspöki/mál, Csála/kerek, Farkas/ügy, Kapu, Agyagásó, Eresztvény, Bükkfa, Saracska, Sárd, Jód)

200 a névrész megnevezi magát a helyet

(Fehér/Körös, Lassú/Duna, Körös, Berettyó, Sajó, Berekszó, Ida/vize (= Ida), Apaka/pataka, Méhséd/pataka, Alsó/kenderszer)

300 a névrész kifejezi a hely valamely tulajdonságát

(310 a hely érzékszervi (nek vagy érzékeléssel felfogott) tulajdonsága)

311 mérete, kiterjedése (Nagy/domb, Nagy/láz, Kis/mező, Kis/Tisza, Mély/völgy, Mélyes/pataka, Hosszú/ér)

312 alakja (Görbe/ér, Tekerés/ér, Ostoros/patak, Kengyel/ér, Hegyes/hegy, Ágas/tó, Csecs/tó)

313 színe (Fekete/Körös, Fekete/erdő, Fehér/patak, Kék/mező, Fehér/vár)

314 (ált. vizének) íze (Sós/kút, Sós/patak, Savanyú/kút)

315 szaga (Büdös/kút, Büdös/szeg)

316 hőmérséklete, éghajlati jellemzője (Meleg/mál, Hideg/kút, Meleg/Szamos, Hideg/Szamos)

317 hangja (Zörgő/ér, Súgó/patak, Dongó)

319 egyéb külső (érzékszervi) jegye

(320 a hely valamely belső (elsősorban nem érzékeléssel felfogott) jegye)

321 állapota (Hasadt/kő, Rossz/híd, Holt/Duna, Aszú/patak, Száraz/ér, Holt/Ida = Ó/Ida)

322 (ált. vizének) mozgása (Sebes/patak, Lassú/fok, Örvénd/Körös, Omosó/ér, Csorgó/ér)

323 (környezetének vagy magának a helynek az) anyaga, ill. az ott levő jellegzetes anyag (Homok, Agyagos, Köves/patak, Kövesd, Sáros/patak, Aranyos)

324 kora (Új/sor, Ó/temető, Ócska/tur)

325 funkciója, működése (Legelő/dűlő, Bálvány/kő, Itató/kút)

390 egyéb tulajdonsága (Vajas/ér, Hamus/ér, Szartos, Hármás/Körös)

400 a névrész kifejezi hely viszonyát valamilyen külső dologhoz, körülményhez

(410 a hely viszonya valamilyen tárgyhoz, élőlényhez)

411 az ott lévő növényzet (Egres/patak, Bükk/pataka, Körtvély/ér, Bükk/erdő, Mohos/patak, Eger, Almás, Alma, Gyűrű, Füzegy, Nyárád, Almádi, Füzesd)

412 az ott levő állatvilág (Csíkos/fok, Békás/tó, Béka/hát, Disznó/förtés, Varjad/pataka, Hodos, Rákos)

413 az ott lévő épület, építmény vagy annak a része (Malom/ér, Malmos/pataka, Hidas/ér, Kőhíd/Körös)

414 tárgy, amivel ott csinálnak valamit (Gyalmos, Horgas/tó)

(420 a hely viszonya valamilyen személyhez)

421 a hely birtokosa (vagy az, akinek a birtokán van, áthalad valami) (Mihály/vára, Benke/árka, Csákány/pataka, Dávid/hida, Pap/ága)

422 a hely használója (Király/uta, Káloz/út, Kántor/föld)

423 az ott levő v. lakó ember(ek), embercsoport (Disznópásztor/völgye, Halász/fenyér, Kanász/köz)

(430 a hely viszonya valamilyen történéshez)

- 431** a hely eredete, kialakulása (*Ásvány/tó, Égett/erdő, Irtás/kert*)
- 432** a hellyel kapcsolatos esemény (*Farkasakasztó, Holtnő/kereke, Peres/föld*)
- 480** kategorizálhatatlan külső viszonyt kifejező névrész (*Kincses, Bába/szöge*)
- 490** a hely egyéb viszonya valamilyen külső dologhoz, körülményhez
- 500** a névrész kifejezi a hely valamely más helyhez való viszonyát
- 510** a hely valaminek a része (*Hegy/hát, Szikla/fok, Karasó/ága, Hárspatak/fő, Áj/feje*)
- 520** a hely pontos elhelyezkedése
- 521** víz mellett, közelében vagy rajta (*Duna/hegy, Farkasügy/mocsara, Árok/szeg, Körös/köz*)
- 522** térszíni forma mellett, közelében vagy rajta (*Nagygyúr/völgye, Várfő/völgye, Galyahorka/pataka*)
- 523** tájrész mellett, közelében vagy rajta (*Nagyaszó/pataka, Megye/pataka, Határ/Szomoga, Telek/pataka*)
- 524** lakott terület közelében vagy rajta (*Gard/fő, Baski/patak, Bocárd/pataka*)
- 525** építmény mellett vagy közelében (*Várad/ere*)
- 530** irány megjelölése
- 531** irányjelölés általában (nem dönthető el, hogy oda:532 vagy onnan: 533)
- 532** oda vezet (ált. utak nevében) (*Várad/út, Hód/uta, Bérc/út, Szikszó/pataka*)
- 533** onnan jön (ált. víznévben) (*Fűzi/pataka, Hilyó/pataka*)
- 540** a hely viszonyított (relatív) helyzete (*Bel/sár, Belső/rekettye, Közép/ér, Külső/Berettyó, Meg/tó, Túlsó/Borsova*)
- 590** egyéb helyviszony
- 700** a funkció nem áll kapcsolatban a denotátummal
- 710** emlékeztető funkció (*Rákóczi/utca, Március 15./tér, Hargita 'villa'*)
- 720** konvencionális funkció (*Cserép/utca, Kőműves/utca, Kard/utca*)
- 800** többféle képpen értelmezhető helynévrész (*Gyöngyös/patak*)
- 900** kategorizálhatatlan helynévrész (*Aszunta/pataka, Garabos/halom, Ebleszk/pataka, Boz/foka*)

Lexikális-morfológiai elemzés

- 10** földrajzi köznév (helyfajta jelentő köznév)
11 egyszerű földrajzi köznév (*Bükk/patak, Erdő/föld, Áj/feje, Csála/kerek*)
12 összetett földrajzi köznév (*Agyagásó, Aba/nagyút*)
- 20** helynév(i származék)
21 egyrészes helynév (*Fekete/Körös, Ida*)
22 kétrészes helynév (*Hárspatak/fő Várfő/völgye, Farkasügy/mocsara*)
23 egyrészes képzett helynév (*Baski/patak, Pécsi/út*)
24 kétrészes képzett helynév (*Kenderszeri/dülő, Kissédi/dülő*)
25 helynév eleme(i) (*Csorgó/hát < Csorgóér/hát*)
- 30** személyt jelölő köznév
31 népnév (*Orosz/tő, Káloz/uta*)
32 törzsnév (*Megyer, Tarján*)
33 foglalkozást, címet jelölő szó (*Apáti, Apát/tő, Ispán/tava, Dékán/gyümölcse*)
34 személyt általában jelölő szó (*Bába/szöge, Apa/völgye*)
39 egyéb, személy jelentésű szó
- 40** személynév (tulajdonnév)
41 régi (ősi) egyelemű személynév (*Csákány/pataka*)
42 nemzetségnév (*Aba/nagyuta*)
43 többelemű személynév (*Tótpál/tanya, Nagybajuszúmelkó 'dülő'*)
44 családnév (*Szabó/tag, Bogács*)
45 keresztnév (*Dávid/hida, Józsi/tag, Ilonka*)
46 ragadványnév (*Hitler/domb < gúnynévből*)
47 szentnév (*Rába/szentandrás, Szentpéter*)
49 egyéb személynév
- 50** tárgyakat stb. (nem személyt és helyet) jelentő köznevek
51 növénynév (*Bükk/pataka, Köles/ér*)
52 állatnév (*Varjú/patak, Disznó/förtés*)
53 épületet, építményt jelölő szó (*Kőhid/Körös, Malom/szeg*)
54 tárgyak neve
55 anyagnév (*Agyag/szer, Nagy/homok*)
56 elvont jelentésű főnevek
59 egyéb köznév
- 60** egyéb tulajdonnévfajták
69 a tulajdonnévi jellege nem dönthető el (pl. szem.név vagy helynév)
- 70** melléknévi jellegű szó
71 képzetlen melléknév (*Öreg/erdő, Keskeny*)
72 képzett melléknév (*Disznós/kút, Bükkös/patak, Aranyos*)
73 folyamatos melléknévi igenév (*Dongó, Tekenő*)
74 befejezett melléknévi igenév (*Égett/malom, Holt/Ida*)
75 számnévből képzett melléknév (*Ötös/dülő*)
76 tőszámnév (*Három/hegy, Két/tő*)
77 sorszámnév (*Negyedik/tábla, Hatodik/utca*)
- 80** szó szerkezet
82 jelzős szerkezet (*Holtnő/kereke*)
81 viszonyjelölő (határozós, névutós) szerkezet (*Bitvántúl, Csárdaalatt*)
82 igés, igeneves szerkezet (*Farkasakasztó, Ebásta, Kenyérváró, Kutyakaparó/csárda*)
83 szervetlen szókapcsolat (*Halesz, Bárnevolna, Hatrongyos 'utca'*)
- 90** egyéb (kategorizálhatatlan) nyelvi elem (*Iltő/tő*)

Történeti elemzés

10 szintagmatikus szerkesztéssel alkotott nevek

11 jelzős szerkezetből (*Görbe/ér, Pécsi/út, Bükkös/patak, Bükk/pataka, Áj/feje*)

12 határozós szerkezetből (*Bitvára/dűlő, Országútra/dűlő*)

13 mellérendelő szerkezetből (*Buda/pest, Kál/kápolna*)

20 morfematikus szerkesztéssel alkotott nevek

21 helynévképzővel (*Kereki, Nyárád, Kövesd, Dongó, Farkasakasztó*)

22 névszójelekkel (*Nyilak, Nyolcasok, Almásié*)

23 helyragokkal (*Csárdánál, Hétfűzfánál*)

24 névutóval (*Falufölött, Túlakraszna*)

30 jelentésbeli névalkotással keletkezett nevek

31 jelentéshasadással (*Séd, Haraszt, Halom*)

32 jelentésbővüléssel és -szűküléssel (*Pest 'Budapest', Amerika 'USA'*)

33 metonimikus névadással (*Séd 'szántó', Megyer 'település', Szentandrás 'település'*)

34 metaforikus névadással (*Fecskefarok 'dűlő', Szibéria 'falurész', Békavár 'mocsaras hely'*)

35 indukciós névadással (*Kapcástag < Csizmás, Tüzesmalom < Tizesmalom*)

36 névköltöztetéssel (*Kassa 'dűlő', Hargita 'épület'*)

39 nem történt tulajdonnévvé válás (csak fanevek: *Bükk, Körtvélyfa*)

40 szerkezeti változással alakult nevek

41 ellipszissel (*Hosszú < Hosszú/dűlő, Erdő < Nagy/erdő*)

42 redukcióval (*Csorgó/hát < Csorgóér/hát, Szerecsenyi/dűlő < Szerecsenyiúti/dűlő*)

43 kiegészüléssel (*Méhséd/pataka < Méh/séd, Sédi/ér < Séd, Apaka/pataka < Opáka*)

44 bővüléssel (*Nyolcasi < Nyolcas, Répa/szeri < Répa/szer*)

45 deetimologizációval (*Berekszó < Berek/aszó, Sajó < Sójó*)

46 népetimológiával (*Fényes/árok < Fövényes/árok, Hidegség < Hidegséd*)

50 névátvételek (*Körös, Tapolca, Csernavoda*)

90 bizonytalan keletkezésű név

91 többféleképpen elemezhető (pl. az olvasat bizonytalansága miatt: *Zsár ~ S(z)ár*)

92 vélhetően idegen eredetű név

93 vélhetően belső keletkezésű név

Adatbázis

betűhív	szem. szerk.	olvasat	a1	a2	a3	a4	b1	b2	b3	fsz1	fsz2	lm1	lm2	tört.	megjegyzés
1268/273: <i>Aba</i>	S	Aba	Aba							420		41		33	Abafalva néven is szerepel.
1339: <i>Abafalwa</i>	M+F	Abafalva	Aba				falv	a		200	100	21	11	43	Aba néven is szerepel.
1265: <i>Obnunch</i>	M	Ablonc	Obnunc							200		21		50	
1348: <i>Ogtelek</i>	S+F	Aggtelek	Agg				telek			324	100	71	11	11	Novák néven is szerepel.
										421	100	41	11	11	
1320/323/325>371: <i>Anyaskw</i>	M	Ajnácskő	Ajnács		kő					200		25		42	Tika néven is szerepel.
1328>351: <i>Haripan inferiori</i> 1330: <i>Olharipan</i>	S+M	Alherepány	Al					herepány		540	200	71	21	11	Herepány néven is szerepel.
1272: <i>Olkyr</i>	S+M	Alkér	Al					kér		540	200	71	21	11	
1275/410: <i>Almag</i>	S	Almágy	Almágy							411		23		33	
1291: <i>Inferior Panyth</i> 1336: <i>Olsoupanith</i>	S+M	Alsópanyit	Alsó					panyit		540	200	71	21	11	Panyit részeként szerepel.
1334: <i>Raas inferioris</i>	S+M	[Alsórás]	Alsó					rás		540	200	71	21	11	Rás részeként szerepel.
1255,1238: <i>terra</i>	S+F	Andrásföldre	András					föld	e	420	100	41	11	11	Prépostföldre és

betűhív	szem. szerk.	olvasat	a1	a2	a3	a4	b1	b2	b3	fsz1	fsz2	lm1	lm2	tört.	megjegyzés
<i>Andree</i> , 1268: <i>Andreasfelde</i>															Saulföldre néven is szerepel.
1246/383 [2a]: <i>Aniad</i>	S	Anyád	Anyád							420		41		33/21	Korlátfalva, Korlátföldre és Séd néven is szerepel.
1332: <i>Apati</i>	S	Apáti	Apát			i				420		33		21	
1282/351: <i>Apaty</i>	S	Apáti	Apát			i				420		33		21	Szuha 2. néven is szerepel.
1318: <i>Ordou</i>	M	Ardó	Ardó							200		21		hangrendi átcsapás	Erdő, Erdős néven is szerepel.
1249/345>347: <i>Ozou</i>	M	Aszó	Aszó							200		21		33	Márföldre néven is szerepel.
1263: <i>Bacha</i>	S	Bacsa	Bacsa							420		41		33	Kápolna 1. néven is szerepel.
(1272 u): <i>Bolnuch</i>	S	Balog	Balog							521		21		33	Balogd, Balogdvására néven is szerepel.
1272 u: <i>Bolucdu</i>	S	Balogd	Balog			d				521		23		21	Balog, Balogvására néven is szerepel.
1324: <i>Bolug uasara</i>	M+F	Balogvására	Balog					vására		200	100	21	11	43	Balog, Balogd néven is szerepel.

betűhív	szem. szerk.	olvasat	a1	a2	a3	a4	b1	b2	b3	fsz1	fsz2	lm1	lm2	tört.	megjegyzés
1334: <i>Barasta</i>	S	Baraca	Baraca							521		21		33	
1291: <i>Baranchy</i>	S	Barancsi	Barancs			i				420		41		21	Harkács néven is szerepel.
1280: <i>Bast</i>	S	Bást	Bást							420		41		33	
1249/341: <i>Batka</i>	S	Bátka	Bátka							420		41		33	Felbátka néven is szerepel.
1247/383: <i>Bya</i>	S	Beje	Beje							420		41		33	
1275/410: <i>Beleser</i>		Belezsér												90	
1303>381: <i>Belyan</i>	S	Bellény	Bellény							420		41		33	
1341: <i>Belna</i>	S	Belna	Belna							420		41		33	
	M	Belna	Belna							200		21		50	
1263: <i>Bense</i>	S	Bense	Bense							420		41		33	
1297: <i>Beren</i>	S	Berény	Berény							423		32		33	
1286: <i>Beretke</i>	S	Beretke	Beretke							420		41		33	
1243/335: <i>Berzete</i>	S	Berzéte	Berzéte							420		41		33	
1330: <i>Bethler</i>	S	Betlér	Betlér							420		41		33	
1332: <i>Buchk</i>	M	Bocsk	Bocsk							200		21		42	Bocski néven is szerepel.
1243/335: <i>Buchky</i>	S	Bocski	Bocsk			i				420		41		21	Bocsk néven is szerepel.
1295: <i>Bodolowfelde</i>	S+F	Bodolófölde	Bodoló					föld	e	420	100	41	11	11	
1328>384: <i>Buruznuk</i>	M	Borosznok	Borosznok							200		21		50	
1246/383: <i>Bursous</i>	S	Borsós	Borsós							411		22		33	

betűhív	szem. szerk.	olvasat	a1	a2	a3	a4	b1	b2	b3	fsz1	fsz2	lm1	lm2	tört.	megjegyzés
1331/347: <i>Budyk</i>	S	Bugyik	Bugyik							420		41		33	
1245/588: <i>Zaba</i> /f: <i>Zaka</i>	S	Cakó	Cakó							420		41		33	
1235-1243/288 <i>Cakan,</i> <i>Chakan</i>	S	Csákány	Csákány							420		41		33	
1243/335: <i>Chitnek</i>	M	Csetnek	Csetnek							200		21		50	Csetneki néven is szerepel.
1258/334 <i>Chythniky</i>	M	Csetneki	Csetnek			i				200		23		44	Csetnek néven is szerepel.
1245/423: <i>Genicha</i> [f: <i>Senicha</i>]	M	Csevice	Csevice							200		21		50	Sztárnya és Sztárnyafalva néven is szerepel.
1247/338: <i>Chzy</i>	S	Csíz	Csíz							420		41		33	
1291: <i>Chokotow</i>		Csokotó												90	Sánk, Sánkfalva, Stark, [Starkfölse] és Turóc néven is szerepel.
1292: <i>Csoltó</i>	S	Csoltó	Csoltó							420		41		33	
1240: <i>Choma</i>	S	Csoma	Csoma							420		41		33	Csomafölde, Csomatelke néven is szerepel.
1341: <i>Chamafeulde</i>	M+F	Csomafölde	Csoma				föld	e		200	100	21	11	43	Csoma,

betűhív	szem. szerk.	olvasat	a1	a2	a3	a4	b1	b2	b3	fsz1	fsz2	lm1	lm2	tört.	megjegyzés
															Csometelke néven is szerepel.
1341: <i>Chamateluke</i>	M+F	Csometelke	Csoma					telk	e	200	100	21	11	43	Csoma, Csomafölde néven is szerepel.
1246/383: <i>Darna</i>	M	Darnya	Darnya							200		21		50	
1297/358/399/405/776: <i>Derentsény</i>	M	Derencsény	Derencsény							200		21		50	
é.n.[1235-43]/288: <i>Dyrzich</i>	M	Deres	Deres							200		21		46	Deresk néven is szerepel.
1246/335/XVII: <i>Durusk</i>	S	Deresk	Deresk							420		41		33	Deres néven is szerepel.
1246/383: <i>Deltar</i>	M	Détér	Détér							200		21		50	
1338: <i>Dezmasfelde</i>	M+F	Dézsomafölde	Dézsomás					föld	e	200	100	21	11	49*	Dézsomatelek, Dézsomástelek, Dézsomástelke néven is szerepel.
1286/381: <i>Desmasteluk</i>	S+F	Dézsomástelek	Dézsomás					telek		325	100	41		11	Dézsomástelek, Dézsomafölde, Dézsomástelke néven is szerepel.
1336: <i>Dezmasteluke</i>	M+F	Dézsomástelke	Dézsomás					telk	e	200	100	21		49*	Dézsomatelek,

betűhív	szem. szerk.	olvasat	a1	a2	a3	a4	b1	b2	b3	fsz1	fsz2	lm1	lm2	tört.	megjegyzés
															Dézmásföldre, Dézmástelek néven is szerepel.
1336>381 <i>Dezmatelek</i>	S+F	Dézmástelek	Dézsma					telek		200	100	21		42	Dézsmaföldre, Dézmástelek, Dézmástelke néven is szerepel.
1329/466: <i>Dyenusfalwa</i>	S+F	Dienesfalva	Dienes					falv	a	420	100	41	11	11	
1323>336: <i>Doboulcha</i>	M	Dobóca	Dobóca							200		21		50	
é.n.[XIII.sz.]>347 <i>Dabacha</i>	S	Doboka	Doboka							420		41		33	
1323>336: <i>Dubrapotaka</i>	S	Dobrapataka	Dobra		pataka					521		22		33	
1330/417/XVIII.: <i>Dobshnina</i>	S	Dobsina	Dobsina							521		21		33	
	M	Dobsina	Dobsina							200		21		50	
1326: <i>Elduelgy</i>	S	Éldvölgye	Éld		völgye					522		22		33	
1243/335/XVII.: <i>Erdő</i>	S	Erdő	Erdő							523		21		33	Ardó, Erdős néven is szerepel.
1243/335: <i>Erdes</i>	S	Erdős	Erdős							523		23		33	Ardó, Erdő néven is szerepel.
1338: <i>Fonchal</i>	S	Fancsal	Fancsal							420		41		33	
1341: <i>Farkasfolwa</i>	S+F	Farkasfalva	Farkas					falv	a	420	100	41	11	11	

betűhív	szem. szerk.	olvasat	a1	a2	a3	a4	b1	b2	b3	fsz1	fsz2	lm1	lm2	tört.	megjegyzés
1341: <i>Felbatka</i>	S+M	Felbátka	Fel					bátka		590	200	71	21	11	Bátka néven is szerepel.
1247: <i>Feled</i>	S	Feled	Feled							420		41		33/21	
1322: <i>Fwlfolu</i>	S+F	Felfalu	Fel					falu		540	100	71	11	11	
1323: <i>Felharypan</i>	S+M	Felherepány	Fel					herepány		540	200	71	21	11	
1331/347: <i>Fellak</i>	S+F	Fellak	Fel					lak		540	100	71	11	11	
1336: <i>Felseupanith</i>	S+M	Felsőpanyit	Felső					panyit		540	200	71	21	11	Panyit néven is szerepel.
1334: <i>Superioris Raas</i>	S+M	[Felsőrás]	Felső					rás		540	200	71	21	11	Rás részeként szerepel.
1244>410: <i>Fygey</i>	S	Figej	Fige				j			420		41		21	Fügés, Füge néven is szerepel.
1292>358: <i>Figue</i>	M	Füge	Füge							200		21		42	Fügés, Figej néven is szerepel.
1332: <i>Figes</i>	M	Fügés	Füge				s			200		21		49*	Fügés, Figej néven is szerepel
1318: <i>Gochok</i>	S	Gacsalk	Gacsalk							420		41		33	
1295: <i>Goron</i>	S	Garam	Garam							521		21		33	
1331: <i>Goczeel</i>	M	Gecel	Gecel							200		21		41	Gecelfalva néven is szerepel.
1318: <i>Guchulpholua</i>	S+F	Gecelfalva	Gecel					falv	a	420	100	41	11	11	Gecel néven is szerepel.
1246/383: <i>Gede</i>	S	Gede 1.	Gede							420		41		33	Kerekgede néven

betűhív	szem. szerk.	olvasat	a1	a2	a3	a4	b1	b2	b3	fsz1	fsz2	lm1	lm2	tört.	megjegyzés
															is szerepel.
[1281-90]/[291]>358: <i>Gude</i>	S	Gede 2.	Gede							420		41		33	
1318: <i>Gunch</i>	S	Gencs	Gencs							420		41		33	
1332: <i>Gezeche</i>	S	Gesztéte	Gesztéte							420		41		33	
1327: <i>Gyuche</i>	S	Gice	Gice							420		41		33	
1240: <i>Gorthoa</i>	S	Gortva	Gortva							521		21		33	Serke néven is szerepel.
1326: <i>Gurtuatu</i>	S	Gortvató	Gortva		tó					521		22		33	
1200 k.: <i>Gumur</i>	S	Gömör	Gömör							420		41		33	
1332: <i>Gubina f: Gusona</i>	M	Guszona	Guszona							200		21		50	
1326: <i>Gyurkfolua</i>	S+F	Györkfalva	Györk					falv	a	420	100	41	11	11	
1239: <i>Holug</i>	S	Halyág	Halyág							411		21		33	
1307: <i>Hongun 2.</i>	M	Hangony 2.	Hangony							200		21		41	Hangonyfő néven is szerepel.
1214: <i>Hangun 1.</i>	S	Hangony 1.	Hangony							521		21		33	Hangonyvölgye néven is szerepel.
1272-90: <i>Hongunfeu</i>	S	Hangonyfő	Hangony		fő					521		22		33	Hangony 2. néven is szerepel.
1327: <i>Hangunuulge</i>	M+F	Hangonyvölgye	Hangony					völgye		521	100	21	11	43	Hangony 1. néven is szerepel.

betűhív	szem. szerk.	olvasat	a1	a2	a3	a4	b1	b2	b3	fsz1	fsz2	lm1	lm2	tört.	megjegyzés
1266>384: <i>Hanua</i>	S	Hanva	Hanva							420		42		33	
1274/303/328: <i>Hard</i>	S	Hard	Hard							420		41		33	Otrokocs, Otrokocsfalva néven is szerepel.
1274/330/328: <i>Harkach</i>	S	Harkács	Harkács							420		41		33	Barancsi néven is szerepel.
1246/383: <i>Hajamuch</i>	M	Harmac	Harmac							200		21		50	
1341/347: <i>Hegmeg</i>	S	Hegymeg	Hegy		meg					540		22		33	Hegymögi néven is szerepel.
1323>336: <i>Hegmegey 2.</i>	S	Hegymögi	Hegy		mögi					540		24		33	
1341/347: <i>Hegmogyl.</i>	S	Hegymögi	Hegy		mögi					540		24		33	Hegymeg néven is szerepel.
1325: <i>Huren</i>	S	Herény	Herény							420		41		33	
1255/XV: <i>Hyripan</i>	S	Herepány	Herepány							411		21		33	Alherepány néven is szerepel.
1332 <i>Vsensozow</i>	S	Hosszúszó	Hosszúszó							521		21		33	
1297/358/399/405/776: <i>Hrussova</i>	M	Hrussó	Hrussó							200		21		50	
1323 <i>Hwbou</i>	S	Hubó	Hubó							420		41		33	
1329/466: <i>Igalon</i>		Igalon												90	
1271: <i>Elsua</i>	S	Ilsva	Ilsva							521		21		33	

betűhív	szem. szerk.	olvasat	a1	a2	a3	a4	b1	b2	b3	fsz1	fsz2	lm1	lm2	tört.	megjegyzés
1248/588: <i>Ivan</i>	S	Iván	Iván							420		41		33	
1338: <i>Ivánosi</i>	S	Ivánosi	Ivános			i				420		41		21	Jánosi néven is szerepel.
1295: <i>Isep</i>	S	Izsép	Izsép							420		41		33	
1332: <i>Johanuti</i>		[Jánosi]								-	-	-	-	-	Ivánosi néven is szerepel.
1344 : <i>Jecske</i>		Jecske												90	Tamásjecsckéje néven is szerepel.
1216/387: <i>Jene</i>	S	Jéne	Jéne							423		32		33	
1332: <i>Jezte</i>	S	Jeszte	Jeszte							420		41		33	
1247/366>423: <i>Calsa</i>	M	Kálosa	Kálosa							200		21		50	
1272/303: <i>Kalnou</i>	M	Kálnó	Kálnó							200		21		50	
1318: <i>Capella</i> , 1343 <i>Kapolna 1.</i>	S	Kápolna 1.	Kápolna							413		53		33	Bacsa néven is szerepel.
1326/332: <i>Capulna 2.</i>	S	Kápolna 2.	Kápolna							413		53		33	Kétrás, Sánkkápolna és Rás néven is szerepel.
1330: <i>Karazna</i>	M	Karaszna	Karaszna							200		21		50	Krasznahorka és Rónagaz néven is szerepel.
1283/353: <i>terra</i>		[Kázmérfölde]								-	-	-	-	-	Kázmértelke

betűhív	szem. szerk.	olvasat	a1	a2	a3	a4	b1	b2	b3	fsz1	fsz2	lm1	lm2	tört.	megjegyzés
<i>Cazmery</i>															néven is szerepel.
1296>357: <i>Kazmerteleke</i>	S+F	Kázmértelke	Kázmér					telk	e	420	100	41	11	11	Kázmérfölde néven is szerepel.
1272/303: <i>Kucheu</i>	S	Kecső	Kecső							420		41		33	
1332/1338: <i>Kelemer/ Kliner/Kaleuer</i>	S	Kelemér	Kelemér							420		41		33	
1317: <i>Kerek Guede</i>	S+M	Kerekgede	Kerek					gede		523	200	11	21	43	Gede néven is szerepel.
1232/347: <i>Kerepec</i>	M	Kerepec	Kerepec							200		21		50	
1290-300: <i>Kerezthwr</i>	S	Kersztúr	Kereszt	úr						413		80		33	
1232>347: <i>Kezew 1.</i>	S	Kesző	Kesző							423		32		33	Várfölde néven is szerepel.
1374: <i>Kezw 2.</i>	S	Kesző	Kesző							521		21		33	Nagyrecske, Recske 2. néven is szerepel.
1334: <i>Keethraas</i>	S+M	Kétrás	Két					rás		390	200	76	21	11	Kápolna 2., Rás, Sánkkápolna néven is szerepel.
1298>299: <i>Kiliti</i>	S	Kiliti	Kiliti							420		41		33	Király, Királykiliti néven is szerepel.
1291: <i>Kyraly</i>	S	Királyi	Király				i			421		33		21	Kiliti, Királykiliti néven is szerepel.

betűhív	szem. szerk.	olvasat	a1	a2	a3	a4	b1	b2	b3	fsz1	fsz2	lm1	lm2	tört.	megjegyzés
1322: <i>Kyralkylithe</i>	M+M	Királykiliti	Király					kiliti		200	200	21	21	43 +42	Kiliti, Királyi néven is szerepel.
1326: <i>Kysfolud 2.</i>	S+F	Kisfalud	Kis					falu	d	311	100	71	11	11	
1338: <i>Kysfolud 3.</i>	S+F	Kisfalud	Kis					falu	d	311	100	71	11	11	
1312: <i>Kusfolud 1.</i>	S+F	Kisfalud	Kis					falu	d	311	100	71	11	11	
1324: <i>Kyskálnou</i>	S+M	Kiskálnó	Kis					kálnó		311	200	71	21	11	
1341: <i>Coradfalwa</i>	S+F	Korlátfalva	Korlát					falv	a	420	100	41	11	11	Anyád, Korlátföldre és Séd néven is szerepel.
1341: <i>Coradfeulde</i>	S+F	Korlátföldre	Korlát					föle	e	420	100	41	11	11	Anyád, Korlátfalva és Séd néven is szerepel.
1327: <i>Keurus</i>	S	Kőrös	Kőrös							411		21		33	
1341>351: <i>Kueches</i>	M	Kövecses	Köve				cses			200		23		49*	Kesző 1., Kövesd, Recske 1., Várföldre néven is szerepel.
1323: <i>Kwesd</i>	S	Kövesd	Kövesd							323		23		33	Kesző 1., Kövecses, Recske 1., Várföldre néven is szerepel.
1235-43/288: <i>Kövi 1.</i>	S	Kövi	Kövi							323		23		33	

betűhív	szem. szerk.	olvasat	a1	a2	a3	a4	b1	b2	b3	fsz1	fsz2	lm1	lm2	tört.	megjegyzés
1245/423: <i>Kövi 2.</i>	S	Kövi	Kövi							323		23		33	Tornalja, Újfalu 2. néven is szerepel.
1321 u.>351: <i>Karaznaharka</i>	M	Krasznahorka	Krasznahorka							200		21		33	Karaszna, Rónagaz néven is szerepel.
1293: <i>Crisan</i>	S	Krizsán	Krizsán							420		41		33	
1216/387: <i>Kusald</i>		Kusald												90	
1333/334: <i>Kutos</i>	S	Kutos	Kutos							420		41		33	
1334: <i>Kugya</i>		Kutya												90	
1267: <i>Lapona</i>	S	Laponya	Laponya							323		21		33	
1291: <i>Lapsa</i>	M	Lapsa	Lapsa							?200		?21		?50	
1333/1334: <i>Leh</i>	S	Léh	Léh							421		41		33	
1243/335/XVII: <i>Locuna</i>	M	Lekenye	Lekenye							200		21		50	
1268/273: <i>Lyuche 2.</i>	M	Lice	Lice							200		21		50	Szentkirály néven is szerepel.
(1235-43)/228: <i>Luce I.</i>	M	Lice	Lice							200		21		50	
1263/334: <i>Lyponuk</i>	M	Liponok	Liponok							200		21		50	
1232>347: <i>Louch</i>	M	Lóc	Lóc							200		21		50	Lóci néven is szerepel.
1280>XIX: <i>Locy</i>	M	Lóci	Lóc				i			200		23		44	Lóc néven is szerepel.

betűhív	szem. szerk.	olvasat	a1	a2	a3	a4	b1	b2	b3	fsz1	fsz2	lm1	lm2	tört.	megjegyzés
1294/471: <i>domum</i>		[Lőkösháza]								-	-	-	-	-	
<i>Leukes</i>															
1286: <i>Luce</i>	S	Lyuka	Lyuka							420		41		33	
	M	Lyuka	Lyuka							200		21		46	
1246/383: <i>Lucua</i>	M	Lyukva	Lyukva							200		21		46	
1334: <i>Moyun</i>		Majom													
1334: <i>Moysa</i>	S	Majsa	Majsa							420		41		33	
1243/335: <i>Malach</i>	S	Malah	Malah							420		41		33	
1243/335: <i>Malachy</i>	S	Malahi	Malah				i			420		41		21	
1255/358: <i>Malee</i>	S	Málé	Málé							420		41		33	
1318: <i>Marceluspholua</i>	S+F	Marcellusfalva	Marcellus					falv	a	420	100	41	11	11	
1325: <i>Markfelde</i>	S+F	Márkfölde	Márk					föld	e	420	100	41	11	11	Aszó 2. néven is szerepel.
1341/347: <i>Mahefolua</i>	M+F	Mátéfalva	Máté					falv	a	200	100	21	11	49*	Mátéháza, Mátyusfalva néven is szerepel.
1326: <i>Matheyháza</i>	S+F	Mátéháza	Máté					ház	a	420	100	41	11	11	Mátéfalva, Mátyusfalva néven is szerepel.
1341/347: <i>Matyusfolua</i>	S+F	Mátyusfalva	Mátyus					falv	a	420	100	41	11	49*	Mátéfalva, Mátéháza néven is szerepel.

betűhív	szem. szerk.	olvasat	a1	a2	a3	a4	b1	b2	b3	fsz1	fsz2	lm1	lm2	tört.	megjegyzés
1332/549: <i>Mehy</i>	S	Méhi	Méhi							412		23		33	
1331/347: <i>Meleekhegh</i>	S	Meleghegy	Meleg		hegy					522		22		33	Fellak néven is szerepel.
1235/43/288: <i>Medlete</i>	S	Melléte	Melléte							420		41		33	
1332: <i>Myhalyfeulde</i>	S+F	Mihályföldre	Mihály				föld	e		420	100	41	11	11	
é. n. [1235–43]/288: <i>Micow</i>	S	Mikó	Mikó							420		41		33	Mikócs, Polya néven is szerepel.
1340: <i>Mykocha</i>	M	Mikócsa	Mikó			csa				200		21		44	Mikó, Polya néven is szerepel.
1295: <i>Mikóféle</i>	S+F	Mikóféle	Mikó				föld	e		420	100	41	11	11	
1243/335: <i>Mirk</i>	S	Mirk	Mirk							420		41		33	
1243/798: <i>Mirk erdeő</i>	M+S	Mirkerdő	Mirk				erdő			420	200	41	21	43	
1275/279/280: <i>Morhou</i>		Morhó												90	
1332: <i>Morouas</i>		Morvás													
1271 <i>Muran</i>	M	Murány	Murány							200		21		50	
1331>347: <i>Nogrekche</i>	S+M	Nagyrecske	Nagy				recske			311	200	71	11	11	Kesző 2., Recske 2. néven is szerepel.
1318: <i>Nandras</i>	S	Nandrás	Nandrás							521		21		33	
1323>347: <i>Naprad</i>	S	Naprág	Naprág							420		41		33	

betűhív	szem. szerk.	olvasat	a1	a2	a3	a4	b1	b2	b3	fsz1	fsz2	lm1	lm2	tört.	megjegyzés
1340: Noztre		Nasztraj												90	Záh, Záhi néven is szerepel
1281/361>390: <i>Nehe</i>	S	Nehe	Nehe							420		41		33	Pogony néven is szerepel.
1297/332: <i>Nyphy</i>	S	Németi	Német			i				423		31		21	
1252: <i>terram Nymhiu</i>		[Nemhú földje]								-	-	-	-	-	
1323: <i>Nenke</i>	S	Nenke	Nenke							420		41		33	
1295/315: <i>Noagfew</i>	S	Novágfő	Novág		fő					521		22		33	Novák részeként szerepel.
1295/315: <i>Noak</i>	M	Novák	Novák							200		21		50	Aggtelek néven is szerepel.
1318: <i>Ohtina</i>		Ohtina	Ohtina											90	
1291: <i>Orohuan, Orhean</i>		Orogvány	Orogvány											90	
1297: <i>Ostran</i>	M	Osztrány	Osztrány							200		21		50	
1247/303/328: <i>Atrachychk, Atrachyk</i>	S	Otrokocs	Otrokocs							420		41		33	Hard néven is szerepel.
1303/328: <i>Otrochykfalva</i>	M+F	Otrokocsfalva	Otrokocs					falva		200	100	21	11	43	Hard néven is szerepel.
[1235–43]/288, 1258/334: <i>Ezeren</i>		Özörény	Özörény											90	
1216/387: <i>praedium Pauli</i>	S+F	[Pállaka]								-	-	-	-	-	
1247>343: <i>Ponith</i>	S	Panyit	Panyit							420		41		33	

betűhív	szem. szerk.	olvasat	a1	a2	a3	a4	b1	b2	b3	fsz1	fsz2	lm1	lm2	tört.	megjegyzés
1332/Pp. Reg: <i>Popuch</i>	M	Pápocs	Pápocs							200		21		50	
1320/358: <i>Pascahaza</i>	S+F	Páskaháza	Páska				ház	a		420	100	41	11	11	
12436335: <i>Plesuch, Plesku</i>	M	Pelsőc	Pelsőc							200		21		50	
1243/335/XVII: <i>Pribus</i>	S	Perbes	Perbes							420		41		33	
1323>336: <i>Peryese</i>	S	Perjése	Perjése							411		23		33	
1262/334: <i>Perlaz</i>	M	Perlász	Perlász							200		21		50	
1323>336: <i>Pescete</i>	S	Peszéte	Peszéte							420		41		33	
1320/358: <i>Peturmanfalua</i>	S+F	Pétermányfalva	Pétermány				falv	a		200	100	21	11	11	
1268/273: <i>Pogon</i>	S	Pogony	Pogony							521		21		33	
1329/466: <i>Pokayfolwa</i>	S +F	Pókajfalva	Pokaj				falv	a		420	100	41	11	11	
1258/334: <i>Polgla</i>	M	Polya	Polya							200		21		50	90
1334: <i>Polyan</i>	M	Polyán	Polyán							200		21		41	Polyánfalva néven is szerepel.
1325: <i>Polanfolua</i>	S+F	Polyánfalva	Polyán				falv	a		423	100	31	11	11	Polyán néven is szerepel.
1338: <i>Pozoba</i>	S	Poszoba	Poszoba							420		41		33	
1279: <i>Prepostfölda</i>	S+F	Prépostfölda	Prépost				föld	e		420	100	33	11	11	Andrásfölda, Prépostfölda néven is szerepel.

betűhív	szem. szerk.	olvasat	a1	a2	a3	a4	b1	b2	b3	fsz1	fsz2	lm1	lm2	tört.	megjegyzés
1283/365: <i>Putnok</i>	M	Putnok	Putnok							200		21		50	
1332: <i>Pyspulk</i>	M	Püspök	Püspök							200		21		42	Püspöki néven is szerepel.
1263: <i>Pyspuky</i>	S	Püspöki	Püspök			i				420		33		21	Püspök néven is szerepel.
1254/363/399: <i>Raccha</i>	S	Rácsa	Rácsa							420		41		33	
1334/392/XIX: <i>Radnotfalva</i>	S+F	Radnótfalva	Radnót				falv	a		420	100	41	11	11	
1216/387: <i>Rogas</i>	M	Ragály	Ragály							200		21		50	
1327: <i>Rakunchas</i>	S	Rakoncás	Rakoncá			s				420		41		43	Szénégető néven is szerepel.
1266/283: <i>Raas</i>	S	Rás	Rás							420		41		33	Kápolna 2., Kétrás, Sánkkápolna néven is szerepel.
1368/273: <i>Ruchka 2.</i>	M	Recske	Recske							200		21		50	Kesző 2., Nagyrecske néven is szerepel.
	S	Recske	Recske							521		21		33	
1346>351: <i>Rechke 1.</i>	S	Recske	Recske							521		21		33	Kesző 1., Kövecses, Kövesd, Várfölde néven is szerepel.
1318: <i>Rester</i>	M	Restér	Restér							200		21		50	
1318: <i>Rezemch</i>		Rezemec													Rohafalva néven

betűhív	szem. szerk.	olvasat	a1	a2	a3	a4	b1	b2	b3	fsz1	fsz2	lm1	lm2	tört.	megjegyzés
															is szerepel.
(1272-90): <i>Ryma</i>	S	Rima	Rima							521		21		33	
1246/383: <i>Rimoch</i>	M	Rimóc	Rimóc							200		21		50	
1252: <i>terram Roberti</i>	S+F	[Róbertföldje]								-	-	-	-	-	
1320/358: <i>Rohfalva</i>	S+F	Rohfalva	Roh				falv		a	420	100	41	11	11	Rezemc néven is szerepel.
1243/335: <i>Ronagoch</i>		Rónagaz												90	
1295: <i>Rosna</i>	M	Rozsnyó	Rozsnyó							200		21		41	Rozsnyóbánya néven is szerepel.
1291: <i>Rosnobana</i>	S	Rozsnyóbánya	Rozsnyó		bánya					525		22		33	Rozsnyó néven is szerepel.
1258/334: <i>Ruzyzna</i>	M	Rozsozsna	Rozsozsna							200		21		50	
	S	Rozsozsna	Rozsozsna							521		21		33	
1291/291: <i>Rodna</i>	M	Rudna	Rudna							200		21		50	
1266>380: <i>Runya</i>	S	Runya	Runya							420		41		33	
1285: <i>Sabk</i>	S	Sánk	Sánk							420		41		33	
1291/471: <i>villam Sank</i> 1332: <i>Sankfalua</i>	M+F	Sánkfalva	Sánk				falv		a	200	100	21	11	43	
1314: <i>capella Sank</i> 1332/Pp. Reg: <i>Capella Sanc</i> , de, <i>Capella Sancti</i>	S	[Sánkkápolna]								-	-	-	-	-	Kápolna 2., Kétrás és Rás néven is szerepel.
1275/410: <i>Sarus</i>	S	Sáros	Sáros							323		23		33	

betűhív	szem. szerk.	olvasat	a1	a2	a3	a4	b1	b2	b3	fsz1	fsz2	lm1	lm2	tört.	megjegyzés
1341>358: <i>Saul et Endrefelde</i>	S	[Saulendrefölde]							-	-	-	-	-	-	Saul és András(Endre)-földe együttes elnevezése.
1255, 1268: <i>terra Sauli</i> , 1286, 1292>368: <i>Saulfelede</i>	S+F	Saulfölde	Saul					föld	e	420	100	41	11	11	Andrásfölde, Prépostfölde néven is szerepel.
1317: <i>Sebden</i>		Sebden												90	
1318: <i>Sebuspotok</i>	S	Sebespatak	Sebes		patak					521		22		33	
1341: <i>Beed [f:Seed]</i>	S	Séd	Séd							521		21		33	Anyád, Korlátfalva, Korlátfölde néven is szerepel.
1246>383: <i>Sirque</i>	S	Serke	Serke							420		41		33	Gortvató néven is szerepel.
1246/383: <i>Simun</i>	S	Simon	Simon							420		41		33	
1243/335: <i>Sumkuth</i>	S	Somkút	Som		kút					413		22		33	
1245/264: <i>Seureg</i>	S	Sőreg	Sőreg							420		41		33	
1331/347: <i>Spanmeze</i>	S+F	Spánmező	Spán		mező					420	100	33	11	11	
1285: <i>Ztark</i>	S	Stark	Stark							420		41		33	Csokotó, Sánk, Sánkfalva, [Starkfölde] és Turóc néven is szerepel

betűhív	szem. szerk.	olvasat	a1	a2	a3	a4	b1	b2	b3	fsz1	fsz2	lm1	lm2	tört.	megjegyzés
1266/283: <i>terra Stark</i>		[Starkfölde]								-	-	-	-	-	Csokotó, Sánk, Sánkfalva, Stark és Turóc néven is szerepel.
1216/387: <i>Tusa(Susa), Tussa(Sussa)</i>	M	Susa	Susa							200		21		50	
1264/334: <i>Suete</i>	S	Süvete	Süvete							420		41		33	
1266/384: <i>Zakalus</i>	S	Szakállas	Szakállas							420		41		33	
1327: <i>Zalouchhaza</i>	S+F	Szalócháza	Szalóc				ház		a	420	100	41	11	11	
1325: <i>Zanas</i>	S	Szanács	Szanács							420		41		33	
1266/384: <i>Zaszteluk</i>	S+F	Szásztelek	Szász				telek			423	100	31	11	11	
1245/588: <i>Szécs</i>	M	Szécs	Szécs							200		21		50	
	S	Szécs	Szécs							431		21		33	
1318: <i>Sceduries</i>	S	Szederjes	Szederjes							411		23		33	
1341: <i>Scelche</i>	M	Szelce	Szelce							200		21		50	
1246/383: <i>Stenuoczous</i>		Szénakszó												90	
1323>336: <i>Zenderev</i>	S	Szendrő	Szendrő							420		41		33	
	M	Szendrő	Szendrő							200		21		50	
1329: <i>Scenetew</i>	S	Szénégető	Szén		égető					325		73		33	Rakoncás néven is szerepel.
1324/409:	S	Szentdemeter	Szent		demeter					413		47		33	Felherpány

betűhív	szem. szerk.	olvasat	a1	a2	a3	a4	b1	b2	b3	fsz1	fsz2	lm1	lm2	tört.	megjegyzés
<i>Zenthdemeter</i>															néven is szerepel.
1318 <i>S. Elena</i> , 1343: <i>Zenthilona</i>	S	Szentilona	Szent		ilona					413		47		33	Méhi néven is szerepel.
1268/273: <i>S. Rege</i> , 1300/370/386: <i>Zenthkyral</i>	S	Szentkirály	Szent		király					413		47		33	Lice 2. néven is szerepel.
1332: <i>S. Spiritu</i> , 1335: <i>Zenthlelek</i>	S	Szentlélek	Szent		lélek					413		47		33	
1332: <i>S. Simone</i>	S	Szentsimon	Szent		simon					413		47		33	
1291: <i>Zeplak</i>	S+F	Széplak	Szép				lak			319	100	71	11	11	Szográgyn néven is szerepel.
1286/412: <i>Zeredakuta</i>	S	Szeredakuta	Szereda		kuta					525		22		33	
1331/347: <i>Scyluzche</i>	M	Szilistye	Szelistye							200		21		50	
1266/283: <i>Scarus</i>	S	Szkáros	Szkáros							420		41		33	Szakállas néven is szerepel.
1320/358: <i>Sclusfalua</i>	S +F	Szlavosfalva	Szlavos				falv	a		422	100	41	11	11	
1337: <i>Zagraph</i>	S	Szográgyn	Szográgyn							420		41		33	Széplak néven is szerepel
1291: <i>Starna</i>	S	Sztárnya	Sztránya							420		41		33	Csevice és Sztárnyafalva néven is szerepel.
1291: <i>Starnafalwa</i>	S+F	Sztárnyafalva	Sztárnya				falv	a		420	100	41	11	11	Csevice és Sztránya néven is

betűhív	szem. szerk.	olvasat	a1	a2	a3	a4	b1	b2	b3	fsz1	fsz2	lm1	lm2	tört.	megjegyzés
															szerepel.
1296>583: <i>Sztrázsa</i>	S	Sztrázsa	Sztrázsa							522		21		33	
1275: <i>Sztriz</i>	S	Sztrizs	Sztrizs							420		41		33	
1251>368: <i>Zvha</i>	S	Szuha	Szuha							200		21		33	Apáti 2. néven is szerepel.
1323: <i>Zwha</i>	S	Szuha	Szuha							200		21		33	Szuhafő néven is szerepel.
1278/281/386: <i>Zuha</i>	S	Szuha	Szuha							200		21		33	
1292/358/395/406>4 11: <i>Zuhafeu</i>	S	Szuhafő	Szuha		fő					521		22		33	Szuha 3. néven is szerepel.
1344 <i>Thamasyechkeye</i>	S+M	Tamásjecskéje	Tamás					jecské	je	420	200	41	21	11	Jecske néven is szerepel
1243/335: <i>Toplucha</i>	S	Taplóca 1.	Taplóca							200		21		33	
1258/334: <i>Toplicha</i>	S	Taplóca 2.	Taplóca							200		21		33	
1318: <i>Torpholua</i>	S+F	Tarfalva	Tar					falv	a	420	11	41	11	11	
1297/332: <i>Thorhona</i>		Tarhonya												90	
1247: <i>Tencus</i>	S	Tenkes	Tenkes							420/ 411		41/ 72		33	
1247: <i>Tyka</i>	S	Tika	Tika							420		41		33	
1291: <i>Tornalya</i>	S	Tornalja	Torn		alja					525		22		33	Kövi 2., Újfalva 2. néven is szerepel.
1318: <i>Tornoua</i>	M	Tornova	Tornova							200		21		50	
1292/324: <i>Turuch</i>	S	Turóc	Turóc							521		21		33	Csokotó,Sánk,Sá

betűhív	szem. szerk.	olvasat	a1	a2	a3	a4	b1	b2	b3	fsz1	fsz2	lm1	lm2	tört.	megjegyzés
															nkfalva, Stark, (Starkföldre) néven is szerepel.
1326: <i>Wyfolu</i>	S+F	Újfalu	Új					fal		324	100	71	11	11	Kövi 2., Tornalja néven is szerepel.
12166387. <i>Wroy</i>	S	Uraj	Ura			j				420		41		21	
1247/383: <i>Wal</i>	S	Vály	Vály							420		41		33	
1331>347: <i>Warfeulde</i>	S+F	Várfölde	Vár					föld	e	413	100	53	11	11	Kesző 1., Kövecse, Kövesd, Recske 1. néven is szerepel.
1263: <i>Welkune</i>	S	Velkeny	Velkenye							420		41		33	
1318: <i>Vezueres</i>	S	Veszverés	Vesz		verés					316		80		33	
1320/358: <i>Vydetelke</i>	S+F	Vidtelke	Vid					telk	e	420	100	41	11	11	
1318: <i>Vygne</i>	M	Vinye	Vinye							200		21		50	
(1290-1300): <i>Wysow</i>	M	Visnyó	Visnyó							200		21		50	
1252: <i>terram Witalis</i>	S+F	[Vitális földje]								420		-	-	-	
1332: <i>Soban</i>	M	Zabar	Zabar							200		21		50	
1243/335: <i>Zach</i>	S	Záh	Záh							420		41		33	Záhi néven is szerepel.
1258/334: <i>Zahy</i>	M	Záhi	Záh			i				200		23		44	Záh néven is szerepel.
1320/358: <i>Zauzalia</i>	S	Závozalja	Závoz		alja					525		22		33	
1278/281/386:	S	Zubogy	Zubogy							420		41		33	

betűhív	szem. szerk.	olvasat	a1	a2	a3	a4	b1	b2	b3	fsz1	fsz2	lm1	lm2	tört.	megjegyzés
<i>Ozdabugh, 1282: Zubud</i>															
1324: <i>Sowr</i>	S	Zsór	Zsór							420		41		33	

* névrészcseré, névelemcsere